STRIPSCHRIFT

verschijnt maandelijks
nummer 139/140
prijs *f* 6,50

Theo van den Boogaard
Martin Lodewijk
Zweedse strips

Vergis je niet

Oude nummers van Stripschrift zijn nog steeds verkrijgbaar tegen de oorspronkelijke prijs

Vul de antwoordkaart in het hart van het blad in.

---

18 (*f* 2,25): Vijftig jaar Bruintje Beer met een herdruk van **Bruintje Beer verdwaald**, Walt Disney Studios (tekenfilm)...

19 (*f* 2,25): Kabouterstrips met herdruk van het **Paulus de Boskabouter**-verhaal nr. P.14, John Bakker...

36 1/2 (*f* 1,50): **Mad** poster & gemengd nieuws.

38 1/2 (*f* 1,50): Het pikante **Lucky Luke**-verhaal **Luke se défoule** (1966) op posterformaat & gemengd nieuws.

47/48 (*f* 3,25): Peyo met herdruk van **De Groene Draak (Johan en Pir rewiet)** uit; **Sprint; De Blauwbloezen** van Salverius, Giles; herdruk **De valstrik van de Rode Kreek** (Timoer, 1956); tekenfilm en pornostrip...

55/56 (*f* 3,75): Special over Peter de Smet met een herdruk van de oer-**Generaal** en van zijn **Fulco en de Miesmannetjes** (uit 't **Kapoentje**): Druilliet mét adembenemende herdruk (1969); striptekenaars alter landen verenigt u...

57/58 (*f* 3,75): Erg veel over Marten Toonder met name zijn jeugdwerk (**Thijs IJs**); **Buck Danny** en dus ook Victor Hubinon; Daan Jippes **2 voor t**) Richard Corben met een gruwelijke herdruk...

65 plus (*f* 2,25): Interview Tibet met herdruk **Rik Ringers leidt de dans** (1955); **Chick Bill; Tina**; Jay Linch door Evert Geradts; **De Wonderen van Mu** (11/33-11/44)...

66 (*f* 2,25): Interview Franquin met uitvoerige bibiografie én herdrukken **Guust Flater, The Spirit** van Will Eisner, Dick Matena (over de **Macaroni's**); **de Wonderen van Mu** (11/45-11/49).

67 (*f* 2,25): **Nader tot Kuifje 3** over interessante drukvarianten; interview Carry Brugman; speciaal Roba met **Bollie en Billie** en **De Sliert** en een bibliografie; **De Wonderen van Mu** (11/50-11/70)...

68/69 (*f* 3,75): De Marten Toonder-story deel 1 en het begin van de herdruk van **Tom Poes en de Schoonschijners** (1610-1635); alles over **Akim** en **Tarzan**-pulpuitgaven; **De Wonderen van Mu** (11-72-11-82).

70 (*f* 2,25): De Marten Toonder-story deel 2 (**Panda** , Toonder-studioos); Jan van Haasteren; **De Wonderen van Mu** (11-83-einde); **Tom Poes en de Schoonschijners** (1636-1655)...

74 (*f* 2,95): 4 blz. **Zuiptor** van Uco Egmond, speciaal voor Stripschrift, Raymond Macherot (**Chlorophyl, Poezekat**); Damien ten Berge over Marten Toonder; **Professor Pi**...

75/76 (*f* 4,25): Uitvoerige aandacht aan Peter O'Donnell met een herdruk van zijn **Modesty Blaise**; Willy Lohmann's vochtige **Kraaienhove**-persiflage...

77 (*f* 2,95): Special Gerrit Stapel met de nergens elders gepubliceerde strip **Mijn vriend Andries**; Aart Clerkx tekent voor **Stripschrift**...

78 (*f* 2,95): Speciaal voor Stripschrift 8 blz. Daan Jippes in **Intercity Incident**; interview met 'Forest 'Bud' Sagendorf over **Popeye; Modesty Blaise**; algemene beschouwingen over de vloek in het beeldverhaal...

79 (*f* 2,95): Jules Feiffer; **Moem**; Piet Wijn onder de loepe èn voor het voetlicht met een herdruk van **De Moorse Tovenaar; Tintin et moi** (Kuifje dus)...

80 (*f* 2,95): De **Robbedoes**-verhalen van Fournier; **The Hulk** met een herdruk; **De Tovenaar van Fop**; Vervolg & slot-herdruk **De Moorse Tovenaar** van Piet Wijn...

81/82 (*f* 4,25): Special Peyo, **Smurfen** met herdrukken; alles over de Dupuis-tekenaars in een overzichtelijke encyclopedie; Tillieux en een **Felix**-herdruk...
(*f* 2,95): De stripbladen **Sjors** en **Pep** (nu **Eppo**); Loriot; begin unieke herdruk van de **Dick Bos** reclamestrip **Glashard**; de populariteit van stripfiguren...

85 (*f* 2,95): De professoren in het Europese beeldverhaal (**Zonnebloem, Barabas, Adhemar, Sickbock, Pirlwytskofsky, Kalker, Lupardi**); Harry Balm, **Kuifje**-wedstrijd; Patty Klein over stripscenario's; **Dick Bos**...

86 (*f* 2,95): komplete inhoudsopgave van **Stripschrift** nr. 49/50 t/m 84; Eddy Paape, informatie over het SDCN...

87 (*f* 2,95): Alles over **Bert Bus** met een herdruk vap zijn Nitokris, kartoenrubriek Ong-Gezien over **Tom Ungerer**, start van herdrukken **Simpelman, Lucky Luke** voer voor psychologen en een unieke L.L.-persiflage.

88 (*f* 2,95): **Ridderspecial: Prins Valiant, De Rode Ridder** en de Vlaamse Ridderschap van **Bob de Moor** op hun historische betrouwbaarheid getoetst. Een nummer geknipt voor het (geschiedenis) onderwijs, met Prins Valiant-persiflage van **Wood** en aandacht voor tekenfilm **Tarzoon**, de schande van de jungle.

89 (*f* 2,95): **Uitgeverij Casterman**, met o.m. interview met **Jacques Martin, Jacques Tardi**, in de voetsporen van Jules Verne, herdruk van unieke **Tardi**-oorlogsstrip, **Kuifje en de Picaro's** de **4 Helden**, gewogen en te licht bevonden **Craenhals Kresse**.

90/91 (*f* 4,60): Zéér uitvoerige **Disney**-special met Art Babbit, Floyd **Gottfredson, Barks index**, de tekenfilm Fantasia, **Donald Duckweekblad** nader bekeken, Mickey Mouse – Donald Duck – strijden om de macht in een **Bill Elder**-persiflage, en als **extra** een kompleet nimmer in Nederland gepubliceerd MM-verhaal: **MM als oorlogsvrijwilliger.**

92 (*f* 2,95): **De auto in de strip**, ambivalentie t.o.v. Jean Graton's schepping **Michel Vaillant, Julie Wood**, herdruk. MV-strip, Strip en werkelijkheid bij MV, en **Van strijd tot stip**, overpeinzingen bij de Nederlandse politieke plaat van Kartoenist/striptekenaar **Wim van Wieringen.**

93 (*f* 2,95): Start van **herdrukken** (vert. Dick Matena) van de legendarische strip **Pogo** met een artikel over schepper Walt Kelly, nog meer over **Paulus de Boskabouter**, aandacht voor Toonder's **Magister Hocus Pas**, miskend en onderkend genie. Jan Gerhard Toonder over **De Stripkunst** van Marten Toonder. **Ongezien** een opzienbarende kartoen van Ymah uit VN.

94/95 (*f* 3,60): Alles over **2000 nummers Robbedoes**-weekblad. De ontwikkeling van het blad, interview met **hoofdredacteur Karel Cavens**, de geboorte van **Robbedoes** in herdruk... **Robbedoes index** t/m nr 2000; verder aandacht voor de dertigste verjaardag van het **weekblad Kuifje**, Pogo.

96 (*f* 3,25): **Jijé-special interview** en een herdruk van zijn **Pogologie**, Jan Gerhard Toonder en Lo Hartog van Banda en de start van een nieuwe rubriek Frans nieuws **La France Oh la la.**

97 (*f* 3,25): De opkomst en ondergang van de keizerstrip **Trigië**, in een interview met tekenaar **Don Lawrence, Verdwenen Kuifjes** door Har Brok teruggevonden, interview met **Selby Kelly** weduwe van Pogo-tekenaar Walt en tevens degene die de strip voortzette..., herdrukken.

98 (*f* 3,25): Uniek **documentatienummer: Strips in de dertiger jaren** met Herman Pieter de Boer over **De Toverwereld van Doe mee**, Mr. van Veen over **De relatie kinderpret-stripverhaal**... De werkelijke geschiedenis van Tripje, Gerrit Theodoor **Rotman**, George van Raemdonck, **Bulletje en Bonnestaak** Honderdduizenden **Soete suikerbollen van W. G. van de Hulst en Zn., Thijs IJs**, Toonder's eerste beer... Barend Servet over zijn wederwaardigheden met **Gijsje Goochem**, GG-herdrukken.

99 (*f* 4,95): SUPERDIK **Amerikanen nummer** met o.m. een exclusief interview met **Wallace Wood**, stripmaker **Martin Lodewijk over Milton Caniff**, unieke herdrukken **Male call** (Caniff) en **The Curse** van **Wood en als extra Wood-persiflage** op **Caniff-strip** Terry & The Pirates, **Trigië**, politiek gewogen, een navrante beschouwing, **Pogo** herdrukken, **Kuifje** in Rotterdam en een verslag van het **congres in Angoulême.**

101 (*f* 3,95): **Een scenaristen special**, interviews met **Greg, Jacques Lob, Jean Michel Charlier, Pierre Dionnet**, aandacht voor **Blueberry**, een **Pogo-persiflage** door **Wallace Wood/Harvey Kurtzman** met kanttekeningen van Evert Geradts en het begin van de herdruk van het 66-ste en laatste Eric de Noorman-verhaal: **De eerloze krijg.**

102/103 (*f* 3,95): Extra dik (56 pag.), met aandacht voor de geschiedenis van Kuifje Weekblad, **interviews** o.a. met de schepper van Blake en Mortimer **E. P. Jacobs, Bob de Moor en Claude Auclair**, een tekenaar van de nieuwe generatie, de Lombard-uitgaven uitgepuzzeld, een artikel van **Henk J. Meier** over **Rik Ringers** en het vervolg van de Eric de Noorman herdruk: **De eerloze krijg.**

104 (*f* 3,95) Sublieme omslag van **Joost Swarte** en een gesprek met hem door **Herman Pieter de Boer**, een reaktie op het **Trigië**-artikel uit nummer 99, een verslag van de Kartoenale, deel 2 in de serie over de opkomst en ondergang van de **Hollandse Stripschool**, een Pogo-herdruk en het vervolg van **De eerloze krijg.**

105 (*f* 3,95): Aandacht voor 'Duckman' **Carl Barks** d.m.v. een artikel en een **herdruk** van een van zijn eerste **Donald Duck**-verhalen, een lezing van **Daan Jippes** over het maken van strips, aandacht voor tien jaar **Het Stripschap, Tante Leny** plus de herdrukken van **Pogo** en **Eric de Noorman.**

106 (*f* 4,95): Hugo Prattnummer, Interviews, beschouwingen en een herdruk van **Luck Star O'Hara**, de VNU-story III, de jaarlijkse Stripdoorsnede, herdrukken van **Pogo, Eric de Noorman**, boekbesprekingen...

107/108 (*f* 4,95): Alles over **Kapitein Rob** en zijn schepper Pieter Kuhn, de volledige **Kapitein Robmusical** van Evert Werkman, herdrukken **Eric de Noorman** en Smurfen...

109/110 (*f* 4,95): **Eppo**-special met beschouwingen en interviews over en met Henk Kuijpers (**Franka**), Bert Bus, René Follet, Peer en Uco, de VNU-story IV, kritiek op de vooroordelen tegen strips, een kartoenbijdrage van Ton Hoogendoorn, de boekenspecial met o.a. **Kuifje in Zwitserland**, herdrukken van **Pogo** en **Eric de Noorman...**

111 (*f* 4,25): Stripproduktienummer over het ontstaan van strips, tekenwerk (door Matena), scenaria, lettering, inkten, inkleuring, merchandising en syndication. Nogmaals **Kapitein Rob**, herdrukken van **Pogo** en Eric de Noorman...

112/113/114 (*f* 5,95): Driedubbelnummer over detectivestrips met Eisner en zijn **Spirit, The Shadow, Schlomo Raven, Jack Palmer** (Pétillon), Loro, **Jess Long**, detectivefilms, 3 forse herdrukken plus **Eric de Noorman**, boekbesprekingen...

115 (*f* 4,25); Een tipje van de sluier opgelicht over Strips en politiek en verder Willem, Peter van Straaten, Behrendt, Crumb en de **Eric de Noorman**-herdruk...

116 (*f* 4,95): Centsprenten en strips, interviews met Ben van Voorn en Piet van Elk en beschouwingen over Alain Saint-Ogan, Toonder en Piëts **Bassie**, Chantal Montellier, Martin Lodewijk en de **Eric de Noorman**-herdruk...

117/118 (*f* 6,50): Interview Blanc-Dumont met herdruk, Jijé-polemiek, inhoudsopgave **Stripschrift** nrs. 85-117/118, de redaktionele **Top 20** van 1978, een boekenspecial, herdruk **Pogo** en de afsluiting van de **Eric de Noorman**-herdruk...

119 (*f* 4,95): **Lucky Luke**, interviews met Morris en Goscinny, 2 unieke herdrukken, **De Ballade van de Daltons**, 50 jaar **Kuifje**, Marketing van Stripschriften op de Nederlandse markt...

120 (*f* 4,95): Science Fiction met Leloup, **Arman en Ilva**, Dick Matena en Enki Bilal met herdruk...

121 (*f* 4,95): Berni Wrightson, de horrorstrip op zijn best. De Striphandel. De Stripkatalogus.

122/123 (*f* 6,50): Willy Vandersteen, Jerom, De blauwe reeks, Suske en Wiske wegwijzer.

124 (*f* 4,95): Palacios, strips op z'n Spaans, Noel Sickles, stichter v.d. Caniff-school.

125 (*f* 4,95): Stripdag-nummer

126/127 (*f* 6,50): De strips van Claire Bretécher, Ralph Bakshi, de animatie man.

STRIP SCHRIFT

nr. 139/140, oktober 1980

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Redaktie: Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam

Uitgever: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, Zeist, tel. 030-791496
Advertenties: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, Zeist, tel. 030-791496.

Redaktie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Jac Drewes, Rob van Eijck

Vaste medewerkers: Eric Hoek, Henk J. Meier, Jean-Pierre Mercier (Frankrijk), Nico Noordermeer, Guus Ong, Ernst Pommerel, Albert Tol, Hans Frederiks, Bob J. Miller, Wim van Helden

Vormgeving en produktie: Loes Leeman

Omslagtekening: Theo van den Boogaard

Stripschrift is verkrijgbaar:
a. Via een abonnement (jan. t/m dec.) à *f* 40,50
b. Via een lidmaatschap/abonnement à *f* 49,—
c. Via een CJP abonnement à *f* 36,—
d. In de losse verkoop à *f* 6,50

Betaling kan geschieden:
a+c: Postrekening nr. 209948 of bankrekening nr. 64.48.33.416, beide t.n.v. Stripschrift, Zeist.
b: Postrekening nr. 1513000 of bankrekening nr. 42.11.38.114, beide t.n.v. Het Stripschap, Amsterdam.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven.

Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komende kalenderjaar.

Abonnementen op Stripschrift, opgegeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

Stripschrift is eveneens verkrijgbaar in veel boekhandels en kiosken.

NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN VERVEELVOUDIGD EN/OF OPENBAAR GEMAAKT, DOOR MIDDEL VAN DRUK, FOTOCOPIE, MICROFILM OF OP WELKE ANDERE WIJZE OOK, ZONDER VOORAFGAANDE SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN STRIPSCHRIFT EN AUTEURS.

DE VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE GEPLAATSTE ARTIKELEN BERUST BIJ DE AUTEURS.

ISSN NR. 0165-845

Druk: Vonk Zeist

REDACTIONEEL

Een jaar geleden beklaagde Theo van den Boogaard zich via een illustratie in **Mensen van nu** *over het feit dat er in* **Stripschrift** *geen aandacht aan hem werd besteed. Het is dit jaar inderdaad precies 10 jaar geleden dat hij door Rob van Eijck in nr. 17 geïnterviewd werd. In dit dubbelnummer echter niet daarom, maar omdat zijn werk zich sterk vernieuwd heeft uitvoerig aandacht voor deze striptekenaar. Een andere oudgediende in het stripvak, Martin Lodewijk, wordt geïnterviewd naar aanleiding van 5 jaar* **Eppo** *en zijn komende scenariowerk voor Morris' Lucky Luke. Derde onderwerp in dit nummer vormt de Zweedse strip. Variëteit genoeg en dat is een van de wensen die spreekt uit de in dit nummer te openbaren uitslag van de Lezersenquête. Voor wie dit nog niet genoeg is bieden we in dit nummer ook nog stripgeschiedenis in de vorm van bijdragen over* **Ketelbinkie Krant, Robs Vrienden** *en dergelijke en over 'De avontuurlijke lotgevallen van Miep Muizenschrik en Dikkie Krakebeen'. Er gaat heel wat om in de wereld van het beeldverhaal, deze maand zelfs zoveel dat we aan de strip Romeo Brown niet toekomen.*

STAAT ER WEER NIKS OVER THEO VAN DEN BOOGAARD IN ... WAT JOU DE TOCH DOEN TEGENWOORDIG ?!?...
GEEN IDEE...!
ZE GAAN WEL AL ZIJN STRIPS HERDRUKKEN, SCHIJNT 'T...
WAT?
STRIPSCHRIFT

Har Brok

Sommaire:
Ce numéro de Stripschrift a comme sujets principales le dessinateur Hollandais Theo van den Boogaard (ou Theo Bogart), le fameux créateur de Ans et Hans, aussi bien Martin Lodewijk, rédacteur du magazine Eppo et un des scénaristes de Lucky Luke, et la B.D. suédoise. Vous trouverez aussi des articles concernant l'histoire de la B.D. hollandaise et les rubriques habituelles comme les nouvelles, les comptes rendus, enfin, une mine de renseignements précieux pour les amateurs de bandes dessinées.

Summary:
This double-issue of Stripschrift, Europe's oldest still living comic fanzine, is devoted to subjects as the Dutch drawer Theo van den Boogaard (or Theo Bogart), famous creator of Ans and Hans, as Martin Lodewijk, editor of the weekly Eppo and one of the scenarists of Morris' Lucky Luke, as well as on Swedish comics. Besides that there are some studies on unknown Dutch comic papers and comics and of course the more regular items: news, reviews, books and so on.

'Ik hou toch lekker niks vol'. Gesprek met Theo van den Boogaard / pagina 4
Martin Lodewijk / pagina 17
Strip Martin Lodewijk / pagina 22
Svenskarna och deras Serier: over zweedse strips / pagina 26
Wie maalt er om Miep Muizenschrik en Dikkie Krakebeen? / pagina 36

INHOUD

Ketelbinkie Krant / Kapitein Rob's Vrienden / Rob's vrienden / Remia Post / pagina 38
Uitslag Stripschrift-enquête / pagina 40
Boeken in 't kort / pagina 42
Nieuws / pagina 43
Poststriptum / pagina 48
In Memoriam Karel Verschuere / pagina 50
Stripschap / pagina 51
Strip-2-daagse / pagina 52
Mijn ontzettendste jeugdervaring / pagina 56

THEO VAN DEN BOOGAARD:

"IK HOU TOCH LEKKER NIKS VOL"

De nu 32-jarige Theo van den Boogaard tekent al vanaf zijn achtste strips. Eerst alleen voor zichzelf, later ook voor anderen. In de beginjaren vlogen de strips in sneltreinvaart uit zijn pen. De laatste jaren heeft hij er nog maar weinig getekend. Toch komen er in het najaar 1980 drie albums van hem uit. Een herdruk van het al bijna klassieke 'Ans en Hans krijgen de kans' bij Espee, met een nieuwe hardcover omslag. De voorplaat wordt als poster bij het boek gevoegd, en is als poster ook los verkrijgbaar. In dezelfde uitvoering is 'Ans en Hans' inmiddels ook verschenen bij het duitse 'Volksverlag'. Daarnaast geeft Espee ook al het in 1974 getekende 'De Ideograaf' uit, in een nogal opvallend oblongformaat, met groot aantal extra schutbladen, waarop nieuwe tekeningen zijn afgedrukt. Een duitse versie van de strip verscheen vorig jaar al bij Volksverlag. Een franse versie komt nu uit bij 'Magic strip'. Bij Paul Rijperman verschijnt 'Van Oekel in de bocht', dat tegelijkertijd zal uitkomen bij Volksverlag onder de titel: 'Julius Patzenhofer haut auf die Pauke', en bij Magic Strip als: 'Léon van Oukel s'en tire toujours'. Jac Drewes sprak met Theo van den Boogaard.

De Ideograaf

JD – Na 1974 heb je een tijdje geen strips getekend. Hoe kwam dat?
vdB – Ja, dat klopt. Pas in 1976 ben ik met Van Oekel begonnen. Het gekke was dat in die jaren daartussen ik er wel mee bezig ben geweest. Ik ben ook een keer bijna bezweken. Ik had al in 1973 een stripje var Barend Servet en Van Oekel gemaakt, dat ook achterop Stripschrift heeft gestaan (nr. 51/52). En ik heb meer van die pagina's gemaakt, omdat die shows zo leuk waren. Toen ben ik een keer bij Hans Sleutelaar geweest, die toen samen met iemand anders een uitgeverij had, voor de Ideograaf. Hij zei: 'Het is prachtig getekend, haast een soort '8½' van Fellini. Maar daar ben je nog niet beroemd genoeg voor.' Die deden ze toen dus nog niet, maar toen heb ik voorgesteld om met Wim Schippers een strip te maken met Van Oekel. Ik ging naar huis en dacht toen opeens: 'Godverdomme, zit ik weer aan een strip vast!' Ik kreeg zó de zenuwen. Ik heb het toen niet gedaan, ik heb dezelfde middag nog afgebeld.
Ik werd opeens heel zenuwachtig. Ik zag me daar alweer dag in, dag uit zitten. Hergé heeft dat zo aardig getekend, zichzelf in de boeien (lacht). Ook altijd hetzelfde klassieke gelul...!
JD – Dat haat je, vastzitten aan een strip maken?
vdB – Ja, dat kan ik waarschijnlijk niet meer.
JD – Ging dat in het begin beter, bij Abe bijvoorbeeld?
vdB – Ja, bij Pinokkio b.v. tekende ik iedere aflevering, die uit twee panels bestond, konstant in drie uur tijd.
– O, dus je kan het wel.
– Ja, nou en of!
JD – Dus die Van Oekel is toen niet doorgegaan. Maar toen kwam hij in de Nieuwe Revu in 1976. Hoe kwam dat, nadat het al een keer niet doorgegaan was?
vdB – Ja, het zal wel weer het idee geweest zijn, dat ik een stripmagnaat moest worden, zoiets.
– Maar heb je het zelf aangekaart?
– Ja, (met een kinderstemmetje:) Helemaal zelf gedaan! Ton van Dijk was toen hoofdredakteur en dat was wel makkelijk. Ik ken hem helemaal niet, maar

ik belde hem op en hij kende dus mijn werk, dat scheelt dan al een stuk. En Schippers was toen ook nog bezig met De ondergang van Onan, geloof ik, een van de latere Van Oekelshows. Ze waren er ook al een beetje op uitgekeken, maar ik heb met die scripts uitsluitend met Wim te maken gehad. En dat was echt fantastisch, dat was echt heel leuk!

JD – Wat ben je nu aan het doen?

vdB – Ik ben in Amerika bezig met homo-tekeningen. Er zijn een aantal verschenen in het juninummer van The Advocate. En ik heb het afgelopen jaar veel cartoons gemaakt, niet voor de handel of zo, maar voor mezelf, meestal over het tekenen of rare invallen, in een krasserige stijl. Ik maak ook heel graag omslagen voor telkens weer een nieuwe blad. Nieuwe bladen, dat is een nederlandse manie! Het is nog een onduidelijk idee, maar ik wil iets te maken hebben van allemaal bladen in elkaar, dat je een blad hebt van louter omslagen.

– Een Mad-achtig idee? Zij hebben ook wel eens van die dingen gemaakt.

– Ja, maar ik wil het doen vanuit verschillende invalshoeken, ook wel imiterend en op de hak nemend. Er is een blad en dat heet 'Leef', een vitalistisch blad, en dan maak ik een blad dat heet 'Sterf', een blad voor aanstaande doden. En het blad 'Zoomaar'. 'Ha, wat heb ik een zin, in een zoomaar-tekening!' Ik spreek ook veel met Marc Smeets, we vinden vaak allerlei dingen zo gericht, het moet altijd ergens over gaan, en ik heb veel meer zin in echte zoomaartekeningen. Theo van den Zoomaar! En nog een aantal van die bladen: 'Omstandig Heden', 'Onaf' met in kleine letter '-hankelijk' eronder. Marc en ik maken ook een heleboel dingen niet af. Je krijgt ideëen maar dan kun je ze weer niet doorzetten. Dat is wel jammer, dat dingen alsmaar blijven liggen omdat ze onaf zijn.

– Dat gaan jullie samen doen?

– Dat zijn van die plannen.

– Maar dat kan ook onaf blijven?

– Ja, maar vind je het niet schitterend, 'Onaf', net zo'n woord als naaf in het nederlands. De bladen krijgen dus allerlei inhouden, ook weer hele recht-voor-zijn-rape kritiek op allerlei zaken, verschrikkelijke, beledigende stukken erin, en ook hoge, onbegrijpelijke kunstzinnigheid. Dat het uit een hele hoop hoeken komt, dat we gewoon vrij kunnen zijn. Ik heb er al een hoop voor liggen, wat ik allemaal heb geschreven. Dat gaat wel door. En ook leuke diertjes tekenen. Koeien en niet-bestaande dieren, maar waar voornamelijk de aardigheid van het beest uit blijkt. Ik vind b.v. die geiten, die altijd op kisten staan bij boeren, ook zo leuk, of dan zitten ze zo heel rustig onder een appelboom...

– Lekker geit te wezen.

Je hebt illustraties getekend voor bladen als 'Wij' en 'Avenue' en ook voor reklame. Dat zijn losse kontakten, daar heb je geen afspraken mee?

vdB – Dat is ook vreemd, hoor, dat illustratiewerk. Ik vind illustraties voor bladen altijd leuk. Het zijn vaak klereonderwerpen, vooral die emancipatoire artikelen. Heb je het net voor het ene blad gehad, dan krijg je het voor het volgende weer, maar dat is toch wel vreemd, dat is net zoiets als met strips, je hebt eigenlijk een cirkeltje en daar moet je telkens weer wat nieuws in zien te vinden. En dat is dus wel aardig. Maar van reklame tekenen, nee, daar krijg ik toch wel een beetje de zenuwen van, omdat

Voor Avenue

het meestal ook echt niks moet zijn. Het mag helemaal niks uitstralen. Ik had een aantal duivels getekend voor een firma, maar die waren danook weer te écht. Dan denk ik altijd achteraf: 'Waarom vragen ze je dan'. Het moet gewoon zo zijn dat daar iets staat, iets in tekenvorm. Ik heb veel reklame gedaan in de afgelopen jaren, maar het laatste jaar niet meer. De kleurenplaatjes zijn meestal wel aardig.

– Je moest toch wel veel reklame doen?

– Ja, ik had geen strip, hè.

JD – Waarom komen er opeen. drie boeken van je uit?

vdB – Dan ben ik er van af. (aarzelt) Nou, ze zijn toch niet op de markt. En er wordt om gevraagd.

– Is er aan je getrokken om het te doen?

– Ans en Hans, dat wordt telkens gevraagd, of die weer eens uitkomt. Maar de Ideograaf, dat kent niemand, en dat is ook wel weer aardig.

– En Van Oekel zat al langer in de pen?

– Ja, ik heb het ook aangeboden aan Espée, maar het is zo'n dure klus, dat moet je echt in co-produktie doen. Dat hebben ze wel geprobeerd, maar dat is op niks uitgelopen. Paul Rijperman heeft mij toen gebeld voor Ans en Hans en heeft toen Van Oekel gezien en wou dat onmiddellijk hebben. Trouwens, Paul zijn smaak gaat echt uit naar het oude kuifjesachtige. Goed hoor, vind ik dat. Ik ken hem helemaal niet, ondanks dat ik alles aan hem heb meegegeven en lang niks van hem hoorde; ik begon te denken: 'Wat is dat voor een snuiter'.

JD – Hij maakt mooie boeken, het is echt een oude stripfreak, vooral in de kuifjessfeer, die als jongensdroom heeft gehad, om van die hele mooie boeken te maken, en dat ook doet gewoon. Hij zorgt er zo toch maar even voor, dat Van Oekel over het franse en duitse taalgebied verspreid wordt.

– Ja, dat zegt hij ook altijd, en hij doet het, met van dat opdikkende papier en mooie schutbladen en in harde kaft. Hij doet zo'n beetje alles samen met 'Magic Strip', de gebroeders Daniel en Didier PasaMonik, dat schijnt een tweeling te zijn, vertelde Huib Opstal. Echt de Janssen en Janssens van de stripwereld!

JD – Ans en Hans wordt steeds naar gevraagd. Is dat voor jou gevoel Ans en Hans nog steeds aktueel?

– (volmondig) Ja hoor! Kijk, we leven in zoveel werelden naast elkaar, ik geloof niet zo erg in die vooruitgang. Ik ben er eigenlijk wel zeker van. Ik vind dat een heleboel mensen, vooral die zich in de media presenteren, denken dat als iets eenmaal gezegd is, dat het danook voorbij is.

– Ik denk wel dat het andere mensen zijn voor wie het nu aktueel is dan tien, twaalf jaar geleden.

vdB – Zulke dingen als die frustraties en angsten en al die dingen meer, die blijven toch helaas bestaan. Of het heeft met leeftijd te maken, maar dat hoeft niet speciaal, en dan komen ze toch steeds weer terug. Dat vind ik vrij algemeen.

NOUW, KIJKERS... DAT BELOOFT EEN SPANNENDE WEDSTRIJD TE WORDEN! ... WE ZITTEN NATUURLIJK ALLEMAAL REIKHALZEND UIT TE KIJKEN NAAR HET EERSTE DOELPUNTJE... (KNIPOOG)
OHHH!
SZZIP!
... DE SPANNING HIER IN HET STADION STIJGT TEN TOP DAMES EN HEREN...
ZET 'M OP JONGENS!!

Ans en Hans

JD – Het is mij wel eens opgevallen, omdat ik veel kontakt heb met mensen die strips graag lezen, en dat is toch een heel gevarieerd publiek, dat de groep van mensen daaruit die nu zo'n boek zouden aanschaffen een andere is dan tien jaar geleden. Het ligt, denk ik, ook veel breder. Ik heb wel eens gemerkt, dat mensen waar ik dat helemaalniet van verwacht, die nou niet direkt underground zouden lezen, dat die wel voor Ans en Hans belangstelling hebben, nu.

vdB – Ja, nou ik was ook een paar jaar geleden heel erg aangenaam verrast, toen er een

De Ideograaf

Jan Alleman

jongen van een jaar of zeventien, die zei tegen me dat hij iedere avond voor het slapen gaan erin las. Ik vergat toen om te vragen of ik niet eens bij hem langs mocht komen, om een en ander uit de doeken te doen...

– Om hem eens lekker in te stoppen.

Nee, ik ben het wel met je eens, het gaat natuurlijk over dingen, die ook nu nog heel heftig bestaan.

vdB – Misschien bestaan ze nu voor hem niet meer, nu hij het boek volledig doorgewerkt heeft. (lacht) Of zoals mijn goede vriend Carus soms boeken leest, het zijn dan filosofische werken, dat hij dan eerst uitstreksels maakt, of steeds meer pagina's eruit scheurt. Zo heeft hij al een paar keer eenzelfde boek na jaren herontdekt, en dan gaat het weer in diezelfde trant. Dat zijn echt mensen die het moeten vermaterialiseren. Zo van dat heb ik nu begrepen, dat heb ik nu ingang in mezelf laten vinden, nou moet het ook niet echt uit dat boek gescheurd worden. Nee maar, kijk, zoals tien jaar geleden luisterde ik altijd naar Frank Zappa enzo, dat doe ik nou ook niet meer. Nou zit ik weer helemaal opera's van Wagner te beluisteren, terwijl ik dat vroeger afschuwelijke rotzooi vond. Dus die dingen veranderen toch.

Twee jaar geleden was het allemaal reggae, wat ik aan mijn kop gezeurd moest hebben.

JD – Je hebt in een heleboel verschillende tijdschriften gestaan en je boeken zijn ook, op een paar na, bijna bij allemaal verschillende uitgevers uitgekomen. Ben jij zo? Ben je niet honkvast wat dat betreft?

vdB – Het is geen geheim, dat mijn boeken vaak bij de Slegte terechtkwamen, maar na een paar jaar zijn ze uit de markt en dan is er toch weer vraag naar.

– En dan komen er andere uitgevers die er steeds weer op terugkomen?

– Ja, want dan heb ik inmiddels alle rechten teruggekregen en dan kan ik ze aan iemand aanbieden. Maar je moet het ook zo zien, toen ik Ans en Hans aan de Bezige Bij aanbood, toen hadden ze al Pravda en Guy Peelaert en Iris van Thé Tjong Khing en die literaire uitgeverijen zaten toen ook echt te zoeken naar waar kunnen we geld aan verdienen. De Arbeiderspers net zo. Theo Sontrop, die sprak ik toen op de Buchmesse en toen zei hij: 'God, wat jammer, wij hadden best Ans en Hans willen hebben.' Maar nu zijn die mensen zo wijs geworden ze weten nu dat ze geen strips moeten doen. Dat heeft de praktijk ze geleerd. De Bezige Bij ook niet, buiten Toonder dan, wat een literaire aangelegenheid schijnt te zijn.

– Ik vind van niet.

– Nou ja, niet, nee ik vind het toch wel aardig. Ik lees het nooit maar ik heb het wel eens gelezen, best wel aardig. Toen vond Sontrop het jammer, maar met Bulletje en Bonestaak hebben ze ook geen hoge ogen gegooid.

– Nee, en met Dick Bos en de Mao-strips ook niet.

– Dat is waarschijnlijk omdat het hun wereld niet is. Ze hebben toch ook vertegenwoordigers in dienst, die zoiets moeten kunnen aanbieden.

– Strip worden ook anders verspreid als literatuur. tegenwoordig zouden ze daar wel makkelijk in kunnen komen, maar dat was in die tijd, denk ik, veel moeilijker.

– Op die manier zat ik dus telkens bij een ander. Dat was wel een goede uitprobeertijd hoor, van alle kanten. Die uitgave bij Candy (Muller), dat was voor hun gewoon meegenomen, en die hadden natuurlijk een goed distributie-apparaat.

JD – Je hebt dus niet het gevoel dat al die verschillende uitgevers iets met jezelf te maken hebben, maar meer met de manier waarop in Nederland strips werden uitgegeven?

vdB – Ja, maar mijn werk zat ook zo overal tussenin. Neem nou Jan Alleman, zo'n figuurtje dat de hele tijd zit te denken over zijn eigen leed. Dat is een heel oncommerciële strip. Dat heb ik trouwens ook nog aan de Haagse Post aangeboden, toen Hans Sleutelaar daar zat. Dat is ook niet doorgegaan. Ik probeerde het toen ik twee bladen te krijgen, in Gandalf en de Haagse Post. Ik was ook zo arm!

JD – Je moest er alles uit slaan. Je bent eigenlijk opgestapt in het stripwezen in Hitweek. Daar heb tot het begin van de Aloha-periode in meegetekend.

vdB – Ja, toen Ans en Hans in Aloha verscheen, dat vermeld ik altijd met trots, toen kregen ze echt een abonnée-hausse. Ik grijp deze gelegenheid meteen aan om eens te zeggen, dat ik geen artikel kan lezen, waar niet het begin van de nederlandse underground-strip bij Tante Leny wordt gelegd. Dat vind ik hoogst merkwaardig.

– Leuk dat je dat zegt. Daar wou ik je niets iets over vragen.

– Overigens vind ik Tante Leny een prima blad, zeker in het begin.

JD – Nee, maar in Hitweek en Aloha ben je de eerste geweest. Daarna zijn daar al die anderen bijgekomen, die hebben daar een goede mogelijkheid in gezien. En toen kwam Tante Leny en daar heb je niet aan meegedaan.

vdB – Nee, maar ik was er toen ook al net weer spuugzat van, van strips. En ik had gewoon niks te vertellen, en dan kun je beter je bek houden!

JD – Ik ben het met je eens, dat het begin van de underground duidelijk eerder heeft gelegen dan Tante Leny.

vdB – Bij Ans en Hans ging het net zo, ik zag die dingen van Crumb, en dat was ook gelijk het begin van die sex-wave. Die was er zo opeens en ik wist zeer precies wat ik moest doen. Dat was bij Ans en Hans zeer duidelijk, ik leefde er echt helemaal in, in die strip. Dan is het goed ook, dat is hopelijk dan voelbaar.

– Ik denk ook wel dat dat voelbaar is, dat zal ook wel het succes verklaren van Ans en Hans. Maar daarna, zeg je, had ik niks meer te vertellen, toen was dat voorbij?

vdB – Nou nee, maar het was toch een chaotische tijd. Ans en Hans was net midden in het Hippie-tijdperk, en dat betekende dus al die uitproberingen in vriendenkringen, en met engelse meisjes over de vloer, die weer van alles gebruikten, en die met foute mensen omgingen. Afijn, echt van die relatietoestanden, waar je behoorlijk aan kapot kan gaan. Toen zijn we ook min of meer uit Amsterdam weggevlucht, toen begon ik in Zandvoort aan Jan Alleman te tekenen.

– Jan Alleman geeft dan ook je ontreddering weer?

vdB – Ja, dat dacht ik wel. Kees Kousemaker vind het een hele griezelige strip. Navrant is het zeker.

JD – Nou, ik kan het me best voorstellen. Ik vind het niet alleen navrant, maar het is natuurlijk iets wat een hoop mensen doen, dat gewroet in zichzelf. Zeker in die tijd.

– Er zitten een hoop dingen in die er nu met die assertiviteitstoer eruit zijn gekomen. Achteraf denk ik ook: 'Wat een gezeur. 'Wat een sombere strip', maar ik ben het toch wel duidelijk.

– Maar toen was dat heel reëel voor jezelf?

– Jazeker, maar ik gebruik die dingen toch, en dat merk je meestal pas achteraf, als een zelf-therapie. Dat hebben de meeste van die dingen.

– Die bedoeling had het ook wel, om iets van je af te tekenen, om iets te verduidelijken.

vdB – Ik vind het altijd zo raar dat je bij veel strips het idee hebt, dat mensen het over iets anders hebben, dat ze poppetjes maken, net of zij daar zelf iets mee te maken hebben.

JD – Dat is eigenlijk, denk ik, heel kenmerkend voor strips, dat je iets tekent wat niks met jouzelf te maken heeft.

'Zelf-therapie'

UBAVBN

vdB – Dat heeft die vorm natuurlijk. Je gaat altijd vertalen in iets algemeen begrijpbaars. Maar je kan in de geschiedenis van schrijvers, maar ook van opera-makers, duidelijk zien, dat ze er echt iets van hun persoonlijke dramatiek inleggen.

– Maar bij strips tref je dat toch heel weinig aan.

vdB – Het is natuurlijk onvermijdelijk, want het zit er altijd in. Maar het is alleen, welk bewustzijn heb je er zelf over, want ik zeg al, dat ik van Jan Alleman pas achteraf beseft heb, dat ik met zelf-therapie bezig was. En met Ans en Hans net zo.

JD – Maar uit een heleboel strips kun je absoluut niets aflezen over de maker, of alleen iets heel oppervlakkigs.

– Je kunt het natuurlijk altijd aflezen, want vorm en inhoud, hè.

– Maar kun jij uit Kuifje aflezen hoe Hergé is?

vdB – Ja, natuurlijk wel. En zoiets als Guust, dat weerspiegelt toch ook helemaal de hypochondrie van Franquin, en ook zijn enorme, frenetieke vernieuwingsdrang, om maar telkens weer iets uit te vinden. Dan heb ik het niet alleen over de figuur Guust, maar ook, dat je Franquin z'n ontwikkeling ziet, het woedende...

Je ontkomt er niet aan, dat als je er zolang mee bezig bent, dat je dan, zoals de wielrenners zeggen, jezelf tegenkomt. Je begint olijk te denken van: 'Ik ben een poppetje aan het tekenen, dat doet wat, maar als je dat een hele tijd doet, dan merk je wel dat het je eigen lading is. Dat zei Martin Lodewijk vorig jaar ook tegen me: dat je eigenlijk altijd bezig bent jezelf en de mensen die je bezighouden te tekenen.

JD – Je hebt voor een heleboel bladen en instanties getekend, Hitweek, de vakbond, Avenue, de AMRO-bank, het blad 'Wij', de Nieuwe Revu. Betekent dat, dat je voor iedereen wel tekenen wil, om het heel onaardig te zeggen, of betekent het, dat je...

– Opletten, van den Boogaard, opletten!

– ...op dat moment met zo'n blad of met zo'n instelling een band had?

– Je begrijpt natuurlijk wel, dat als Khomeiny, dankzij de nederlandse zakenlieden, hier aan de macht komt, ik onmiddellijk strips tegen homofielen ga tekenen...!!!

Ik heb wel gemerkt, dat er opdrachten zijn, die heel goed betaald worden, maar dat is dan voor iemand, die ik helemaal niet mag. Dan gaat het me verschrikkelijk moeilijk af. En andere dingen worden heel slecht betaald, maar die zijn dan voor iemand die aardig is of zo, en dan zit je zoiets echt voor iemand te maken. In beginsel denk je: 'Ik moet me afstandelijk opstellen'. Maar dat lukt toch niet. Van Oekel was echt een genoegen om te tekenen, omdat Schippers zo kon lachen om die plaatjes.

– Daar hebben jullie een hoop lol over gehad?

– Die eerste zes pagina's had ik gemaakt, en die laat ik dan aan hem zien, en dan moet hij ontzettend lachen om kleine details. Laatst in een interview heeft hij gezegd: 'Ik kan ook lachen om een verkreukeld tafelkleed.' Gewoon iemand, die van kijken houdt. Die voor dingen, die goed zijn gedrapeerd of getekend waardering kan hebben.

– En dat op zijn eigen manier, wat andere mensen dan weer grenzeloos ergert, dat hij zo rigoreus z'n voorkeur voor wat hij leuk vindt laat blijken.

Waarom heb je nooit voor een striptijdschrift getekend?

vdB – Dat komt dus, omdat ik telkens zo onderzoekend ben, dat ik niks vol hou. 'Ik hou toch lekker niks vol'.

– Ben je wel eens benaderd door striptijdschriften?

– Ja, ik heb aardig wat meegemaakt! Met een deel van Al Capsones (Chicago 1920) ben ik naar Pep geweest, naar Hetty Hagenbeuk, maar daar hadden ze net daarvoor hetzelfde idee ontwikkeld met Johnny Goodbye van Attanasio, dat Martin Lodewijk zou schrijven. Dus daar zat ik net naast. Het was voor mij nog in mijn overgangstijd. Ik had toen al werk in Hitweek en de VARA-gids, maar had toch nog dat oude stripsyndroom! Ik kies dit woord wel heel opzettelijk: Ik heb óók jaren in het stripkamp gezeten.

– Je moest van jezelf toch meedoen in dat wereldje?

– Dat je nog steeds met gretigheid ziet dat iemand ergens tien of vijfhonderd delen van uitgebracht heeft. Op m'n achtste, toen was ik echt helemaal stripgek, vooral met Suske en Wiske. Dat tekende ik zelf ook. Dan kocht ik eerst zo'n heel blok papier, dat waren dan losse vellen, dan zat ik eerst, voordat ik ook maar ging tekenen, de dikte van dat pak te bekijken.

Later ben ik ook nog naar andere bladen geweest, bij *Robbedoes* dus en bij, eh..., oh ja, 't blad *Kuifje*. Daar moest ik blijven zitten op 'n stoel en daarna werd ik naar de direktiekamer gebracht van Greg, iemand die ik nu niet eens als voorschetser zou willen hebben, maar goed, die besliste dan in enen en dan was het dus niks. Gelukkig maar eigenlijk, want anders had ik er met mijn stomme kop aan vastgezeten. Nee, ik moest toen duidelijk in een ander vaarwater.

– Maar goed, dat heb je toen geprobeerd, maar daarna nooit meer, om bij die tijdschriften aan de bak te komen?

– Ja, Martin Lodewijk, die probeerde me altijd over te halen.

– In het begin van de Eppotijd?

–In '76 ja.

IENEMIENE MUTTE..
ZAK-DOEKJE LEGGEN NIEMAND ZEGGEN..
HET WACHTWOORD KLOPT NIET!
O WACHT, DAAR KOMT DE MAN DIE IK MOET HEBBEN
IENEMIENE MUTTE, TIEN...
ZAKDOEKJE LEGGEN, NIEMAND ZEGGEN
TWEE EMMERTJES WATER HALEN..
VIJF MINUTEN LATER
SCHIPPER MAG IK OVERVAREN JA OF NEE?
..STOND OM ZEVEN UREN OP..
TWEE EMMERTJES WATER HALEN
TIEN POND GRUTTEN
ZAKDOEKJE LEGGEN...
IK ZAG TWEE BEREN
MOET IK DAN EEN CENT BETALEN JA OF NEE?
TWEE EMMERTJES POMPEN...
..BROODJES SMEREN, O DAT WAS EEN WONDER
STILTE STILTE!

Chicago 1920

Het begon allemaal met een hoestbui van Kale Karel. Door die hoestbui werden Kale Karel en Peter in een nieuw avontuur gestort....
KUCHE UCHE !
Kuche Kuche..... wat ben ik verkouden jongeheer Peter! Ik denk dat ik maar eens naar de apotheek stap om een drankje te halen.... Uche!
En zo gezegd, zo gedaan...
APOTHEEK

Kale Karel en Peter (1958)

– Maar daar heb je toen nee op gezegd...

– Nou, telkens zit je weer met die enthousiaste praatjes en dan voelde ik er wel weer voor, maar nu interesseert me dat echt niet meer, hoewel, je weet 't natuurlijk nooit. Ja, dat is toch zo. Het kan trouwens opeens zo zijn dat ik een, wat ik nu maar zal noemen: 'bewustzijnsvernauwing' krijg, of dat ik iets aan m'n hersenen ga mankeren, dat ik striptekenaar word voor *Eppo*. Alles is mogelijk...

Och god, wat voor 'n komplimenten geef ik nu aan al die arme striptekenaars.

– Ben je zelf dan geen striptekenaar meer?

– Nou er komen natuurlijk nog wel 'ns van die ideeën die ik stripjes moet vertalen.

– Maar je hebt zelf het idee dat je geen striptekenaar meer bent?

– Liever niet. Het rare, nu ik er over nadenk, was dat ik nu voor het boek van Van Oekel de schutbladen nog moest tekenen, dat ik dat toch wel weer leuk vond. Dat rolde er toch wel weer uit, vreemd genoeg.

– Dat kan je dus nog wel.

– Ja, toch wel.

– Afgezien van Abe, 'het Sturkaverhaal' en Van Oekel *heb je je scenario's steeds zelf geschreven...*

– Er hebben toch wel enkele mensen aan meegeholpen: *Abe* was met Scheepmaker natuurlijk, maar *Witje* met mijn broer onder andere, onder het pseudoniem Rollo Bloedworst... Zo noemde ik hem altijd, Bloedworst, omdat hij zulke rode wangen had, maar we hadden goed kontakt. Zonder flauwekul, we schreven samen moderne toneelstukken toen we op school zaten. Daar waren we 's nachts mee bezig, tot m'n moeder naar beneden kwam, omdat we naar bed moesten.

– Maak je liever je eigen verhalen?

– Als ik wat te vertellen heb maak ik iets liever zelf.

– Maar je hebt niet altijd wat te vertellen?

– Nee, of niet altijd op dezelfde manier. Ik ben nu met die kollages voor- en achterin de Ideograaf bezig en dat vind ik ook een leuke manier van vertellen. Er zijn daarin tekeningen, die geruime tijd na elkaar onstaan zijn of los van elkaar, en in mijn oog toch opeens met elkaar te maken hebben, dat aan elkaar lassen is aardig. De sferen in elkaar laten overgaan. Daar ben ik nu druk mee bezig. Het is net zoals met de bladen waarover ik het zojuist had, strips, vooral korte stripjes, eigenlijk heb ik nog ontzettend veel scenariootjes – 4-pagina's of zo – om uit te werken. Ik kán namelijk zoveel hé!

– In je strips komen allerlei moderne roerselen aan de orde. Er wordt veel in geanalyseerd: relaties, wat mensen van binnen beweegt, dat komt nogal eens aan de orde. De nieuwe trends ook.

– Zoiets als in *Witje?*

– Bijvoorbeeld.

– Ik heb daar nooit zo van gehouden, als ik je goed begrijp, bedoel je dat Bretécher-achtige?

– Best wel.

– Heb ik dat nou eigenlijk ook? O, ja, zoals deze, van die veertien dagen lange sensivity-training. Inmiddels hebben Koot en Bie dat soort situaties op de TV gebracht, ja. Het was ongeveer in dezelfde tijd, maar ik was er wel een half vroeger mee, dat wel. Maar trends, dat zie ik niet zo erg. In *Hitweek* natuurlijk wel. Ik heb het juist altijd willen vermijden, al was het af en toe best leuk om te doen hoor.

– Willen vermijden om erbij te horen?

– Dat specifieke, dat op iets toesnijden. Je maakt een strip over het koningshuis en dan is het weer verloren. Dat vind ik ook wel het knappe van Schippers, dat hij *figuren* heeft ontdekt en gemaakt, waarin al dat soort dingen naar voren komen, zulke gevoelens als authoriteit en dergelijke, dat je op zo'n manier gaat vertalen. Hij blijft niet afhankelijk van het nieuws, want wat is waar in het nieuws. Aan de andere kant vind ik wel weer goed van Peter van Straaten en Vegter, dat op de pols van de tijd zitten. Die mensen hebben óók veel meer inkt, die tekenen zich te pletter. Als je dat zo doorkijkt zie je toch duidelijke lijnen van wat voor 'n soort klootzakken we rondom ons hebben, maar om het nu de ene maand te hebben over de ene klootzak en de volgende maand over de volgende, dat gaat een beetje vervelen. In het begin vond ik het ook aardig. Ik heb ooit met Guus Boissevain in *Mad* een Duysstrip gemaakt, dat was aardig om te doen, toen vond ik die satire wel leuk, maar uiteindelijk doe je niet anders dan de mensen die je te kijk zet nog meer in het nieuws brengen. Die voeding wil ik niet meer geven. Bovendien kun je met kritiek en satire toch geen positieve dingen laten zien. Wat dat betreft was in die tijd *Ans en Hans* zeer welkom. Ondanks het afbraakidee vond ik het het leukste dat ik ze kon laten zoenen en zo. Ik was steeds bezig: waar zal ik die hand nou neerleggen, dat hij goed teder uitkomt. Dat uitproberen, dat zie je niet veel bij anderen. Ze denken allemaal: als ik zo'n lul in zo'n kut weet te tekenen dan weten ze allemaal

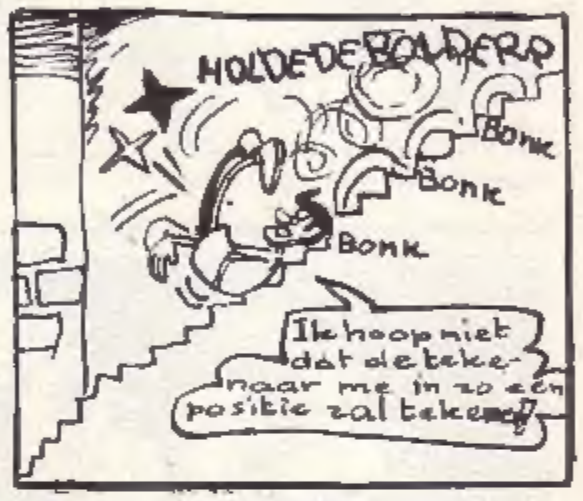

'Suske en Wiske-stijl'

Schutblad – van Oekel

GEWELDIG... WIE HEEFT U OP HET IDEE... AAAH... IK DENK DE HEER TEULINGS
NEE DIE NIET
... OOH... IS DIE MET DE HEER BRISSE OP STUDIEREIS NAAR PARIJS... EH... DE NIEUWE JAMES BOND ??
OOK DIE NIET
IK BEGRIJP HET... U WILT ALLEEN UW BESTE MENSEN WETTEN... AGENT 327 MISSCHIEN?...
DIE ZEKER NIET!
EH... DE WREKERS?
NEE NEE!!
!?!
AHUM... MMM... KUCH... INSPECTEUR SPEURLINGS... AHUM... OM U TE DIENEN... MMM...
KUCH...
PUF
EN ZIJN ONAFSCHEIDELIJKE ASSISTENT... RUNTHOOFD... AANGENAAM...
SNIF!

Sturkamysterie met Martin Lodewijk

negen

VEERTIEN DAGEN LANG ....
NIET TE OPDRINGERIG! VOELEN WAT DE ANDER VOELT! LAAT JE ALTER-EGO SPREKEN!
DUUS JE ANDERE IK ZOZEGD.
IS NIET IEDEREEN IN DIEPSTE WEZEN GOED?
DAAROVER WIL IK WEL EENS MET JOU IN CONCLAAF!
ZITTEN WIJ WEL OP DEZELFDE GOLFLENGTE? WIJ SPREKEN TOTDOOR EEN ANDERE TAAL!
VOOR COMMUNICATIE ZIJN ER ANDERS TWEE NOOIG, HOOR!
IK BEN VERLOREN
KAN HIER EEN RAAM OPEN?
HOE KOM IK BIJ JE OVER?
JE VERMOORDT ME!!!
HET VLOT NIET TUSSEN ONS, HE?
DAT IS DAN JOUW PROBLEEM.
JA, MAAR HIJ ZIT ERMEE!
NEE NEE NIJ EENS NIET OVER KOETJES EN KALFJES! IK WIL DE CONTROVERSE TUSSEN-ONS PERSOONLIJK IN HET HIER EN NU UITPRATEN!
LAAT HEM MET RUST, HIJ HEEFT EEN BLACK-OUT.
HOHO! LEZEN: EEN ESCAPE, THE EASY WAY OUT GOEIE VRIEND!
LEZEN, EEN VLUCHT, DE WEG VAN DE MINSTE WEERSTAND
IK WIST NIET DAT IK ZO'N KLOOTZAK WAS... JEOEOE WAT BEN IK SLECHT!
MAAR WE ACCEPTEREN JE!
JE HOORT BIJ ONS!! WE HOUDEN VAN JE!!!
OOOOOOOO, WIJ KOMEN TOT ELKAAR!!!
IK BEN TOCH OOK MAAR EEN MENS!

'Sensitivity-training'

'Ans en Hans pornografie?'

– of van De Smurfen, dat is puur pornografie, denk ik, als je ervan uitgaat dat pornografie puur het laten zien van een plaatje is waarop geneukt wordt of wat dan ook.

– Of dat nu pornografie is, ik weet het niet hoor. Maar goed: pornografie, er zitten weer een hoop mensen tegen aan te zeiken, met hun vervelende kankerkoppen, opletten dus! Verkapte burgerlijkheid en die VPRO momenteel, die heeft toch ook weer alles laten schieten.

– Dat vind je?

– Jazeker, en Veronica pikt het gewoon lekker op. Er zit wat verdachts aan. Ze mogen van mij best lekkere lijven op de TV laten zien...

– Die terugkeer naar de burgerlijkheid is er de laatste jaren.

– Natuurlijk is er toch niveauverschil, pornofilms zijn meestal draken van dingen. Maar het beeldtotaal, het totale aanbod van 'het menselijke lichaam in beeld' is beroerd, slecht, kwaliteit schiften in dat vlak wordt te moeilijk gevonden en men wil niet voor oude geilaard worden uitgemaakt en dan slaat men de zaak maar over.

JD– Maar heb je niet het idee dat het een kwestie is van dat mensen zich jaren lang bevrijd hebben gevoeld, en dat dat voor een heleboel ontzettend is tegengevallen, van wat dat opgeleverd heeft.

vdB – Ja, ik hou niet van massale dingen, groepsgedoe of zo, daar hou ik niet van, dat ligt mij niet. Als ik in een groep zou zitten, waarin ik met alle personen op een goed niveau zou zitten, dan zou ik dat wel kunnen, dat hoort er gewoon allemaal bij. Maar toèn was het natuurlijk een uitprobeertijd en ging je uit van het idee dat iets moet kunnen, en dat effektueerde je dan ook.

– Dat is natuurlijk gebeurd, maar dat is ontzettend tegengevallen.

– Daar krijg je inderdaad weer een reaktie op, maar ik vind dat de media-mensen het momenteel toch goed laten zitten.

– Men trekt zich weer terug en kruipt weer in zijn schulp, trekt zijn kleren weer aan en begint naar nieuwe vormen te zoeken, voor of iets al of niet kan. En dat gebeurt nu natuurlijk. En dan komen dat soort begrippen als pornografie weer terug.

vdB – Pornografie zit bijvoorbeeld in mensen die heel nadrukkelijk spreken, die net doen alsof je gek bent. Dus als ik zo'n minister zie dan ben ik gewoon beledigd. Dat vind ik nou echt vies. Stupiditeit is over het algemeen pornografie.

JD – Als je jouw strip doorleest, valt het mij op, dat mannen nogal gekompliceerde, in zich zelf roerende, moeilijk levende wezens zijn, en vrouwen daarentegen ongekompliceerd zijn en vrolijk door het leven wel waar het over gaat, maar dáár gaat het niet zo over. Ik wil daar iets mee, iets positiefs.

– Alleen in dat verband zijn opmerkingen over pornografie ten aanzien van Ans en Hans *pure onzin?*

– Daar valt niet over te praten, trouwens, pornografie... ik zie wel eens een vaas met bloemen getekend, en dan denk ik: ja dat is echt pure pornografie. Door de manier waarop iets getekend is kan het pornografie worden. Maar in de zin van dat iemand uit puur winstbejag tekent...?

– Het bestaat natuurlijk wel, bijv. de seksavonturen van Lucky Luke...

– Die ken ik niet...

Duys en Hitler, Nederlandse Mad

'Ministers'

JD – En dat was ook afgekeken van die strip uit de amerikaanse Playboy, van Little Annie Fanny van Kurtzman?

– De wens was om zoiets te maken, maar de stijl was, zoals die toen door iedereen en in de hele reklamewereld geadoreerd werd, die van Guy Peellaert. Het was Science-fiction. Ik heb drie pagina's gemaakt, maar het blad is niet doorgegaan. Tegelijkertijd was ik in dezelfde stijl met de Jan Cremerstrip bezig voor de Jan Cremerkrant. Het jaar daarna begon Willem de Ridder met 'Witheek' en dat soort leuke geintjes, en hij zei toen van 'maak een strip Witje', en daar moest dan die lul van een Gert bijkomen. Het gaat om het kontrast, iets wat je later ook bij Vader en Zoon hebt, de een is de lul en de andere de progressieve.

– En jij voelt je thuis in dat kontrast?

– Ja daar kun je heel veel mee doen.

– En je voelde jezelf ook een lul toen?

– Ja, dat teken je er uit natuurlijk.

JD Het leuke is, je zal het zelf niet meer weten, dat je eens op een stripdag een tekening voor me hebt gemaakt, en toen tekende je Gert, en ergens vond ik dat beledigend. Ik dacht 'ik had veel liever gehad dat hij Witje voor me tekende, hij zal me wel een lul vinden!'

stappen.

– Waar denk je dan aan?

– *Nou, aan Ans en Hans, en Witje en Gert, en bij Abe zie ik dat ook wel.*

vdB – Dat zijn gewoon beginsels. Je hebt natuurlijk, en dat heeft niks met man en vrouw te maken, dat is alleen maar een vorm die ik dan uit heb gekozen, een vrij blank beginsel nodig tegenover een ego-persoon. Dat is bijna een wet; Little Nemo werd ook pas populair, toen Flip geïntroduceerd werd. Een Ego-flipper, die zorgde dan dat alles bewoog. Met Little Nemo en het prinsesje was namelijk niets aan de hand. Zo was Witje ook wel goed gevonden. Dat Witje helemaal bloot liep door de strip was een vondst van Willem de Ridder. We hadden een strip ontwikkeld voor een blad, dat de nederlandse Playboy moest worden. Daar is een dummy voor gemaakt in een brainstorming met sigaren en

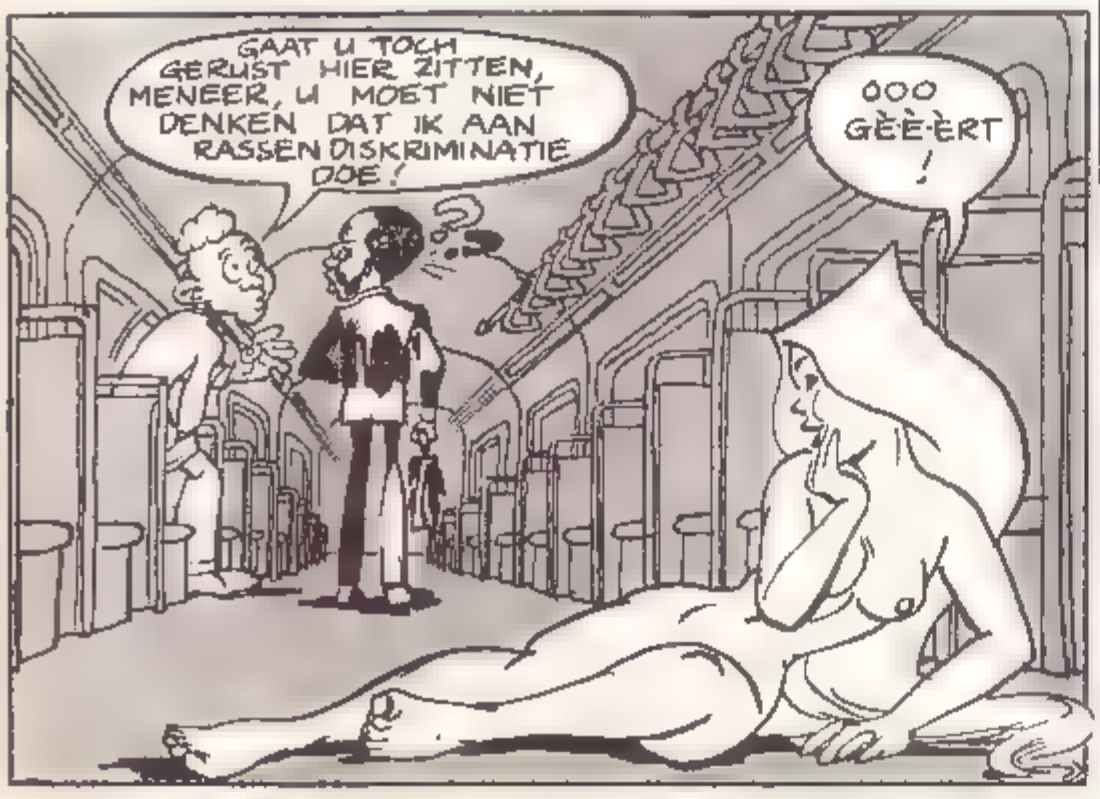

'Mannen moeilijk?'

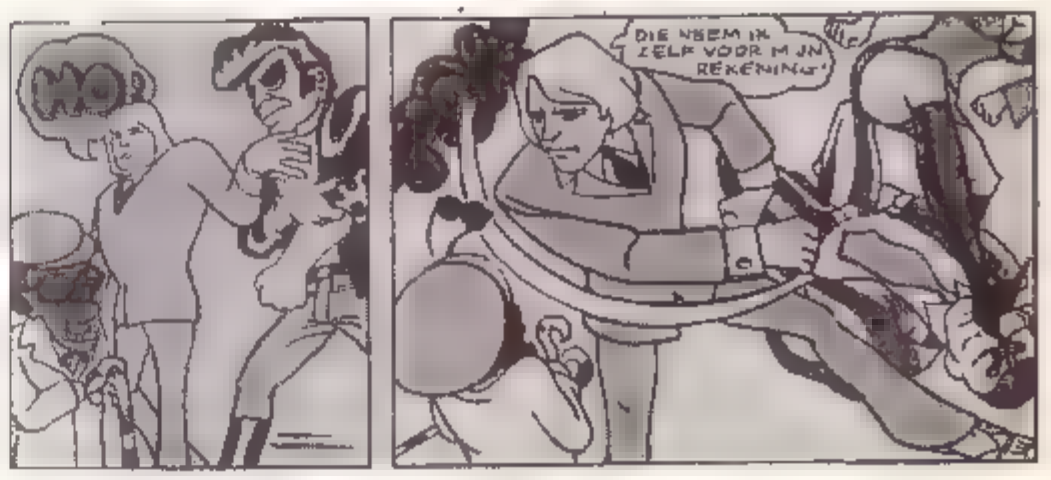

Pravda-stijl, Jan Cremerkrant (1966)

sherry, Scheepmaker en Buddingh waren daar ook bij, Gerben Hellinga en Willem de Ridder zouden die strip ontwikkelen. Toen hebben ze een figuur gemaakt: de Lul, en die was dan echt het belangrijkste. Dat was eigenlijk al Gert avant-lalettre. Ik tekende hem ook al zo. Dat was in Pravda-stijl getekend, en hij werd dan ook meegesleurd door een vamp, Barbarella was ook net uit. Dat zat helemaal in die tijd. Als je een lul van een kerel tekent, zo iemand die zijn sokken door zijn moeder laat kopen, en zo iemand moest het volgens de beschrijving van Willem de Ridder zijn, dan moest daar een volkomen vrije vrouw tegenover staan, en dat is later Witje geworden.

– Wat we toch allemaal hebben afgeleden! Dat deed Jan Alleman ook. En ook dat denken voor anderen, daar hebben we toch allemaal mee te maken. Ik vind het altijd zo lullig als mensen denken dat ze vrij zijn van die dingen.

Ik geloof dat ik toen op die stripdag ook op een wand al Van Oekel heb getekend.

– Het was die dag in Den Haag, waar Barend Servet de zaak opende. Toen is ook die Poster gebruikt met de Servetstrip.

vdB – Ik heb toen nog even met Bob de Moor gesproken en met Marc Sleen, die waren samen in een auto. Bob viel ik toen aan over die Kuifjesfilm 'Het Haaienmeer'. Toen vroeg ik of hij Kuifje zou overnemen. Hij zei 'Awel, Hergé heeft me gezegd,

moest ik komen te overlijden, dat zijt gij het.' Overigens wacht ik nu op 'n telefoontje van Hergé dat hij ermee...

JD – Ik blijf er toch een beetje bij, de vrouwen komen er in je verhalen nog al goed af, ook toch in Ans en Hans. Ans is heel ongekompliceerd, en neemt die stomme, domme lul van een man mee aan de hand en wijst hem de weg.

vdB – Ik heb er geen algemene gedachtengang over. Het is een vorm die ik gekozen heb. Het is ook wel zo, als je zo'n mooi meisje tekent, en je moet daar eigenlijk de trut van maken, dat is veel moeilijker natuurlijk, bedenk ik nu achteraf. Je bent het toch ook zèlf! De meeste mannelijke tekenaars tekenen eerst een mannetje, gewoon hun eigen gezicht meestal en wat ze van zichzelf kennen. Ik tekende vroeger altijd strips samen met mijn broer die een paar jaar jonger is, hij is nu komponist, maar hij zat toen altijd heel driftig te tekenen; als hij een boef zat te tekenen, deed zijn gezicht helemaal mee. Ik merk het ook, als ik een bepaalde uitdrukking wil tekenen, dat je dat met je gezicht helemaal mee zit te akteren.

JD – Ik had het idee, dat je een soort bewondering en een soort jaloezie ook ten opzichte van vrouwen liet zien, zo van 'wat zitten jullie lekker in je vel en wat zijn wij moeilijk'.

– Nee hoor, natuurlijk niet. Er zijn natuurlijk net zoveel tutholas. Wim Schippers complimenteerde me altijd met de lelijke oude dametjes die ik kon tekenen. Het zijn natuurlijk abstracte beginselen in Ans en Hans. Het is de vertaling van een homofiele relatie die ik in die tijd had en van mijn eigen gevoelens daarbij. De eerste plaat van Ans en Hans, waar hij zit te rukken is in de Aloha nog gekorrigeerd, men was bang dat de drukkerij het anders niet zou doen, Willem was daar bang voor, dus; je zit dan in zo'n tijdsgewricht...

– *Dus je moest toen wel zo'n vertaling kiezen, anders had het niet gekund.*

– Maar ik voelde ook dat ik zo'n abstrakt beginsel te pakken had dat het ook eigenlijk niet uitmaakte. Als je dan twee jongens gaat tekenen, waar ik toen ook niet te beroerd voor was (en dat heb ik in die tijd ook getekend, in losse afleveringen) dan is dat gauw misleidend in de zin van: dit is typerend voor homofielen. En ik wou een abstrakt iets, een algemeen iets brengen. De gezichten veranderen ook konstant in de strip, mensen die toen een belangrijke rol speelden in mijn leven komen daarin te voor-

Twee jongens, uit 'Snikheet'

HIJ ZAL ZO WEL THUIS KOMEN.
OH, DAN ZAL IK DADELIJK MAAR WEG GAAN, HÈ?
WELNEE BLIJF TOCH GEZELLIG HIER. ...DAN ZIE JE HANS OOK.
31
HALLO
EINDE

schijn. Ik zal geen namen noemen! Maar zo levend was dat voor me, dat ik dat er allemaal in kwijt kon.

– *Daar komt ook die omkeer in het verhaal vandaan in het laatste plaatje. Dat is eigenlijk wat je had willen tekenen.*

vdB – Ja zo kun je het zeggen, maar ik zeg het niet. Nee, in zo'n boek zeg je: 'Laat naar voren komen wat er leeft. Als mensen zich tot elkaar aangetrokken voelen, wat zitten ze dan te zeuren met allerlei moraliteiten. Dat is het punt. Dat moet ik dan in een paar plaatjes zien kort te sluiten.

– *Dat laatste plaatje heeft mij altijd ontzettend geïntrigeerd.*

vdB – Het komt zo echt op je af: het moet allemaal. Dat was die tijd ook. Je vroeg hoe aktueel het nog was. De broers Pasa Monik van 'Magic Strip', die willen het uitgeven, maar dan hebben ze liever dat ik een en ander ga kuisen, wat ik natuurlijk verdom, maar goed, dan weet ik dus nog hoe aktueel het is.

Als je commerciëel denkt, dan weet je dat je gelijk tien treden naar beneden kunt stappen als je die dingen doorzet. Dan kom je alleen in het Undergroundcircuit. Dat bewijst tegelijk hoe aktueel die drammerigheid toch blijft.

JD – Mensen die je kent en vooral jijzelf treden in je strips op. En je hebt strips getekend, zoals die Van Oekel en Barend Servet waarin figuren uit de werkelijkheid optreden. Is voor jou de scheiding tussen het verhaal in je strips en het werkelijke leven zo miniem, dat dat heel makkelijk kan?

vdB – Van Oekel, daar was ik enorm mee bezig, met die wereld en dat mensbeeld, dat Schippers daar maakt. Ik begreep er in het begin eigenlijk zelf niet veel van en dat vond ik intrigerend. Die hele rare, onberekenbare persoon, die zijn eigen logica blijkt te hebben, dan weer heel aardig is en dan weer op zijn tenen getrapt, en dan moet iemand weer zijn mond houden, wanneer het hem uitkomt. Dat is ook weer een ontdekking in jezelf, kijken

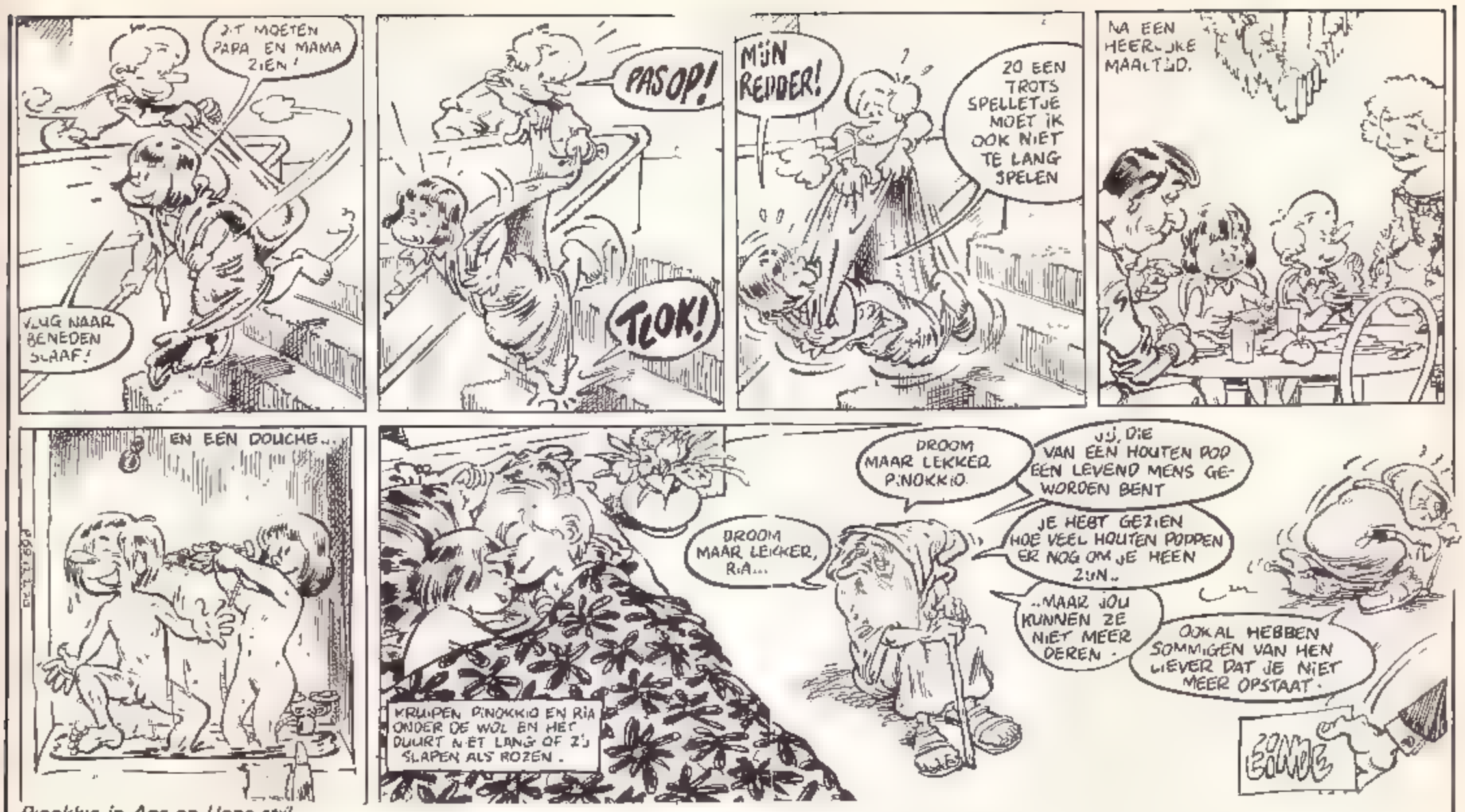
JIT MOETEN PAPA EN MAMA ZIEN!
VLUG NAAR BENEDEN SLAAF!
PASOP!
TLOK!
MIJN REDDER!
ZO EEN TROTS SPELLETJE MOET IK OOK NIET TE LANG SPELEN
NA EEN HEERLIJKE MAALTIJD.
EN EEN DOUCHE..
KRUIPEN PINOKKIO EN RIA ONDER DE WOL EN HET DUURT NIET LANG OF ZIJ SLAPEN ALS ROZEN.
DROOM MAAR LEKKER PINOKKIO
DROOM MAAR LEKKER, RIA...
JIJ, DIE VAN EEN HOUTEN POP EEN LEVEND MENS GEWORDEN BENT
JE HEBT GEZIEN HOE VEEL HOUTEN POPPEN ER NOG OM JE HEEN ZIJN..
..MAAR JOU KUNNEN ZE NIET MEER DEREN.
OOKAL HEBBEN SOMMIGEN VAN HEN LIEVER DAT JE NIET MEER OPSTAAT.
EINDE

Pinokkio in Ans en Hans-stijl

Pet

Mag ik U een vraag stellen? Wat voor een verhaal is Pinokkio? Is het bedoeld als een goedkoop romannetje of een kinderverhaal? Ik vond het in het begin nog wel leuk maar nu is het (pet! U kunt veel beter met een ander verhaal verder gaan, want hier erger ik me dood aan. Als Theo van den Boogaard geen inspiratie meer heeft voor verdere avonturen, dan moet hij er mee ophouden. Maar dan moet hij geen gaten vullen met zulke onzin. De titel kan dan beter veranderd worden in „Avontuurtjes van Pinokkio" Verder bedankt voor de mooie foto van Shocking Blue.

A. M. Rozenbroot, Schiedam

● *Theo van den Boogaard wordt volgende week 15 maart afgelost door Harry Geelen en Marten Toonder*

wat er allemaal in je zit.

JD – Ken je IJf Blokker?

– We hebben elkaar wel een aantal keren gesproken, maar ik heb van hem niet veel strips gemaakt. Wel een aantal stickers en tekeningen in de Panorama, onder de vermelding, dat het stickers zouden zijn, maar dat is nooit gebeurd.

– En Van Oekel, ken je die?

– Die heb ik ook wel eens een keer gesproken.

– Wat vindt hij van de strip?

– Hij vindt het prachtig. Ik denk dat ze het hem iedere week opgestuurd hebben. Maar ik heb niet veel kontakt met die mensen gehad; Wim sprak ik ook alleen. Of dan zaten we in Americain verhaaltjes te maken. Ik gaf de verkeerde dingen aan en dan kon hij zeggen hoe het moest. Of ik zat alleen maar lam te wachten tot hij eens een keertje wat maakte. Het is wel raar, ik vind het echt de geniaalste scenarioschrijver..., godsamme zeg! Als hij elementen invoert, personen of gebouwen, dan gaat hij daar ook wat mee doen, en dan kun je er de donder op zeggen dat het wordt gebruikt. Er zijn zoveel strips, daar voeren ze maar zogenaamd aardige personen in en er wordt niks mee gedaan, die staan er maar bij. Sjef pakt in

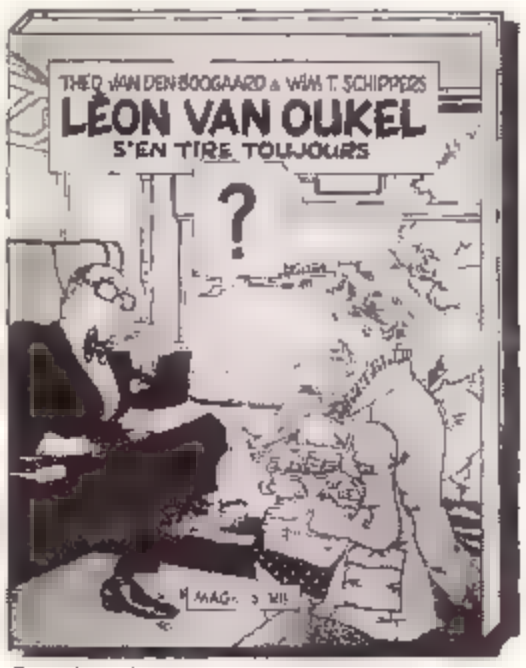

Omslag Franse van Oekel

de supermarkt een vis uit een mandje van een mevrouw en dan wordt er ook meteen iets mee gedaan, dat die mevrouw katholiek is. Dat verzint Wim dan, omdat hij merkt dat ik katholiek ben van oorsprong. Zo komt hij op zo'n idee.

JD – Maar die grens is voor jou heel vaag, tussen wat je zelf meemaakt, wat er zo gebeurt en wat je spannend vindt, en datgene wat in je strips aan de orde komt.

vdB – Om iets te kunnen tekenen is het steeds meer voor mij zo, dat ik het moet tekenen. Anders is het echte leegte wat je neerzet. Je hebt het nu steeds over inhoudelijke en levensbeschouwelijke entrees om een strip te doen, maar bij Van Oekel was het ook nog zo, dat het een les aan mezelf was in stijl en in goede opbouw van tekeningen. Dat is ontzettend belangrijk voor mij geweest, b.v. een goed zwaartepunt van de tekeningen en van de hele pagina, een mooie zwart-wit-verdeling, een rustige en niet al te veel aandacht vragende stijl.

JD – Er is in 1978 een diskussie geweest voor de VPRO-radio over 'de klare lijn', daar heb je dat toen ook naar voren gebracht, dat die 'klare lijn' voor jou vooral een uitdaging vormde om je stripmaken te vernieuwen; maar dan niet zozeer kwa lijn, als wel kwa kompositie en opzet.

vdB – Ik vind het heel erg wezenlijk, voor iedereen. Aart gaat, en waarmee ze Kuifje gemold hebben, is dus echte burgerlijke netheid. Daar kwam Aart toen zeer terecht tegen in opstand. Maar als je een beetje warrige tekenaar bent, en je denkt: 'Hoe kan het nou dat deze tekening niet mooi is', dan moet je daar eens even goed naar gaan kijken en dan kom je bij allerlei zeer klassieke kompositorische wetten uit, die wetten die Hergé al van nature doet, want hij doet ze al vanaf het begin. Die heb ik me nu toch een beetje eigen gemaakt door er goed op te studeren. Ik heb het er nu niet over, dat in een lijn geen bocheltje mag zitten, of dat je niet mag arceren, daar wordt ik misselijk van. Maar er zijn zoveel entrees. Ik heb mezelf dat opgelegd, terwijl ik nu weer aan het swingen ben

'Opzet en kompositie'

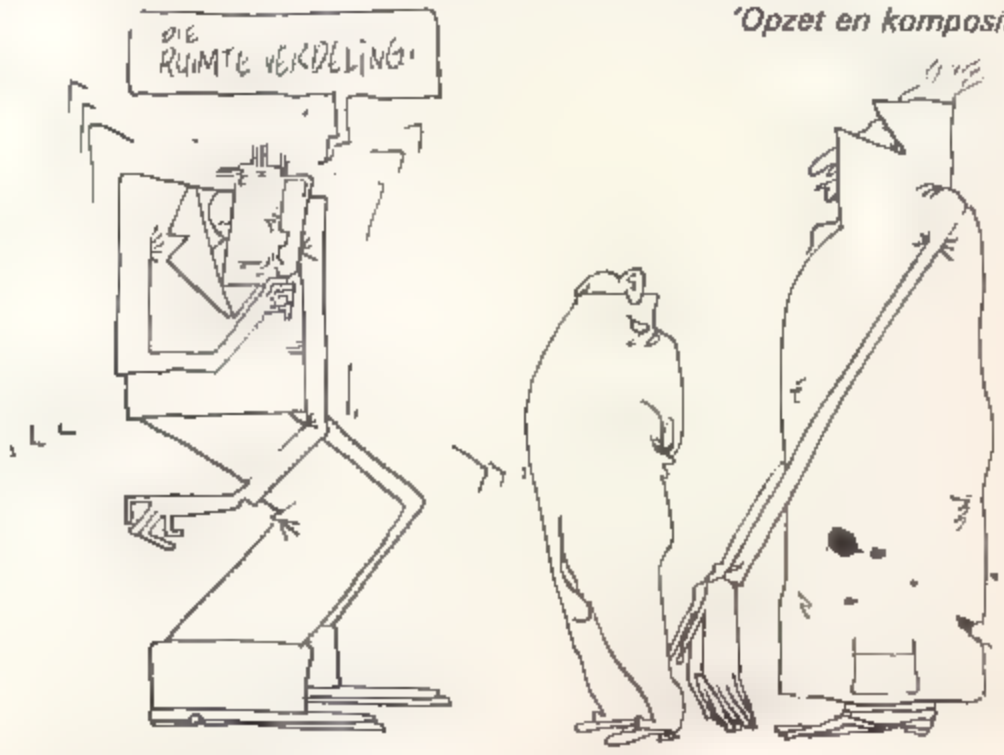

Clerkx ging toen echt in de contramine, met graagte natuurlijk, maar het is belangrijk. Zo'n kant als Bob de Moor open vies teken, om het juist weer los te laten. Maar je moet niks voor je tijd gaan doen.

JD – Je zegt nu: 'Hergé kan het

van nature', maar er zijn er toch ook tekenaars, die niks met de klare lijn te maken hebben, maar die toch heel goed in komposite zijn. Dus het heeft eigenlijk met die klare lijn niet zoveel te maken.

vdB – Nee, Thomas Koolhaas zei het in die diskussie het allerbeste: 'De klaarheid van de tekenaar bestaat uit de klaarheid in zijn hoofd', want je moet eigenlijk van te voren de effekten, die je wil bereiken goed voor ogen hebben, om ze dan uit te beelden

– Dus je tekent eigenlijk ook niet in de klare lijn?

– En Marc Smeets doet dat natuurlijk ook, die stripliefhebbers ten einde toe weet te tergen door dingen niet af te maken. Dat vinden ze vreselijk.

vdB – Ja, maar het is een genot om de schetsboeken van Marc door te kijken. Ik ben altijd heel blij om zijn nieuwe tekeningen te zien. Dat is danook precies gestopt, waar hij er geen interesse meer in had, maar het leeft. En het idiote is, als ik die boeken doorkijk, dan krijg ik namelijk toch het gevoel: dit is Marc Smeets, dan krijg ik toch het verhaal d'ruit. Zo van: ik heb dertig Noormannen gezien,

'Klare lijn'

– Veel van mijn illustraties wel. Maar bij de indeling in al of niet klare lijn gaat het om mensen die zekerheid zoeken, terwijl het allemaal zo onduidelijk is als wat. Hergé heeft dat zo gelaten, maar dat is een man die zelf moderne kunst verzamelt en het raarste krasserige grafiek kan waarderen. En ik ben nu zelf ook meer zo, dat ik een heleboel uiteenlopende grafiek kan waarderen; écht geïnspireerd wordt ik momenteel door tekeningen en schilderijen van Breughel en Hercules Seghers. Waarom zou je je trouwens uitsluitend door strips moeten laten inspireren? Maar strips is inderdaad alleen maar dat je op papier krijgt, wat in je hoofd zit. Aart kan dat ook heel goed en die zit er dan er dan inderdaad niet mee, dat zijn tekeningen af en toe lekker 'smutzig' zijn, of onaf, of overgetekend en weggekrast. Die verzet zich danook wel, je kunt haast zeggen bijna pathologisch, tegen burgerlijkheid, en daar ben ik ook mee bezig.

ik heb zoveel woedende huisvaders en naar radio's luisterende negers gezien, en van die prachtige wolligе beestjes en dan heb ik toch een verhaal. En landschappen natuurlijk! Zoveel geduld en overgave als hij voor landschappen heeft, zie ik nergens

– Maar het iriteert mensen mateloos, dat losse gedoe.

– Men houdt niet van vrijheid, dat blijkt weer altijd.

JD – Is de strip niet eigenlijk een heel burgerlijk medium?

vdB – Ja en dat zal wel zijn waarom ik het vaarwel moet zeggen!

– Maar je doet er toch wel aan.

– Het lijkt wel of ik alleen maar in het geweer kom als ik iets burgerlijks kan aantasten, wat dan meestal mijn eigen burgerlijkheid is natuurlijk, dus leer je jezelf nooit kennen.

JD – Toch moet je dan wel een geloof hebben in de andere mogelijkheden van strip, dat je er toch andere kanten mee uit kan en door vaste patronen heen kan breken.

– Maar ik ga niet zitten van: laat ik eens door een patroon gaan zitten heen breken. Het is echt, dat je moet kunnen blijven spelen. Ik heb er zelf ook behoorlijk onder geleden, dat je het van produktie-wege op je nek geduwd krijgt, terwijl het optimaal je speelgoed moet blijven. En dan moet je ook zo eigenwijs zijn, dat wanneer iets voor jou voorbij is, dat je dan er ook mee stopt en er geen slaaf van gaat worden.

– En strips zijn voor jou nu voorbij?

vdB – Dat weet ik niet. Het is waarschijnlijk een bepaalde geestesgesteldheid of rust, dat je het kunt volhouden, maar ik denk voornamelijk in eerste instantie, dat je een persoonlijke dramatiek moet hebben, zoals Kresse die heeft, een enorm gevecht in zichzelf of over die indianen. Hij is daar zo mee bezig en hij kan dat gebruiken en hij blijft dat dan op zo'n manier volhouden. Maar als dat verdwijnt of minder de moeite waard wordt, en je grafische experimenten opeens heel interessant vindt, dan verlies je volledig de aandacht van stripminnaars. Die zitten dan echt als autistische kinderen naar hun mooie plaatjes te kijken, en denken: gatverdamme, weer eentje verloren!

JD – Toch gebruik je in je losse illustraties wel tekstballonnen.

vdB – Maar dat is toch allemaal speelgoed. Ik voel me er ook veel beter bij nu ik deze instelling heb. Je zal op je twaalfde wel mogen spelen, en dan ben je 32 en hebt een stel boeken uit en dan zou je niet meer mogen spelen. Dat vind ik het leuke ook aan Schippers zijn werk, dat hij allerlei stijlen en vormen door elkaar gooit, moderne kunstwerken als showdecor en dan weer grappige sketches, niet omdat hij denkt: 'Nou moet er maar weer eens een grappige sketch, maar omdat hij er zin in heeft. Maar ik vertel dus wie ik ben, want ik heb er geen bezwaar tegen, dat iemand iets zijn hele leven kan volhouden. Tenminste in mijn ogen zou het volhouden zijn, maar voor anderen hoeft dat helemaal niet zo te zijn. Zoals Jan Kruis, die lekker door kan werken aan Jan, Jans en de kinderen, dat is toch aardig? Ik heb liever dat ze wel wat maken, dan dat ze niks maken. Liever een slecht tekenende Hergé, dan geen tekenende Hergé.

– Lees je nog strips?

vdB – Ik heb laatst onzettend moeten lachen om de 'Ironische man' en de 'Familie Doorzon'. Die jongens zijn goed bezig. In de Ironische man hebben ze veel goéde moppen op elkaar gestapeld en dan gaan de aardige dingen elkaar afstrijden. Beetje beter doseren. Vegter in VN lees ik ook, en dan denk ik vaak: Gelukkig, dat hoef ik tenminste niet meer te maken. Die franse herrie van Humanoïdes kan ik allemaal niet lezen. Ze tekenen vaak wel goed. Een paar undergrounddingen kan je wel mee lachen, zoals de 'Forty-year-old-hippie' van Ted Richards, dat is echt geinig, maar wel een beetje klompig getekend. Maar ik kan me de tijd niet heugen, dat ik Asterix heb gelezen. Of de Smurfen! Daar moet ik nou zo om lachen, want Yvan Delporte heeft de uiteindelijke franse vertaling van Van Oekel gedaan. 'C'est la bande dessinée la plus imbécile', was z'n opmerking. Hij heeft tegen PasaMonik gezegd: 'Daar verkoop je er geeneen van'. Ik had hem aan de telefoon en het is best wel een humoristische man. Er waren meerdere vertalingen, waaronder een hele slechte 'adaptatie', die Johannes van Dam 'meutre de charactère' noemde. Van Oekel is een heel gekompliceerd iemand, en daar hadden ze gewoon doelbewust een gemèèn iemand van gemaakt, die de boel altijd voor gek zit te houden, in de vertaling. Ze hadden er niets van begrepen! (kwaaïg) Van Oekel is b.v. woedend op die visser, en dan zegt hij: 'Met je bloedworstenkop, zonde van dat leuke petje!' Dat vind ik geniaal, binnen in iets woedens iemand nog een kompliment geven. De vertaling is gebleven: 'Avec ta casquette de con', met je klotepetje. Zoiets gaat dan helemaal de mist in! Toen heb ik met Johannes van Dam een nieuwe vertaling gemaakt, maar dat was geen echt frans.

Homo-tekening voor 'The Advocate'

En toen heeft Delporte het gedaan en dan merk je wel: dat moet echt frans zijn. Maar van dat petje heeft hij ook niet gesnapt, dat komt er zo in. Veel gaat er natuurlijk toch verloren. De franse humor moet ook altijd van dik hout zaagt men planken zijn, het understatement zit er niet in. Dan moet je natuurlijk net Schippers hebben! Met allemaal addertjes onder het gras, en dieptebommen en woordspelingen, die ook best moeilijk te vertalen zijn.

JD – Wat ben je van plan in de naaste toekomst?

vdB - Misschien ga ik wel weer een hele hoop maken, met een hele hoop verschillende werelden. Zoals die bladen in elkaar, met artikelen en stripjes en cartoons. Ik maak nu veel cartoons, snel getekend om er vanaf te wezen. En de pornotekeningen, tenminste wat men porno noemt. En heel mooi gekleurde landschapjes.

– Maar geen strips?

– Ben jij van Stripschrift of zo?

JD – Ben je niet bang dat er aan je getrokken gaat worden als al die boeken uitkomen?

vdB – PasaMonik had het al over 'talent gaspillé'...! Leuk is dat terwijl ik dingen maak, die ik zelf een enorme verbetering vind, maar daarvoor moet je eerst ogen gaan openen en andere markten gaan aanboren. Maar ik val toch overal tussen. Dat is ook wel goed, anders ben je zo gauw gevestigd. Als ik van alle strips een serie had gemaakt, was ik al miljonair geweest. Dan had je nu met mijn sekretaris zitten praten, de heer Vandenbrande: 'Mijnheer Vandenboogaard is niet ziek, maar hij mag van de dokter niet meer tekenen.'

– Deze drie boeken worden misschien ook je afscheid van de strip?

vdB - Dat weet ik niet. Misschien wordt ik nog ooit eens een zakenman, met tien slaven op een rijtje, die af en toe binnenstapt om een paar geniale

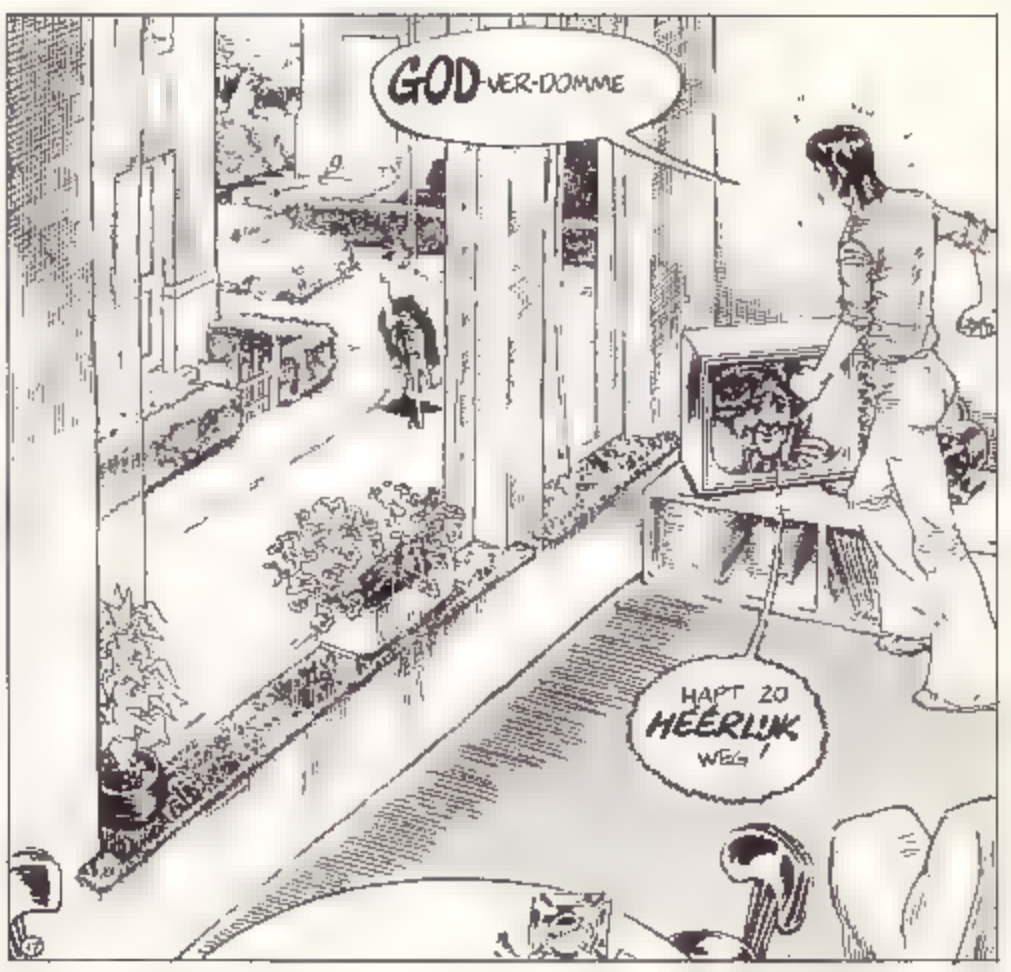

Arme Jimmy

korrekties aan te brengen! Het oude droompje blijft altijd voortbestaan.

Tekenfilm ga ik natuurlijk ook nog doen, maar dat is iets voor de oude dag, zo tegen mijn vijfendertigste! Dat lijkt me zo prachtig: tekenfilm op muziek. Wat ik mooie muziek vind en daar hoog-romantische beelden bij, opstrevend, vaart hebbend en naar een klimax werkend; daar ben ik al vanaf mijn achtste mee bezig, met die hoop.

Ik heb b.v. vorig jaar ook een tentoonstelling in Rotterdam gemaakt, in het Lijnbaanscentrum. Dat was ook een heel leuke ervaring. Dat was in het kader van een Bajesmanifestatie, en dat heb ik dan vertaald in: gevangen in jezelf. Ik heb allerlei mensen die bij een voorgaande tentoonstelling op bezoek waren gevraagd om te poseren, en die hebben we dan in houdingen, die ik ze voordeed geposeerd. Die foto's hebben we laten opblazen door bioscoopschilders op spaanplaat, die mensen kunnen dat zó vakkundig, echt een genot om te zien! Toen uitgezaagd en in dekors geplaatst en dan liep je zo door de tentoonstelling heen. Met stripballoons boven de figuren, met wat ze denken en wat ze zeggen tegen elkaar. Dat was ook een leuke manier om je gedachten eens te uiten. Dat soort dingen wil ik ook nog wel duizend keer doen.

– Heb je nog iets mee te delen aan stripminnend Nederland?

– (Handenwrijvend) Lees geen strips! Houd mijn nieuwe projekten in de gaten: Een nieuwe lading hoogdramatische, geile, kinderachtige en warm-menselijke tekeningen staat U maar liefst te wachten...!

Nee hoor, ik vind het best leuk. Het is aardig als mensen bezig zijn met verzamelen. Ik heb zelf zoveel huiden afgegooid. Ik was er vroeger echt zwaar stripgek hoor! Van m'n achtste tot m'n vijftiende, of zoiets. Suske en Wiske was het eerste. In Castricum kon je Robbedoes nog helemaal niet krijgen, alleen soms bij de kapper in de leesportefeuille. Ik was jong en had weinig geld. We waren thuis met elf kinderen, en ik had een spaarpotje op de schoorsteen staan, waar mijn broers en zussen af en toe een stuiver in gooiden. Dan kon ik weer een Suske en Wiskeboek kopen. Toen ik natuurlijk die dingen van Franquin zag, ... die man heeft eigenlijk wel op een bepaalde manier mijn leven gered. Ik zat in een zo sterk isolement, weet je wel, dat je zo helemaal in jezelf zit. Dag in dag uit weer die plaatjes bekijken en turen op die lijnen. Met mijn broertje wisten we precies hoe die lijnen gezet waren. Franquin is natuurlijk motoriek!

– Dus toen heb je veel aan strips gehad?

– Ja, ook aan Mad, dat bracht een oudere broer mee uit Amsterdam. Vooral Jack Davis en Mort Drucker. Nu kan ik veel meer lachen om Bill Elder, die ik toen niet zo kon waarderen. En Davis had weer dat excessieve, wat Franquin ook heeft. Ik kon helemaal geen engels lezen, maar het was een magische wereld. Ik heb voor mezelf ook wel in dat genre getekend, echt helemaal naaperij. Dat was leuk om al die dingen uit te proberen. Ook van heel veel illustratoren vond ik leuk om te proberen om in hun stijl te tekenen, zoals Frans Lammers van de Pim Pandoerboeken, en de Lutzen, en tekenaars van Pietje Bell-boeken, en Charles Burki, of ik tekende iets á la Fiep Westendorp. Ik was ook altijd bezig met bladen samen te stellen, met een wetenschappelijk artikel over planten, met daarnaast een cowboystrip! Later pas zag ik ook geniale tekenaars uit het buitenland, zoals Giles en Steinlen.

JD – Bedankt voor dit gesprek.

vdB – Zijn we klaar? Mooi, dan kan ik nu buiten gaan spelen.

Trouwens wat vond jij nou leuke strips van mij?

Kale Karel (1961)

..., MAAR: BLIJF DE HAND AAN DE TEUGEL VAN DE ORDE HOUDEN! LAAT HET GEEN LACHLES WORDEN!
'N GRAPJE KAN ER WEL VANAF, MAAR NU WEER ERNST, HÈ? OVERDAAD SCHAADT HOUDT DUS MAAT!
MAAT HOUDEN!
HIK
GIN

'Hoe houd ik de orde (1963)'

I. Stripverhalen

– Kale Karel en Peter (4 verhalen)	1956-1963
– Inspecteur	Loupe
– Penseel	30 gags
– Mark	
1. Boter bij de vis	
2. De Rammelgieren	1964
3. De Gangsters (niet voltooid)	
– Striptease, in Hitweek	1966-1967
– Al Capsones, in Pulp 1	1968
– Chicago 1920 (voor Pep, Robbedoes en Kuifje)	1968
– Witje en Gert, in Hitweek	1968-1969
– Pinokkio, in Studio	1968-1970
– Ans en Hans, in Aloha en Chick	1969-1970
– Het Sturkamysterie, met Martin Lodewijk	1969
– Jan Alleman, in Gandalf	1970
– Abe, in Voetbal International/Goal met Nico Scheepmaker	1971
– Arme Jimmy, in Gummi 1979	1974
– De Ideograaf	1974
– Van Oekel in de bocht, in Nieuwe Revue met Wim T. Schippers	1976
– Losse strips voor NVV-jongeren, in Avenue, Stripschrift 51/51, Bommelkoerier 20/21, VN, De andere Agenda, De Jan Cremerkrant, Mad, de nederlandse Playboy, Hitweek/Aloha en Eva.	

II. Illustraties voor o.a. Hitweek, Aloha, Panorama, Wij, Mensen van nu, Ouders van nu, Boemerang, Jeugdwerk nu, Sextant, Facet, Avenue, Suck, The Advocate.

III. Stripalbums

– Mark, Boter bij de vis	Uitg. De Kennemer	1964
– Het Sturkamysterie (met Martin Lodewijk)		1969
– Ans en Hans krijgen de kans	Uitg. P. J. Muller	1970
– Jan Alleman	Uitg. De Bezige Bij	1972
– Ans en Hans krijgen de kans	Uitg. De Bezige Bij	1972
– Witje en Gert (aangevuld met nieuwe episodes)	Uitg. Tango/Sijthoff	1973
– Abe (met Nico Scheepmaker)	Uitg. De Bezige Bij	1973
– De Ideograaf	Uitg. Espee	1980
– Ans en Hans krijgen de kans	Uitg. Espee	1980
– Van Oekel in de bocht (met Wim T. Schippers)	Uitg. Paul Rijperman	1980

"... En zie: Zijn Woord drong diep in mij en Hij ontbrandde in al Zijn Volheid."
DE BIJBEL
WAT EEN TOEWIJDING BIJ DEZE JONGE MENSEN! WAARLIJK, HEER, UW WOORD IS VLEES GEWORDEN!!!

Omslag Jeugdwerk Nu

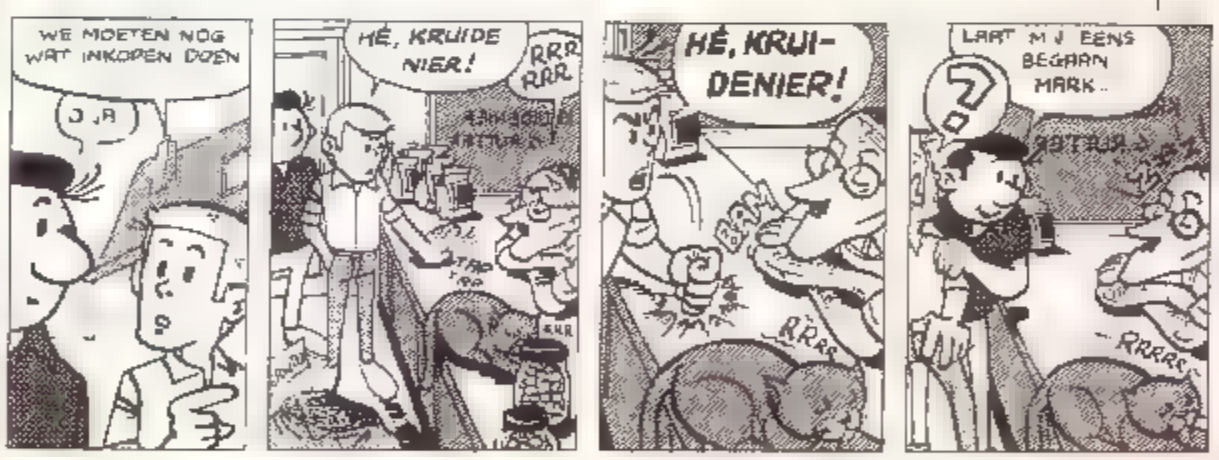

Mark en de Gangsters

MARTIN LODEWIJK

Een van de mensen die in grote mate bepalend is geweest voor het gezicht van de huidige Nederlandse strip is Martin Lodewijk.
Voor de buitenwereld het meest bekend als maker van de fameuze strip *Agent 327,* voor de insiders als de gezichtsbepalende adviseur-redacteur van het blad *Eppo* dat momenteel zijn vijfde verjaardag viert.
Hij is scenarist van suksesvolle strips als *Storm, Johnny Goodbye,* en – sinds kort – van het nieuwe projekt *De Kat.* Bovendien vroeg niemand minder dan Morris hem scenario's voor *Lucky Luke* te gaan schrijven. Een hernieuwde kennismaking met een veelzijdig stripman.

Een klein jubileum: Eppo bestaat nu vijf jaar. Wat is jouw aandeel geweest in het gezicht van het blad?
Mijn rol in het geheel is in de loop der jaren natuurlijk een beetje geëvolueerd. In het begin had ik vrijwel dagelijks besprekingen met allerlei mensen en dat is in de loop der tijd veranderd in een soort vliegende keepwerk. Je wordt ingezet als je nodig bent. En vooral als ik aan een verhaal bezig ben, zoals nu, kom ik nauwelijks op de redaktie. Maar in het begin van dit jaar zat ik er redelijk veel.
In feite ben ik gewoon een redaktielid, dat zich vooral bezig houdt met de grote lijnen. Maar het is echt de redaktie die het blad in elkaar zet. Het is heel moeilijk om dat wat ik doe een naam te geven. Het is een soort richtinggevende funktie. Ik heb te maken met nieuwe strips; ik zeg: ik heb dit en dat gezien, wat vinden jullie er van? Of er komt iemand langs die over iets praten wil en daar moet ik dan bij zijn; dat doet zich regelmatig voor. Het gaat om het totale gezicht van het blad, Ik heb er bijvoorbeeld wèl mee te maken of er een puzzelpagina inkomt, maar niet met wat er op die puzzelpagina komt te staan.
Bij het ontstaan van Eppo heb je gezegd weer helemaal terug naar de oude formule te willen, naar continuïteit en regelmaat van de strip. Is dat nog steeds het streven?
Daar kun je op verschillende manieren over denken, en daar wordt ook op de redaktie op verschillende manieren over gedacht. Persoonlijk vind ik dat dat nooit echt, consequent gelukt is.
We zijn er wel dichtbij gekomen, maar voor mij is het ideaal dat vrijwel iedere strip er vrijwel altijd instaat, zoals dat vroeger bij *Kuifje* en *Robbedoes* het geval was. Maar dat gaat niet. Als je zo'n veertig strips hebt, heb je tachtig pagina's nodig en we hebben er maar tweeëndertig. Dan moet je een beetje water in de wijn doen. Daarom hebben we besloten dat een aantal strips er altijd in moeten staan. Dan moet *Storm* zijn, *Roel Dijkstra, Sjors en Sjimmie* en aanvankelijk ook *Steven Severijn.* Maar dat red je niet. Het is op een gegeven moment gewoon onmogelijk voor een tekenaar om er altijd in te staan. Toch moet je een strip zoveel mogelijk plaatsen en dat betekent zo'n anderhalf verhaal per jaar. Dat is voor de meeste strips het ideaal. Kijk, als je een verhaal eenmaal in de drie jaar plaatst, vergeet het dan maar. Daar bewijs je niemand een dienst mee. De tekenaar niet, want die kan er dan niet van leven, en de lezers niet, omdat ze nooit aan die strip zullen wennen.
En blijkt die formule te werken?
Kijk maar: *Sjors en Sjimmie* en *Eppo* staan er altijd in en *Roel Dijkstra* en *Storm* ook vrijwel altijd. En ze behoren tot de allergrootste toppers van het blad. Dat heeft uiteraard ook te maken met de kwaliteit van het verhaal – want die is in een aantal gevallen ook heel behoorlijk, vind ik – maar ik denk dat het feit dat ze er elke week instaan, wel degelijk meespeelt.
Ik bedoel meer voor het blad als geheel, wat de oplage betreft. Is die konstant geworden?
Dat kun je niet zeggen, die slingert wel. Maar vorig jaar heeft de oplage zich geloof ik behoorlijk gestabiliseerd.
Wham heeft een andere formule gehad, met lange, min of meer komplete afleveringen van een aantal vrij willekeurige strips. En Wham heeft het niet gehaald, dus kennelijk heb jij gelijk met je formule van regelmaat en continuïteit.
Ik wil niet zeggen dat ik gelijk heb gehad. We moeten het op langere termijn nog bezien. Je zit op het ogenblik met een aantal problemen, o.a. het enorme probleem van het dreigende gebrek aan kinderen. Daarnaast heb je bij Eppo het vreemde effekt dat als een kind eenmaal een abonnement heeft, hij ook abonnee blijft, terwijl kinderen die nog geen abonnement hebben, daar vreselijk moeilijk toe te krijgen zijn.
Weet je dat uit enquêtes, of onderzoeken?
Dat blijkt uit het aantal opzeggingen en het aantal nieuwe lezers. Daar zit Eppo, dacht ik, ver onder het normaal geaksepteerde per centage opzeggingen dat voor bladen

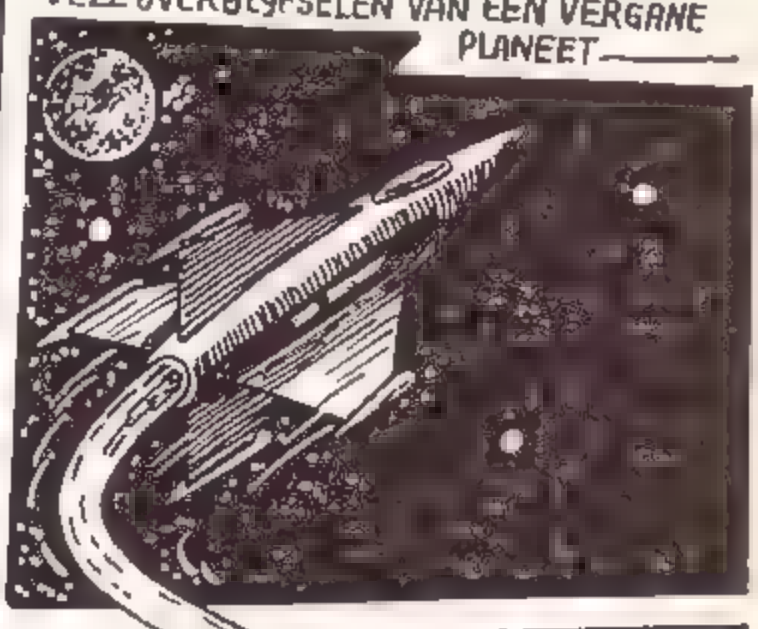

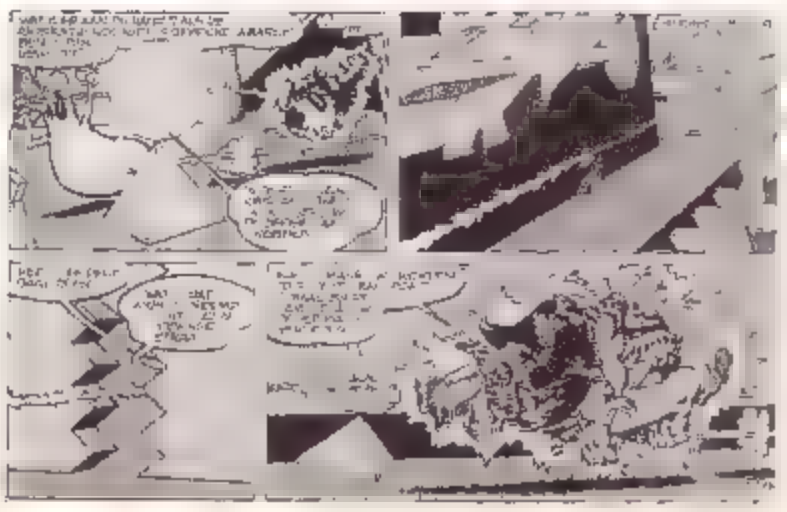

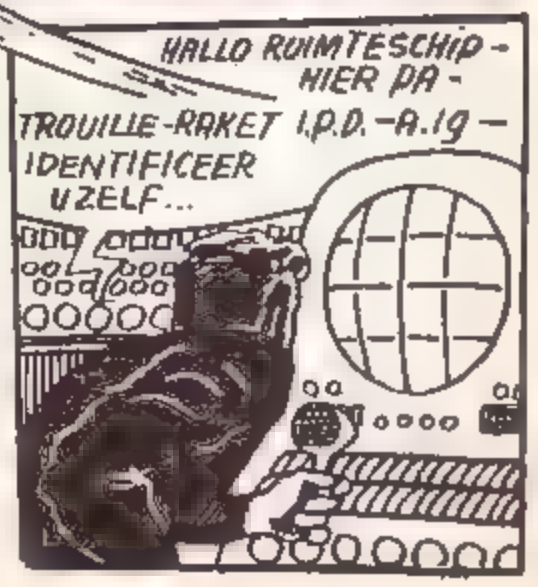

begrijpelijk moeilijk, want Eppo heeft nog steeds geen gezicht. *Donald Duck* heeft een ijzersterk gezicht: Disney, dat is een produkt, hé. Eppo heeft geen erkend gezicht. Niet zoals *Sjors* dat vroeger had; op een of andere manier was *Sjors* een naam die stond voor een stripblad. Net als *Dick Bos*, dat was een naam die stond voor alle beeldromannetjes: *'de Dick Bos-boekjes'* werd er gezegd. *Sjors* en *Robbedoes* en *Kuifje* zijn bladen die in de loop der jaren een soort ponum hebben verzameld waardoor ze onmiddellijk herkenbaar zijn. En bij Eppo is dat niet zo.

Komt dat alleen door de tijdsduur, omdat Eppo nog te kort bestaat?

Dat denk ik niet. Dat komt ook door gebrek aan uitingen naar buiten, te weinig reklame en zo; maar daar is niet genoeg geld voor. Maar het komt ook door de tijdsduur: als je op deze voet twintig jaar doorgaat, dan heeft Eppo dat gezicht natuurlijk wel.

Maar dat gebrek aan kinderen wordt voor alle jeugdbladen een groot probleem. Niet alleen de onderwijzers op de scholen gaan het merken. Je markt wordt kleiner, omdat het aantal beschikbare jongetjes en meisjes afneemt. Het schijnt een jaar of acht te gaan duren, heb ik begrepen, en daarna zal het weer toenemen, dan krijg je weer een piek. Die daling van de zestiger jaren schijnt dan voorbij te zijn. Maar die moeilijke periode moeten we door zien te komen. En die komen we natuurlijk ook wel door, dankzij de albums. Die zijn veel belangrijker geworden. Een grote album-produktie, dat is iets dat we ons bijf jaar geleden hadden voorgenomen en dat is nu in ieder geval gelukt.

Heb je veel met de album-politiek te maken?

Nee hoor, er is een heel aparte album-afdeling opgericht, die volledig op zichzelf staat. Maar er is natuurlijk wel overleg en samenwerking, voornamelijk informeel.

Er zijn de laatste jaren ontzettend veel albums uitgegeven. Ja, het zijn geen astronomische oplagen, maar er is eindelijk een soort lijn in gekomen. Die album-afdeling heeft erg hard gewerkt. Nu is er ook materiaal genoeg, vroeger was dat er nog niet. De reden dat *Johnny Goodbye* als een van de eerste albums uitgekomen is, was dat er acht of negen titels beschikbaar waren, want het is bij een albumserie vreselijk belangrijk dat er volgende delen komen: de boekhandel moet weten dat er over enige tijd een tweede en een derde album komen, ze moeten weten dat het een série is. Anders hebben ze geen interesse, tenzij voor een eenmalig luxe-album, met hard cover. De opzet was dat iedereen die in Eppo verscheen een albumserie kreeg, plus dat de series uit het buitenland een huis hadden om uitgegeven te kunnen worden. En de boekhandels hebben nu vertrouwen in de albums van Oberon gekregen. Ze weten nu dat Oberon niet zomaar eens wat op de markt gooit om te kijken of er iets gebeurt; ze weten nu dat er continuïteit in zit.

Wordt de markt op het moment niet wat overvoerd met albums?

Dat zou best kunnen, maar daar weet ik niet zoveel van. Aan mijn eigen albums merk ik het in ieder geval nauwelijks.

Voor alle leeftijden

Toen Eppo vijf jaar geleden startte, was je nogal bang voor jouw relatie als redakteur-tekenaar met de andere tekenaars van Eppo. Hoe is dat gelopen?

Daar kan ik zelf moeilijk over oordelen, maar ik denk dat het in de praktijk wel is meegevallen. Ik heb geen geweldige ruzies gehad. Ik geloof niet dat uit mijn positie nou geweldige ruzies of grote vriendschappen zijn voortgekomen. Ik heb me ook bewust heel voorzichtig opgesteld; in sommige gevallen misschien zelfs tè voorzichtig.

Toen je begon wilde je van Eppo een blad maken voor de jeugd van 7 tot 77 jaar. Is dat gelukt?

Dat is erg moeilijk. Want waar haal je de verhalen vandaan die voor de jeugd leesbaar zijn en die tegelijk volwassenen aanspreken? Die zijn er bijna niet. Zelfs *Asterix* heeft dat de laatste 5 à 10 verhalen niet meer. Dat zijn toch ook verhalen voor een ouder publiek geworden. Ik maak me sterk dat jongeren die niet meer zo graag lezen. *Asterix* heeft nog steeds een erg groot publiek, maar een ouder publiek. In de Eppo-polls staat hij ook niet meer zoals vroeger bovenaan. Nu zijn dat *Eppo* en *Sjors en Sjimmie,* die zijn ontzettend populair.

Op het ogenblik is Eppo erg jong geörienteerd en misschien dat we de beoogde leeftijdsgroep een beetje moeten laten stijgen. De manier van aanspreken van het publiek is wat jonger geworden om een nieuwe aanwas van onderen te krijgen. Maar ik heb het idee dat we nu weer iets in leeftijd omhoog moeten. Maar dat moet niet teveel zijn. Niet zoals Pep, dat met zijn lezers mee probeerde te groeien tot ze 33 waren. Het kan ook eigenlijk niet met strips, dat is erg moeilijk.

Gaat een vergelijking met het blad Pilote op?

Ja, die is het natuurlijk ook niet gelukt. Kijk maar naar het *Pilote* van nu: dat is geen stipblad meer, dat is een gewoon tijdschrift voor volwassenen geworden.En ze hebben ook niet meer zo'n geweldige oplage als in de glorietijd van *Asterix* en *Blueberry.*

Zijn er bepaalde genres die je momenteel mist in Eppo?

In principe kan natuurlijk ieder genre er in. Als ik me in genres zou moeten uitdrukken, zou een snelle vliegtuig- of autostrip best aardig zijn. *Rud Hart* bijvoorbeeld is een poging van een strip voor lezers die zich voor vliegtuigen interesseren. Het genre *Buck Danny/Dan Cooper* wordt daardoor een beetje vertegenwoordigd. Verder zou ik er wel een snelle racersstrip in willen hebben, maar die is gewoon niet voorhanden.

Komen er niet veel mensen bij jullie langs met probeersels?

Jazeker, maar daar komt lang niet altijd wat uit. En iemand die zomaar eventjes *Michel Vaillant* kan tekenen, is er niet. De laatste tijd komen er overigens weer wat meer mensen langs met realistische strips. Ik zie wel dat de mensen steeds meer echt strips proberen te maken, met spanning en een goed verhaal. Ze houden een beetje op met die undergroundstrips die zo in *Aloha* gekund zouden hebben.

Is er veel invloed te bespeuren van de Fransen? Van Auclair, of van Moebius?

Ja, Moebius kom je wel eens tegen. Er is natuurlijk vrijwel niets dat zomaar in Eppo kan. Je moet in feite tegen iedereen zeggen: er is geen plaats. Het enige dat je kunt zeggen is: ga vooral door, blijf het doen.

Lucky Luke op de verkeerde weg

Heb je kontakten met het buitenland voor jouw eigen strips?

Die zijn niet erg bijzonder goed. Wat dat betreft is me alles al een keer aangekondigd: albums in Spanje, albums in Skandinavië. Het schijnt allemaal te komen. Dargaud heeft nu *Johnny Goodbye* uitgegeven en schijnt meer interesse te hebben. Maar *Agent 327* is nog niet naar het buitenland gegaan, behalve dan een herplaatsing in de Indonesische Eppo.

Is hij misschien te Nederlands?

Ja, dat zou kunnen, dat hoor ik wel meer. Maar waarin precies, dat is allemaal erg vaag. Delporte vindt bijvoorbeeld de héle strip te Nederlands. De hele toon die er uit spreekt. Maar *Suske en Wiske* is toch en typische Vlaamse strip, en *Guust Flater* een typisch Brusselse, en die slaan hier toch ook aan. Er is nog wel voortdurend sprake van plaatsing van mijn strips in Duitsland en in Frankrijk. Als dat eenmaal doorbreekt, ben ik binnen. Maar dat zijn zaken die jaren en jaren kunnen duren.

Je scenario's gaan wel naar het buitenland, zoals dat van Storm, en je gaat voor Don Lawrence schrijven, in Métal Hurlant.

Dat moet je toch anders zien. Don Lawrence is een gevestigde waarde, hij heeft daar een naam. Ze willen hèm en nemen mij op de koop toe. Wie voor Don Lawrence schrijft is onbelangrijk. En dat *Storm* toevallig geplaatst wordt in *Circus,* kun je moeilijk omschrijven als een doorbraak; die oplage is zo klein...

__En een eventueel scenario voor Lucky Luke?

Ik heb inderdaad een kort verhaal geschreven voor *Lucky Luke.* Daar was ik zelf niet zo tevreden over. Maar op het moment schrijft iederéén voor *Lucky Luke.* Het schijnt dat Morris gewoon zin heeft alle mogelijkheden uit te proberen. En misschien maak ik ook nog wel een 44-pagina verhaal. Daar ben ik over aan het praten. Ik moet zeggen dat ik erg gevleid ben door de belangstelling van Morris en natuurlijk denk ik best van mezelf dat ik het ook kàn, en ook nog het beste van iedereen, haha.... Maar je merkt toch wel dat je overweldigd wordt door het geheel. Het idee dat je bezig bent een tekst te schrijven voor *Lucky Luke* geeft een forse druk en dat werkt toch remmend. Ik ben er dan ook niet helemaal uitgekomen.

Heeft Morris kontakt met jou gezocht?

Ja, indirekt, via-via. Ik heb er heel erg tegenaan zitten hikken. Meer dan ik verwacht had eigenlijk. Het werkte verlammend.

Hoe heb je het schrijven aangepakt? Heb je al het oudere werk bestudeerd?

Nee, juist niet. Het was zelfs zo erg dat ik een gag die Morris nog niet zo lang geleden letterlijk in *Jesse James* had gebruikt, heb overgenomen. En ik wist het niet. Op dat moment dacht ik echt dat ik het zelf geschreven had... Dat zal wel niet, maar

Jos-Je, de sumo-worstelaar

INDERDAAD AGENT 327 UW OUDE TEGENSTANDER OM U TE DIENEN . EN IK MAG WEL ZEGGEN DAT DE VERBAZING OM DIT WEERZIEN WEDERKERIG IS REEDS TWEEMAAL WERD MIJ UW OVERLIJDEN GEMELD

AHA GEREEDHEID ALOM!. BINNEN MINUTEN WIJ BEZITTERS ZIJNDE VAN NIEUW GEWAARDEERDE MEDEWERKER OF ANDERZINS VAN UITERST SCHONE AANSTAAND OVERLEDENE
TAP! TAP!

Fi-Doh

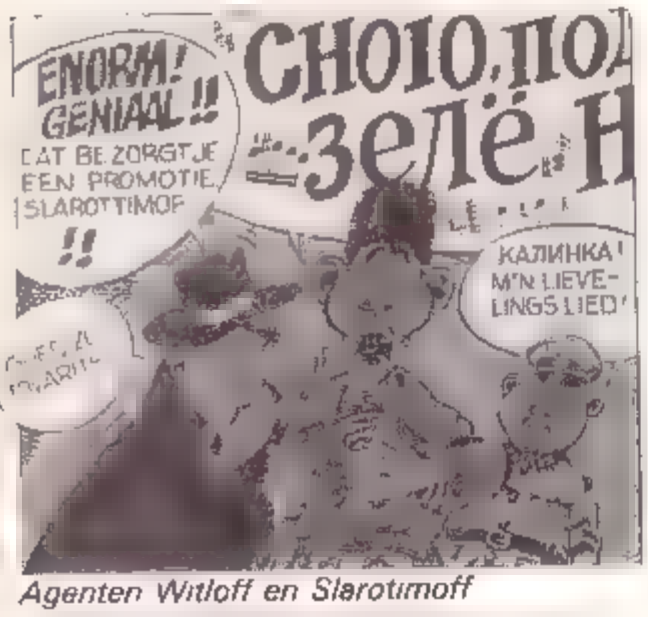

Agenten Witloff en Slarotimoff

Kolonel Bauer

Agenten Alexander Belly en Sugar Scotch Robinson

Miss Mata Hair

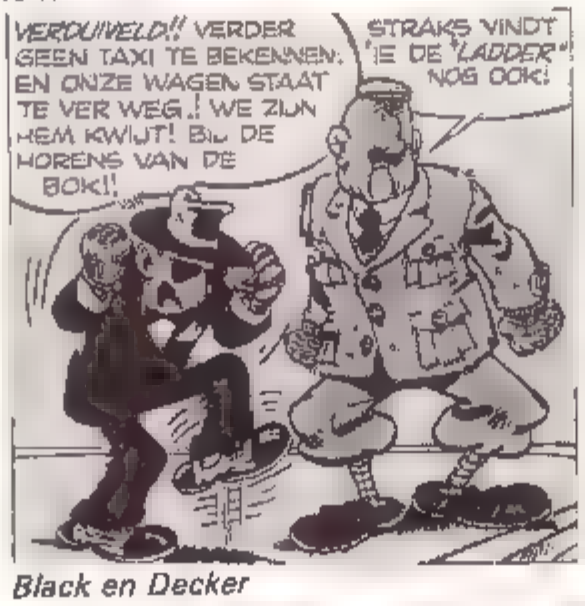
VERDUIVELD!! VERDER GEEN TAXI TE BEKENNEN. EN ONZE WAGEN STAAT TE VER WEG.! WE ZIJN HEM KWIJT! BIJ DE HORENS VAN DE BOK!!
STRAKS VINDT 'IE DE 'LADDER' NOG OOK!

Black en Decker

Lord Boredtodaith

Doctor Papa en de broers van Abraham Zondag

Witte en collega

GEEN SPRAKE VAN, ' ALS U ME WILT SPREKEN, KAN DAT MORGEN OP KANTOOR! WE LEVEN IN 'N RECHTSTAAT M'NHEER!' U ZULT MET 'N BEVEL TOT HUISZOEKING MOETEN KOMEN, ALS U ERIN WILT!!

Boris Kloris en Poendrop

goed... Ik heb juist de oude albums niet herlezen, want dan krijg je het idee dat je helemaal niets meer kunt verzinnen.Ik bedoel, als ik mijn eigen albums lees, dan denk ik al dat ik alles al een keer gehad heb. En daar komt nog bij dat ik het niet zo heel erg eens ben met de richting die *Lucky Luke* de laatste vijftien jaar is ingeslagen. Ik heb daar mijn bedenkingen tegen.

Tegen het héle Goscinny-tijdperk?

Nou, zo ver wil ik niet gaan, maar toch wel het grootste deel van het Goscinny-tijperk. Ik was het gewoon niet zo eens met dat waar Goscinny de laatste jaren voor stond: hij ging een beetje te ver van de èchte western af. Ik blijf er bij dat Morris zelf zijn beste scenarist is geweest. Toen hij me om een scenario vroeg, was ik natuurlijk ontzettend gevleid, maar in feite vond ik dat hij het weer helemaal zelf moest gaan doen. Maar daar heeft hij de tijd niet voor en hij wil het eens met een andere scenarist proberen.

Van welk album zou je willen zeggen: dat is de goede richting, zo zou ik het zelf willen schrijven?

Ik zou wel in de richting van *Vogelvrij* willen werken. Dat vind ik toch wel een topper op eenzame hoogte. En naderhand ook nog *De bende van Joss Jamon* en *Bootrace op de Mississippi;* die was overigens al van Goscinny. Die heeft overigens ook fantastische verhalen gemaakt, maar vooral de laatste tijd was het toch meer zoals een Parijzenaar het Wilde Westen ziet, dan een èchte western. Het had iets, ik weet niet wat, dat ook de laatste *Asterixen* hadden.

Als jij terug wilt naar de oudere Lucky Lukes, betekent dat dan dat je wat meer nadruk wilt leggen op het avontuurlijk aspekt en wat minder op de teksthumor?

Tot op zekere hoogte wel, maar aan de andere kant schrijf ik zelf ook altijd vrij lange teksten, dus daar ontkom ik toch niet aan. Ik ben er ook nog niet helemaal achter hoe het moet. Bij Morris zelf kwam het wat authentieker over. Begrijp me goed, ik gooi niet zomaar twintig jaar *Lucky Luke* weg,

maar ik ben het alleen niet eens met een bepaalde richting die de verhalen opgingen
En dat heb ik ook tegen Morris gezegd. Ik ben zelf ook al een groot aantal jaren bezig met het Wilde Westen en het bleek dat Morris en ik een groot aantal aanrakingspunten hebben. Wat betreft het Wilde Westen is onze interessesfeer vrij identiek gericht, dus een basis is er zeker wel. Maar nogmaals, ik heb bij het schrijven van die *Luky Luke*-verhalen vreselijk op mijn tenen moeten staan en ik vind het resultaat niet zo bevredigend. Ik had dat niet verwacht, ik dacht dat ik wat brutaler was. Maar ja, *Luky Luke* is natuurlijk ook geen kattepis.

Als je met Lucky Luke zou doorgaan, zou dat dan ten koste gaan van je tekenwerk?

Dat zou ik niet willen, maar het gebeurt natuurlijk wèl. Alles gaat ten koste van het tekenwerk, dit interview gaat ook ten koste van m'n tekenwerk. Ik ben nou eenmaal niet de meest gedisciplineerde tekenaar die er is. Ik kan alleen maar zeggen: ik doe mijn best.

Geen geloofwaardige SF-Wereld

Je hebt al wat scenario's laten vallen: Storm is bij één verhaal gebleven, en Johnny Goodbye...

Dat doe ik weer, dat doe ik weer, twee verhalen al. En daar ga ik ook mee door. Yves Duval heeft het alleen maar als invaller gedaan omdat ik geen tijd had. Kijk, als ik niet schrijf, dan kan Attanasio niet tekenen en dan verdient hij geen cent. Dat kun je niet maken, dus dan laat ik andere mensen invallen.

Van *Storm* heb ik maar één verhaal geschreven ter overbrugging. Die eerste scenarist, Saul Dunn, deed het niet goed en de strip moest doorgaan, dus ben ik er toen ingedoken om een tussenverhaal te schrijven tot er een nieuwe scenarist zou zijn. En dat ik dat zou doen, lag voor voor de hand, omdat de hele wereld van *Storm*, de hele basis-opzet, door mij is verzonnen. Don is twee jaar met allerlei schrijvers bezig geweest om iets te verzinnen, maar men kwam er niet uit, en toen heb ik maar iets bedacht. En Saul Dunn was ons aanbevolen door Brian Alldiss, omdat hij wat SF-boeken had geschreven. En met hen zijn we toen wat te gemakkelijk in zee gegaan. Toen hij als scenarist wegviel, was het dus niet zo vreemd dat ik ermee verder ging, omdat ik de opzet van de verhalen heb gemaakt. Ik liep trouwens al jaren rond met en dergelijk idee voor een verhaal. Bij een vorige interview (Stripschrift 29/30,1971) zei ik al dat ik een idee had voor een strip die drie miljoen jaar in de toekomst speelt. Een dergelijke wereld trekt me heel erg. Jack Vance is ook een van mijn favoriete schrijvers.

Als die wereld je zo bevalt, waarom ga je er dan niet mee verder?

Dat zijn Don en ik ook van plan. Maar dan ben ik weer zo pretentieus bezig dat ik me afvraag of ik er ooit uitkom. Want dan wil ik wel zoiets geweldigs maken dat het alles slaat op dat gebied.

En zelf SF-tékenen?

Tja, dat weet ik niet. Er zijn maar zo weinig dingen die een mens, of althans ik, kan tekenen. Bovendien heb ik veel moeite met het waarmaken van zo'n SF-wereld, wat mensen als Dick Matena, Gillon en Moebius geweldig goed lukt. Het geloofwaardig maken van iets dat niet bestaat, daar kom ik niet uit. De enige keer waarvan ik vind dat ik er in geslaagd ben, is in dat verhaal van *Agent 327, De Zevenslaper*. Daar ben ik erg blij mee en ook wel een beetje trots op. Die hele vormgeving is origineel, is in ieder geval van mij, en is geslaagd. Voor de rest ben ik lang niet zo tevreden over mijn vormgeving op dat gebied. Want ik schijn dat bepaalde luikje te missen, dat bijvoorbeeld Matena en Gillon en Moebius wèl hebben. Ik heb weer een eigen luikje, maar ik kan geen realistische science-fiction vormgeven. Dat schip in *De Zevenslaper*, daar heb ik echt mee zitten worstelen. Die kristallijne figuren was ook echt een noodsprong. Wel een goedgeslaagde, maar toch een noodsprong.

Terug naar de beeldromannetjes

Je schrijft scenario's in alle genres. Heb je geen moeite met de afwisseling van de verschillende genres?

Ik vraag me af of er wel zoveel verschil tussen zit. Ik heb in elk geval geen moeite met de afwisseling, al zou ik wel problemen hebben met nòg een strip in een genre dat ik al beoefen: ik zou niet nòg een komische geheimagentenstrip kunnen schrijven.

En de Kat? Is het de bedoeling dat dat een lange serie wordt?

Jazeker. We zijn op het moment aan twee verhalen tegelijk bezig: *De Kat in Katendrecht*, die door Bart van Erkel wordt getekend, en Adrie van 't Klooster is nu met *De Kat in Kitzbühel* bezig.

Komen alle titels er die op de achterkant van de eerste kat staan?

De kat in Kitzbühel stond er niet eens op. De bedoeling is dat ze er allemaal komen. Maar of het lukt, dat weet ik niet. Het uitgangspunt was een projekt van Hendrik Vos en van mij, maar daar zijn we niet uit gekomen. Het zou een hele serie van ons tweeën moeten worden, maar hij had het te druk, en ik had het te druk, en dat zou allemaal veel te lang duren. We wilden het ook zelf gaan uitgeven, maar daar zijn we nooit aan toe gekomen. Op dat moment was Peter de Raaf van *Fantastic Visions* op zoek naar materiaal om uit te geven en dus ben ik eens met hem gaan praten. Daarna zag Dick Matena het verhaal liggen en hij was direkt zo enthousiast dat hij zei dat hij er ook wel een verhaal van wilde schrijven. Op dat moment dacht ik, omdat Hendrik Vos had gezegd dat hij geen tijd meer had om nog eens zoiets te doen: Laat iedereen die het wil er maar verhalen voor schrijven en tekenen. En dan zou ik als een soort redakteur van het geheel kunnen optreden, net als bij TV-series, waarvan verschillende afleveringen door telkens andere mensen worden geschreven. Hendrik vond het prima en ook Peter de Raaf ging akkoord. Toen heb ik min of meer als grapje al die titels achterop gezet. Het was een grapje, maar het betekent tegelijk ook dat iedereen een verhaal van *De Kat* mag tekenen of schrijven. Lezers die het willen proberen, kunnen zich via het postbusnummer van Stripschrift tot Martin Lodewijk richten.

Sluit De Kat aan op jouw plannen voor uitgave van eigen tijschriften in de tijd toen het slecht liep met Pep en Sjors?

Ja, dat is een vrij direkt uitvloeisel daarvan. Wat ik toen wilde was eigenlijk een uitgebreide vorm van de *Heroïc-Albums*, de tijdschriften die eind veertiger jaren eens in de veertien dagen verschenen. Daar stond iedere keer een kompleet avontuur van een held in: je had series helden, *Bob Bang, Félix, Karan, Dave O'Flynn*, en die wisselden elkaar af. Maar ik wilde er een echte albumserie van maken, omdat het album-effekt sterker werkt. Kijk, de eerste albums van *De Rode Ridder* worden nog steeds verkocht, terwijl die *Heroïc-Albums* elke twee weken door een nieuwe werden vervangen en de niet verkochte exemplaren teruggingen naar de uitgever. Ik wilde een tussenvorm vinden tussen de *Heroïc-Albums* en *De Rode Ridder*, dus een goedkope albumserie in zwart/wit, die een overlappende titel had. Ik had toen de naam *Star-Comics* bedacht, en daaronder: *een avontuur van...*, noem maar op. Iedere tekenaar en schrijver zou er aan mee hebben kunnen

WILLEN DE 'HEREN' MAAR EVEN MEEGAAN VOOR EEN UITGEBREID... HAHA... ROUTINE ONDERZOEK
U KUNT DOORLOPEN SIR
EXIT
PASSPORT CONTRO
Martin Lodewijk (links) en de band Chickenfeed

doen. Maar het bleek een enorme organisatie, en ik werd in die tijd ook weer door Eppo opgeslokt. Hoe het ook zij, *De Kat* was bedoeld als het eerste deel van die serie.

Maar nu heeft de Kat een heel andere uitvoering gekregen.

Dat komt gedeeltelijk door *Yendor*, maar de voornaamste reden is dat we er ook nog wel wat op wilden verdienen. De oplage zou toch nooit hoger dan zo'n drieduizend kunnen zijn en voor zo'n dun albumpje in normale uitvoering kun je niet meer dan vijf gulden vragen en dan verdien je hoogstens een kwartje per album. Nu is het wat luxer uitgevoerd en krijgen we er nog wat geld voor. We hebben er tenslotte wèl vier jaar over gedaan om het te maken.

Het Kat-verhaal was nogal hard, zelfs sadistisch.

Ja, dat is een stijl vol cliché's, de stijl van de beeldromannetjes; in feite is het een terugkeer naar de beeldromannetjes, en we proberen gewoon wat verder te gaan dan wat in Eppo kan.

En dan wat in de beeldromannetjes kon.

Nou, die gingen ook al heel ver, hoor.

Hoe zit het in dit verband met censuur van Eppo?

Dat valt ontzettend mee, dat moet je niet overdrijven. De censuur is voor het grootste gedeelte het gezonde verstand van de tekenaar zelf. In het begin hebben we bijvoorbeeld wel een paar tepeltjes weggehaald bij *Franka*, maar tegenwoordig is die strip zo geëvolueerd, dat iets dergelijks er organisch in hoort. Dat is funktioneel geworden.

En geweld?

Dat ligt wel eens heel wat moeilijker. Met *De Partizanen* bijvoorbeeld: iets minder messen in kelen zou best kunnen. En in *De*

MAG IK ME EVEN VOORSTELLEN MIJN NAAM S FRANCISCUS TIETJERKSTERA-DEEL EN IK BEN BEZIG AAN EEN ONE-MAN ZEILTOCHT ROND DE WERELD
WAT EEN ENGELSMAN KAN, KAN EEN HOLLANDER BETER, NIETWAAR?

Franciscus Tietjerksteradeel

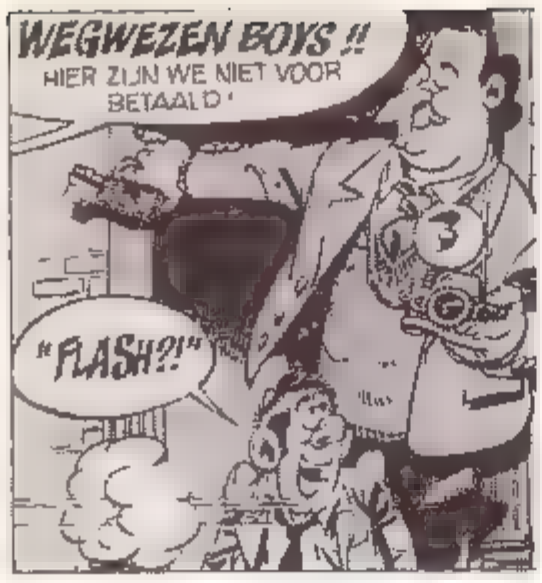

Carl Sorge, agent 525

De Zevenslaper en een van zijn kabouters

Miss Hair en piloot Roger Andout

Aaahsvrrôhs, oftewel Ahasveros

Olga Lawina

TENIGE WAT IK NOG WEL EENS VER-KOCHT WAS 'N HEIDELANDSCHAPJE OF 'N PIKANT ZIGEUNERINNETJE OF EEN MOOIE TEKEN NUIN N DAMESBOAD JE ZO EN ZE HEBBEN ME WEL EENS GEVRAAGD 'N STRIP TE TEKENEN . MAAR JA .. JE BENT KUNSTENAAR, HE .. HAD IK 'T MAAR GEDAAN . DIE HEBBEN 'N BRUIN LEVEN!!
IK WILDE ALT JD ZO GRAAG NOK JOT FAMILIE SCHILDEK U MAKEN' 'N STAATS E KORTRET VAN N WORSTELIJK GEZIN JE ZO AL WAS T MAAR EENS IN M N LEVEN!!

Schilder Jan Tromp, alias Jan Kruis

Partners is het nauwelijks stuitend, dus dat valt ook wel mee. De enigen die daar voor mijn gevoel nog wel eens stuitend in zijn, dat zijn de Engelsen. Die zijn soms zo fascistisch bezig, hé. Dat Engelse blad *2000 A.D.* is een totaal fascistisch blad. Ik geloof niet dat de lezertjes dat nou zo graag willen, maar ik denk dat de redakteuren het wel lekker vinden. Ik denk dat de tekenaars en schrijvers geloven dat de lezertjes dat soort strips willen hebben. Ik kan erg moeilijk onder woorden brengen wat het nou precies is, maar als je die verhalen een beet je volgt, weet je wat ik bedoel. Het is heel eng. Het is iets dat *Trigié* ook vaak had. Ik vind dat het er in *Storm* nu ook weer een beetje inzit, met de nieuwe schrijver, Kelvin Gosnell. Er wordt ook wel met die jongens over gepraat, hoor; ze herkennen het zelf ook en ze proberen er wat aan te doen. Ik kan het er niet helemaal mee eens zijn, ik voel me er niet happy bij. Maar misschien heb ik alleen ik dat gevoel en anderen weer niet

Agent 327: Levenswerk

Ik probeer nog wat aan reklame te doen, en voor het geld is het ook wel eens nodig. Op het moment dat ik echt van de strips zou kunnen leven, zou ik dat waarschijnlijk wel gaan doen, maar ik zou het toch jammer vinden om de reklame helemaal te laten vallen. Het leven wordt er toch een stuk interessanter door, net als door het spelen in de band (Chickenfeed, Red.). Je kunt je niet aan de reklame ontworstelen en ik wil het ook niet, want het is op zich erg leuk werk. Het betekent wat afwisseling. De projekten voor reklame zijn van korte duur, terwijl je aan een strip toch al gauw een half jaar in een vast kader bezig bent. Aan de strip, dat wéét ik, zit ik de komende dertig jaar vast. Bij reklame is dat anders. Als daar een keer iets niet zo geslaagd is, dan is dat lang niet zo erg. Maar ook als iets erg goed is geworden , wordt het snel vergeten en dat is wel jammer. Het is allemaal veel vluchtiger.

En met Agent 327 ga je dus de rest van je leven door?
Als het aan mij ligt, teken ik *Agent* nog als ik 94 ben. *Agent* is iets dat door mijn hele leven speelt. Ik heb, denk ik, nog zo'n 30 of 40 *Agent*-verhalen voor de boeg. Ik moet er niet aan dènken... Maar ik ga door totdat ik niet meer kàn of wil tekenen. Ik zou ook wel allerlei andere dingen willen doen, maar niet ten koste van Agent. Dat betekent dus dat ik een heleboel andere dingen niet kan doen.

Je komt nooit meer van hem af...
Ach, iedereen kan doodgaan, *Agent 327* kan ook doodgaan. Maar er zijn dingen die ik niet met hem kan doen: hij is *Agent 327,* hij gaat zijn eigen weg. Ik kreeg bijvoorbeeld een keer een opdracht voor een reklamestrip voor Willem II-sigaren met *Agent;* en dat lukte me gewoon niet, want *Agent 327* rookt niet, en al bieden ze me nou een ton, hij rookt níét. Hij gaat voor mijn lol niet roken.
Maar ik ga gewoon met hem door, en daarom heb ik de tijd niet om allerlei andere dingen te tekenen.

Werk je langzaam?
Ik moet nu twee pagina's per week maken en dat red ik niet. Ik ben vorige week een paar dagen ziek geweest en dat betekent dat *Agent* over een paar weken een paar maal met maar één pagina in Eppo zal staan.

Hoeveel weken loop je voor op de verschijning van Eppo?
Ik loop alleen maar weken àchter. Maar de bedoeling is acht weken, en bij mij is dat nu zeven geworden. Op het ogenblik merk ik dat ik allerlei fouten maak in het verhaal die ik er bij andere zo uit zo halen. Voor mijzelf kost het me verschrikkelijk veel tijd om ze op te sporen. Ik maak veel te veel subplots, het verhaal wordt veel te ingewikkeld. Maar aan het eind moet je de zaak toch kunnen afsluiten, en dat wordt dan erg moeilijk. Ik plot namelijk niet vooruit, maar ik schrijf het verhaal op het moment dat ik het teken, en soms merk ik dat ik het zo ingewikkeld aan het maken ben dat ik nooit meer de ruimte heb om alle sub-plots op te lossen. En dan komen er moeilijkheden. Kijk, ik ben best in staat iedere week twee leuke pagina's af te leveren, maar aan het eind van de rit moet er een 44-pagina verhaal zijn, dat óók nog een beetje leuk is om te lezen.

Plot je helemaal nooit van tevoren?
Dat heb ik tot nu toe maar twee keer gedaan, bij *Dossier Heksenkring* en *Dossier Onderwater;* en iedereen zegt altijd dat dat mijn minste verhalen zijn. Daar ben ik het niet mee eens, maar tòch. Blijkbaar wordt het pas echt leuk als ik op het scherp van de snede moet balanceren. Ik weet ook niet van tevoren hoe een verhaal precies gaat aflopen. Ik wil het ook helemaal niet weten. Ook voor mij is het op deze manier veel spannender.

Je hebt waarschijnlijk nu wel zoveel ervaring opgebouwd, dat je er toch wel uitkomt.
Dat moet je niet overschatten, hoor. Ik denk natuurlijk wel: als het ècht moet, dan komt het wel. Maar voor mij is er altijd maar één oplossing. Ik neem geen genoegen met iets minders omdat ik nou toevallig morgen iets moet inleveren. Er zijn mensen die kunnen gaan zitten en zeggen: nou, dan werk ik maar niet honderd procent. En ik wil niet zeggen dat wat ik maak allemaal fantastisch is, maar het is het ènige wat ik kan maken. Ik kan niet zeggen: ik maak nu maar iets dat minder is, want dan komt er gewoon niks. Ik kan alleen maar maken wat ik maak, en niet me bewust op een lager pitje draaien. Het is er wèl of het is er niet: er is geen tussenoplossing. En als het er is, dan zeg ik niet dat het daarom echt goed is, maar het is wel het enige dat ik kan maken.

Rob van Eijck en Martijn Daalder

Dit verhaal van Martin Lodewijk verscheen eerder in Pep 14 van 1968, blz. 6 t/m 9.

Heb je wel gehoord van de Zilveren Vloot ?..

OP EEN MOOIE VOORJAARSMORGEN TE AMSTERDAM, ANNO 1628..

IK BEN HET NIET MET U EENS SINJEUR JANSZOON IK ACHT HET PLAN VAN DE WEST-INDISCHE COMPAGNIE ZEER WEL UITVOERBAAR

..DENK AAN DE SUCCESSEN DIE ADMIRAAL HEYN HET AFGELOPEN JAAR HEEFT BEHAALD! BIJ SAN SALVADOR HEEFT HIJ ALLEEN AL 38 SCHEPEN VEROVERD!.. HIJ ZAL ER ZEKER IN SLAGEN DE JAARLIJKSE ZILVER-TRANSPORTVLOOT NAAR SPANJE BUIT TE MAKEN

EN DANK ZIJ ZIJN REPUTATIE TREKT HIJ DE BESTE ZEEVAARDERS ONDER ZIJN BEVEL... DENK EENS AAN. HENDRICK LONCK ALS VICE-ADMIRAAL! DAT ZEGT TOCH WEL WAT

'T KLINKT ZEKER INDRUKWEKKEND!

KUN JE NIET SCHRIJVEN? ZET DAN MAAR EEN KRUISJE

EN MOEITE OM Z'N BEMANNINGEN VOLTALLIG TE KRIJGEN HEEFT HIJ EVENMIN ..ZE STAAN TE DRINGEN OM ONDER HEM TE VAREN. SCHRIJVEN KUNNEN ZE NIET, MAAR VECHTEN DES TE BETER ...

AH . ADMIRAAL HEYN ZELF! MAG IK U VOORSTELLEN AAN SINJEUR JANSZOON, EEN VAN UW BEWONDERAARS

.. EN SINJEUR WITTE DE WITH, DIE ALS VLAGGEOFFICIER HET ADMIRAALSSCHIP ZAL COMMANDEREN

U KOMT OP EEN GELUKKIG MOMENT HEREN... IK ONTVING ZOJUIST EEN MISSIVE VAN JOOST VAN TRAPPENBANCKERT, WAARIN HIJ MEEDEELT BEREID TE ZIJN ALS SCHOUT-BIJ-NACHT DE EXPEDITIE TE VERGEZELLEN ...'N BETERE MAN IS MOEILIJK DENKBAAR..

EIND MEI 1628 OP HET EILAND TEXEL

MOEDER! KOM EENS GAUW KIJKEN OP HET DUIN!!!

KIJK EENS MOEDER WAT EEN GEWELDIGE VLOOT. IK HEB WEL EEN EN DERTIG SCHEPEN GETELD.

DAT ZAL DE VLOOT VAN PIET HEYN ZIJN IK HEB ER IN HET DORP OVER HOREN SPREKEN HIJ IS VAN PLAN DE ZILVERVLOOT TE NEMEN.. WEL ALS IEMAND 'N KANS MAAKT, IS 'T PIET HEYN

MIDDEN JUNI DOET DE VLOOT ISLA BLANCA AAN OM DE VLEESVOORRAAD AAN TE VULLEN

SCHIET EN VANG ZOVEEL MOGELIJK BOKKEN EN GEITEN! WE KUNNEN SLECHTS EEN DAG BLIJVEN.

MMM VERSE VRUCHTEN SMAKEN HEEL WAT BETER DAN GRAUWE ERWTEN MET SPEKSMEER..

BOOTSMAN BOOTSMAN!! ONZE SCHEEPSJONGEN IS VERDWENEN!!!

?

MARTIN LODEWIJK 1

ONDANKS ALLE POGINGEN DE VERDWAALDE JONGEN TE VINDEN

ER IS EEN NACHT OVERHEEN GEGAAN NU IS HIJ *ZEKER* ONVINDBAAR... HET IS MOEILIJK, MAAR *WE MOETEN* VERDER! DE EXPEDITIE GAAT VOOR!

ENKELE DAGEN LATER WORDT DE SCHEEPSJONGEN ECHTER OPGEPIKT DOOR SPANJAARDEN

WAARSCHUW ONMIDDELLIJK DE VLOTEN VAN CARACAS, CARTAGENA EN PUERTO BELLO DAT HOLLANDERS IN HET CARAIBISCH GEBIED RONDSTROPEN

ZO LOOPT PIET HEYN DEZE TRANSPORTEN MIS MAAR DE MEXICO-VLOOT WAS AL UITGEVAREN DE WEKEN VERSTRIJKEN..

WE BLIJVEN ROND KAAP SAN ANTONIO KRUISEN OM HIER DE ZILVERVLOOT OP TE WACHTEN

DE SPEKKEN* ZULLEN VREEMD OPKIJKEN

*SCHELDNAAM VOOR SPANJAARDEN

HET IS NU AL AUGUSTUS EN DIE VERVLOEKTE GOLFSTROOM SAMEN MET DE WINDSTILTE VERHINDERT ONS ROND KAAP SAN ANTONIO TE BLIJVEN PATROUILLEREN WE DRIJVEN ROND DE WEST VAN CUBA NAAR HAVANA

22 AUGUSTUS HAVANA

SCHEPEN AAN DE HORIZON!!

DAT IS DE HOLLANDSE VLOOT! ZEND ADVIESBARKEN UIT OM DE MEXICO-VLOOT TE WAARSCHUWEN!

MAAR OOK DEZE ADVIESBARKEN HEBBEN MET DE WINDSTILTE EN DE OOSTWAARTSE STROOM TE KAMPEN.. DE ENIGE DIE EEN EIND IN DE GOEDE RICHTING KOMT, WORDT OPGEMERKT DOOR WITTE DE WITH...

MADRE DE DIOS!! DE HOLLANDERS HEBBEN ONS GEZIEN!

WE WETEN NU IN IEDER GEVAL DAT DE ZILVERVLOOT OP KOMST IS

IN DE NACHT VOOR DE 8STE SEPTEMBER DRIJFT DE ZILVERVLOOT, ONKUNDIG VAN PIET HEYN'S AANWEZIGHEID, ZORGELOOS VOORBIJ HAVANA EN ENKELE SCHEPEN VERZEILEN ZELFS TUSSEN DE HOLLANDSE VLOOT!

'T ZIJN SPEKKEN! 'T ZIJN SPEKKEN! 'T IS DE ZILVERVLOOT!!

WELAAN EINDELIJK IS HET OCHTEND! NU KUNNEN WE TENMINSTE DE BOTEN IN OP DE ZILVERVLOOT AF! LAAT ALLE SLOEPEN UITZETTEN. WE NEMEN EERST DE DICHTSTBIJZIJNDE TWAALF SPANJAARDEN!

ZÓ IS DE SITUATIE.. VLAK BIJ ONZE VLOOT LIGGEN TWAALF SPANJAARDEN EN DICHTER BIJ DE KUST VANUIT DE TOPMASTEN NOG NET ZICHTBAAR LIGGEN ER NOG ZES

ROEI WAT JE KUNT MAATS!! ER STAAT NIET VOLDOENDE WIND DAT DE SPEKKEN ONS KUNNEN ONTSNAPPEN

DIOS!! DAAR KOMEN DE HOLLANDERS! EN GEEN VAN ONZE SCHEPEN HEEFT MEER DAN VEERTIG MAN AAN BOORD!!

ER VOLGEN ENKELE KORTE SCHERMUTSELINGEN MAAR GEEN VAN DE SPAANSE KOOPVAARDERS IS IN STAAT WERKELIJK TEGENSTAND TE BIEDEN..

LEVE ONZE ADMIRAAL !!!

MAAR GROOT WAS DE TELEURSTELLING TOEN BLEEK WAARUIT DE LADING BESTOND!

HIJDEN! MEEL! NDIGO! COCHENILLE!! DAN MOETEN DE GALJOENEN MET GOUD EN ZILVER ZICH ONDER DE OVERGEBLEVEN ZES BEVINDEN!

MEEL!!!

IN DE SLOEPEN EN TERUG NAAR ONZE SCHEPEN!! DE SPEKKEN ZULLEN TRACHTEN DE WAL TE BEREIKEN!! 'TZAL ZE NIET LUKKEN!!

MET ALLES WAT DRAGEN WIL, ZET DE HOLLANDSE VLOOT DE ACHTERVOLGING VAN DEZE SPANJAARDEN IN..

EN ALS DE NACHT VALT

ZE HEBBEN HET ANKER LATEN VALLEN IN DE BAAI VAN MATANZAS IK VERMOED DAT ZIJ VERWACHTEN DAT HET ONBEKENDE VAARWATER ONS ZAL AFSCHRIKKEN MAAR DE HELDERE MAAN WERKT IN ONS VOORDEEL!

LAAT VIER ZWAAR BEMANDE SLOEPEN UITZETTEN! WE GAAN EROP AF WE ZULLEN DE SPEKKEN TONEN DAT ER GEEN ENKELE REDEN IS OM ZICH VEILIG EN ONBEZORGD TE VOELEN!

EN MIDDEN IN DE NACHT ROEIT PIET HEYN IN DE VOORSTE SLOEP, BEGELEID DOOR DRIE ANDERE, DE BAAI VAN MATANZAS BINNEN ...

HET SPAANSE VICE-ADMIRAALSSCHIP IS HET DICHTSTBIJ GELEGEN

!!

JE KUNT JE LEVEN REDDEN DOOR TE ZWIJGEN EN GEEN WAPEN TE GRIJPEN!

¡ZZZ ZZZZ ZZ!

DAT ZULLEN JULLIE OFFICIEREN ZIJN, DIE VAN HUN BED GELICHT WORDEN!

¡MADRE DE DIOS QUE PASA SANGRITO!

EN ZONDER SLAG OF STOOT IS PIET HEYN HEER EN MEESTER OP HET SPAANSE DEK

ONDER ZIJN PERSOONLIJKE LEIDING WORDEN ÉÉN VOOR ÉÉN DE ANDERE SCHEPEN VEROVERD! DE BEMANNINGEN WORDEN VAN BOORD GEJAAGD EN KUNNEN NAAR HET NABIJGELEGEN STRAND ZWEMMEN

EN OP 9 SEPTEMBER, 'N DE MORGEN, IS DE SPAANSE VLOOT, MET AL HAAR SCHATTEN, IN HOLLANDSE HANDEN ZONDER DAT ÉÉN KANONSCHOT GELOST IS !!

DE VOLGENDE DAG KRIJGEN DE ONTMOEDIGDE SPANJAARDEN VOOR VIER DAGEN PROVIAND DAT IS VOLDOENDE OM LANGS DE KUST TERUG NAAR HAVANA TE LOPEN

HAAL DE MEESTER-SCHRIJVER ERBIJ. WE GAAN DE COMPLETE LADING INVENTARISEREN! EN OVERLADEN VOOR ZOVER DAT NODIG IS WE ZULLEN PROBEREN ZOVEEL MOGELIJK SPAANSE GALJOENEN MEE TE VOEREN

DE INVENTARISATIE DUURT EEN VOLLE WEEK

* HOERA HOERA! ZO GAAT IE GOED!
EEN ZILVER VERGULD NEPTUNUSJE, VIJF EN TWINTIG GOUDEN KNOPEN, MET EH RODE STENEN TWEE GOUDEN OORHANGERS
VICTORIA! VICTORIA! O QUE BIEN VA!*
1 SILVER VERGULDE NEPTUNUSJE 25 GOUDE KNOOPEN

DE TERUGREIS IS MINDER VOORSPOEDIG DAN DE HEENREIS.... DE NAJAARSSTORMEN IN DE ATLANTISCHE OCEAAN DOEN ENKELE SCHEPEN AFDRIJVEN, EN BRENGEN ANDERE ZWARE SCHADE TOE

DRIE VAN DE SPAANSE GALJOENEN MOETEN ZELFS NADAT DE LADING IS OVERGEBRACHT ACHTERGELATEN WORDEN EN IN BRAND GESTOKEN

MAAR ALS DE VLOOT 10 JANUARI 1629 TE HELLEVOETSLUIS VOOR ANKER GAAT IS ZIJ WEER VRIJWEL VOLTALLIG

DE BUIT DIE PIET HEYN VEROVERDE, BESTOND UIT 177000 POND ZILVER (8.000 000 GULDEN), 66 POND GOUD, DUIZEND PARELS 735 KISTEN COCHENILLE (EEN VERFSTOF, WAARDE RUIM 2 000.000 GULDEN), INDIGO (800.000 GULDEN) ZIJDE (300 000 GULDEN), 37375 HUIDEN (500 000 GULDEN), VERDER MUSKUS, AMBER, BEZOAR EN " EEN GROOTE MENIGTE VAN VEELDERHANDE KOSTELIJCKHEDEN" DE TOTALE WAARDE BEDROEG RUIM 12 000 000 GULDEN

U BENT NU BENOEMD TOT EREBURGER EN LUITENANT-ADMIRAAL, U HEBT GEDINEERD MET DE PRINS EN DE KONING VAN BOHEMEN.... DANKZEGGINGEN VINDEN PLAATS IN ALLE KERKEN EN WAAR U VERSCHIJNT, WORDT U TOEGEJUICHT. WAT VINDT U DAARVAN, SINJEUR HEYN?
ACH KIJK HOE DE MENSEN JUICHEN NU IK ZO'N GROTE SCHAT THUISBRENG, WAAR IK EIGENLIJK WEINIG VOOR HEB GEDAAN. TERWIJL TOEN IK WERKELIJK HEB GEVOCHTEN EN VEEL GROTERE DADEN DEED, NIEMAND ER AANDACHT AAN SCHONK!
EN DE GROTE PIET HEYN, NU VIJFTIG JAAR, KEERDE TERUG NAAR ZIJN HUISJE IN DELFSHAVEN, VAST VAN PLAN VERDER RUSTIG TE GAAN LEVEN

SVENSKARNA OCH DERAS SERIER

(DE ZWEDEN EN HUN STRIPS)

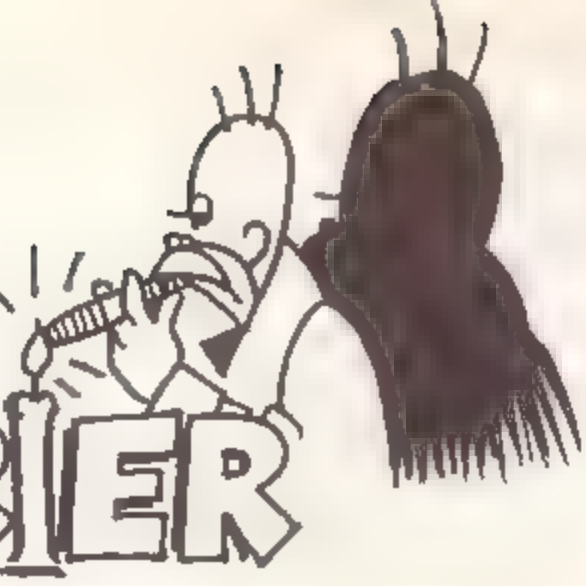

door Hans A. Spa en Magnus Magnusson

Svenskarna och deras Serier (De Zweden en hun Strips) is de geschiedenis van het beeldverhaal in Zweden.
De titel werd gekozen naar analogie van 'Svenskarna och deras Hövdingar' (De Zweden en hun Leiders), een heel bekend boek van de grote schrijver Verner von Heidenstam (1859-1940).
In het uitgestrekte Zweden met zijn rijke literaire traditie heeft ook het beeldverhaal zich vanaf het einde der vorige eeuw ontwikkeld tot een volwassen tak van de beeldende kunsten.
Strips zijn erg populair in Zweden, het aantal striptekenaars is vrij groot en in de winkels ligt een keur van vertaalde buitenlandse en Zweedse strips in de vorm van albums en tijdschriften.
De ware stripliefhebbers hebben zich verenigd in het ca. 1500 leden tellende Seriefrämjandet, het Zweedse Stripschap, dat vier tot zes keer per jaar het fanzine Bild och Bubbla (Beeld en Balloon) uitgeeft als opvolger van het vroegere blad Thud.
Dan zijn er nog een Zweedse Stripakademie en een Stripmuseum in Göteborg. Beide zijn ontsproten aan het brein van enkele fantasierijke journalisten, maar moeten meer gezien worden als publiciteitsstunt, dan als van groot belang voor de strippromotie in Zweden.
De meeste Zweedse strips zijn, hoewel in veel gevallen van goede kwaliteit, volslagen onbekend buiten Skandinavië. Alleen de misantropische figuur Adamson van Oscar Jacobsson heeft een wereldpubliek mogen bereiken, terwijl tekenaars als Jan Lööf en Rune Andréasson in sommige landen bekendheid verwierven.
Voor een deel komt dit natuurlijk van de taalbarrière, want de meeste strips zijn niet vertaald en zullen in het Zweeds moeten worden gelezen.
Daarbij zijn de noordelijke landen bij ons niet erg populair. Als het Hocus Pas te warm wordt onder de voeten, verandert hij zich in een lelijke kraai, die krassend wegvliegt in noordelijke richting. Een nogal ongastvrije en kille omgeving blijkbaar.
Aan de hand van de twaalf belangrijkste Zweedse tekenaars, die in chronologische volgorde de revue passeren, wordt de geschiedenis van het Zweedse beeldverhaal verteld.

Albert Engström (1869-1940)

Albert Engström

Albert Engström was zonder twijfel een van Zwedens meest geliefde schrijvers en tekenaars.
Hij werd in 1869 geboren in Småland en studeerde enige tijd in Uppsala, waar hij in kontakt kwam met de grote kultuurpersoonlijkheden uit die tijd, zoals Verner von Heidenstam en Gustaf Fröding.
Hier begon hij in 1897 met zijn humoristische blad Strix, als konkurrent van Söndags-Nisse, dat werd uitgegeven door de bekende satyrische schrijver Hans Zetterström (Hasse Z.).
Engström tekende veel en schreef ook korte humoristische stukjes. In zijn tekeningen waren het bepaalde typen uit de armste lagen der bevolking, die zijn voorkeur hadden en die men later terugvindt in het werk van de Deen Robert Storm Petersen.
(Zie H. A. Spa, Artikel over Robert Storm Petersen, Stripgids 20, 1979, Uitg. Brabantia Nostra, Breda).
Engström tekende een donkere, harde werkelijkheid, vol van armoede en drankmisbruik, maar hij deed het met veel humor en begrip.
Een van zijn meest bekende figuren is de werkloze Stockholmer Kolingen, maar hij beeldde ook talloze andere typen uit de Zweedse samenleving uit: keuterboertjes, plattelandsdominees, soldaten, oude vrouwtjes en volkstypen uit zijn provincie Småland en de kuststreek bij Stockholm, genaamd Roslagen, waarbij hij als geen ander de Zweedse volksaard in zijn tekeningen wist te treffen.

Kolingen (kijkt naar zijn oude hoed): 'Je krijgt niks te vreten, maar toch wordt je met de dag vetter'

SVENSKARNA OCH DERAS SERIER

(DE ZWEDEN EN HUN STRIPS)

Zijn tekeningen zijn meestal met de pen gemaakt, waarbij hij fijne kontrasten tussen het zwart en het wit wist aan te brengen.

Kolingen. 'Prosit, graven en baronnen!'

Albert Engström heeft een enorme betekenis gehad voor tekenaars, schrijvers, filmmakers en anderen in Zweden. Toen hij in 1940 overleed liet hij een schat aan tekeningen na, waarvan we er hier enkele reproduceren.

Victor Bergdahl (1878-1939)

Victor Bergdahl

Hoewel ook Victor Bergdahl eigenlijk niet thuis hoort in de rij van echte striptekenaars, is zijn werk, evenals dat van Albert Engström zo belangrijk, dat hij in een overzicht van de Zweedse strips niet mag ontbreken.
Victor Bergdahl was de eerste Zweed, die tekenfilms maakte, nadat hij eerder bekendheid had verworven als illustrator van humoristische bladen.
Toen hij in de bioscoop Winsor McKays tekenfilm 'Little Nemo in Slumberland' zag, was hij zo enthousiast, dat hij na de voorstelling thuis direkt aan de slag ging.
Hij bedacht zijn eigen animatietechniek, die vrij gebrekkig was, maar hij slaagde toch en in 1915 verschenen zijn beide eerste tekenfilmpjes in de bioscopen: Trolldrycken (De Toverdrank) en Circus Fjollinski.
Zijn grote bekendheid kreeg hij echter met de zeer humoristische en fantastische films over de wonderbaarlijke zeereizen van de Kapitein Grogg en zijn scheepsjongen Kalle. (Kapten

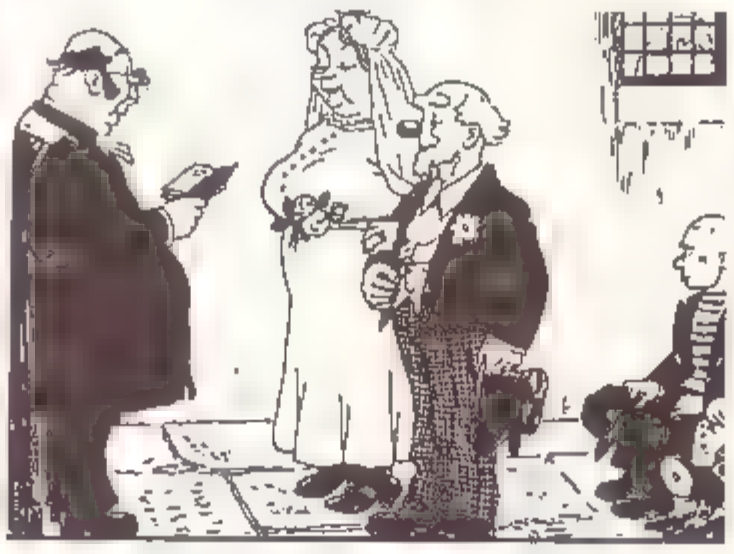

Kapitein Grogg treedt in het huwelijk

Groggs underbara resor).
Tussen 1915 en 1922 verschenen er 13 Kapitein Grogg-filmpjes, die uiteraard zonder geluid waren en die niet langer waren dan 6 tot 9 minuten.
In 1923 verscheen Kapten Grogg och Kalle als strip in boekvorm.

Kapitein Grogg en Kalle op bezoek bij de negerkoning

Oskar Andersson (1877-1906)

Signatuur van Oskar Andersson

Hij heette Oskar Andersson, maar de meeste Zweden kennen hem beter bij zijn initialen O.A.
Al zeer jong toonde hij belangstelling voor de tekenkunst, maar na zijn schooltijd moest hij geld verdienen en kreeg hij een baantje bij de Munt, waar ook zijn vader werkte.
Op 15-jarige leeftijd begon hij met een

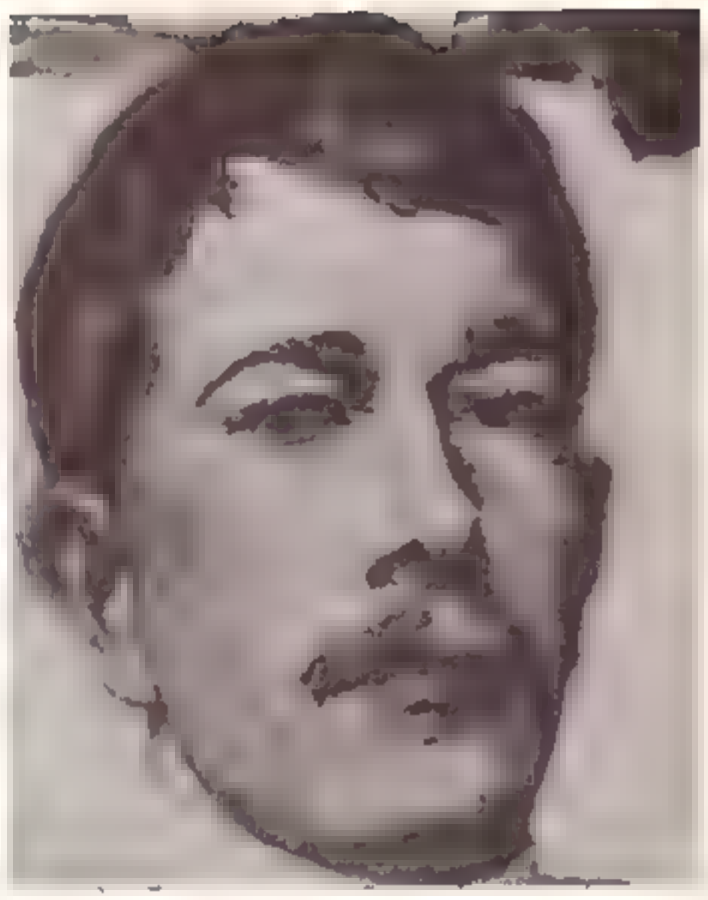

avondopleiding tekenen aan de technische school, waar hij met de hoogste cijfers slaagde. In een later stadium studeerde hij anatomie samen met Zwedens grootste beeldhouwer Carl Milles. O.A. volgde met grote interesse de ontwikkeling van de strips in de Verenigde Staten en was onder anderen gecharmeerd van strips als The Yellow Kid en The Katzenjammer Kids.
Zijn eigenlijke tekencarrière begon in 1897 toen hij kwam te werken bij het satyrische blad Söndags-Nisse, waar Albert Engström juist was vertrokken om met Strix te beginnen. De grote leegte, die Engström achterliet werd schitterd opgevuld door Oskar Andersson.
O.A.'s eerste poging in de richting van een strip was 'Bröderna Napoleon och Bartholomeus Lunds från Grönköping resa jorden runt' (De wereldreis van de gebr. Napoleon en Bartholomeus Lund uit Grönköping); Grönköping is een gefingeerde naam voor een typisch Zweedse kleine stad. Daarna kwam 'Mannen som gör vad som faller ho-

Een tafelrede is gemakkelijker gezegd dan gedaan

Hoogzomer

nom in' (De man die doet wat hem invalt), die hem grote befaamheid bracht. Het gaat over een bizarre ubermensch, die een auto opgevouwen in zijn binnenzak heeft en die zijn paraplu heel achteloos wegslingert, als het op houdt te regenen.
Tussen 1902 en 1906 maakte O.A. 20 keer 'Mannen som gör vad som faller honom in' en daarnaast nog een zeer groot aantal humoristische tekeningen, cartoons en strips, waarbij zijn creatie Urhunden (De oerhond) niet onvermeld mag blijven. Intussen ging het met Oskar Andersson zelf niet zo best.

De jongleur en de vlieg

Een aantal mentale crisissen veranderden hem in enkele jaren tot een diep gedeprimeerde persoon en in 1906 pleegde hij zelfmoord op 29-jarige leeftijd.

'Maken kleren de man?'

Het is verbazingwekkend, dat iemand op zo'n jeugdige leeftijd al zo'n omvangrijk en schitterend oeuvre kan maken.'

De man die doet wat hem invalt

Knut Stangenberg (1871-1955)

In de jaren '10 waren de populairste strips in het weekblad Allt för Alla (Alles voor Allen) Axel Bäckmans Buster Brown-achtige strip 'Burre Busses äventyr', maar vooral Knut Stangenbergs familiestrips Skönbloms en Fridolf Celinder.
Stangenberg studeerde aanvankelijk in Uppsala, maar werd later tekenaar en begon in 1896 als karikaturist in Sóndags-Nisse, Strix en andere tijdschriften. Hij was één van de groten naast Albert Engström en Oskar Andersson.
De doorbraak kwam in 1912 toen hij begon met zijn strip Fridolf Celinder in Allt för Alla over de pantoffelheld Fridolf Celinder, bijgenaamd Frille, zijn lastige echtgenote Nora, geboren Brylén en zijn schoonmoeder.
Na 20 jaar ging de strip over naar het weekblad Vårt Hem (Ons Huis), waar het nog 8 jaar werd voortgezet. Stangenberg oogstte ook successen met karikaturen uit de theaterwereld in Dagens Nyheter en Svenska Dagbladet.

Waarin men kan zien hoe Fridolf Celinder, Nora en Vrouwe Brylén worden uitgenodigd op het partijtje van de heer Kringla, hoe Frille aan het flirten slaat en hoe slecht dit voor hem afloopt...

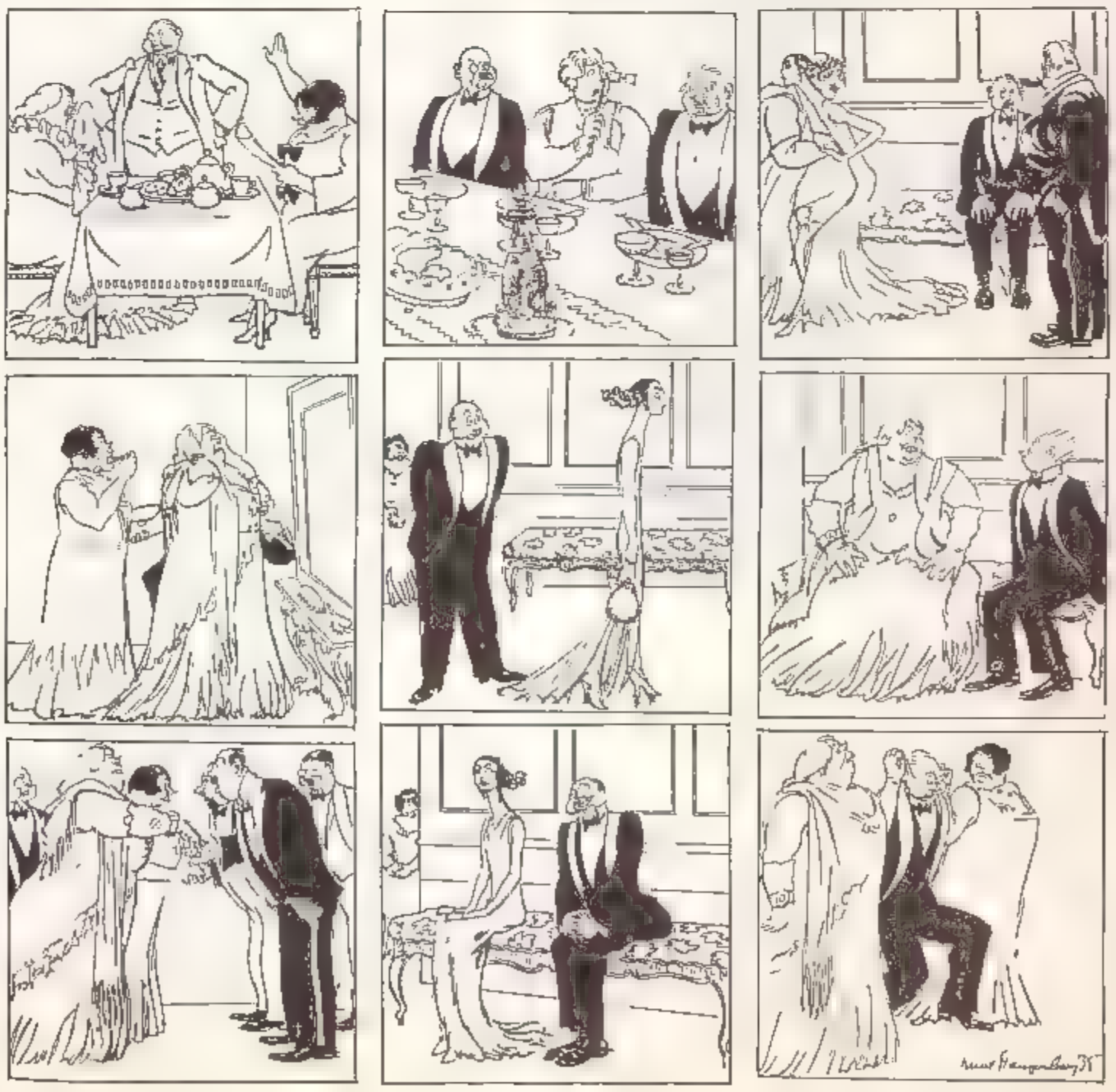

SVENSKARNA OCH DERAS SERIER

(DE ZWEDEN EN HUN STRIPS)

Knut Stangenberg

Hij was een knappe verzenmaker en het rijm bij zijn strips is vaak erg gedurfd en vol aardige vondsten.
Knut Stangenberg stierf in 1955.

Het huwelijk van Fridolf Celinder en Nora, geboren Brylén

Petter Lindroth (1878-1933)

In Allt för Alla stond vanaf 1921 ook de strip 'Jocke', over een blonde jongen, in een matrozenpak en zijn twee vrienden, Nicke, gekleed als jockey en het blonde meisje Majken.

De strip werd getekend door Petter Lindroth, die al enige bekendheid had verworven als karikaturist en die door zijn werk als lithograaf in aanraking kwam met de krant. De tekst bij de strip werd geschreven door de hoofdredakteur van Allt for Alla, Erik Palm.
De eeuwige strijd van de trouwhartige Jocke en de sluwe Nicke om de kieskeurige Majken heeft een hele generatie van Zweden kostelijk geamuseerd. Hoe het afliep kwam nooit iemand te weten.
De strip was erg populair in Zweden, maar ook in Noorwegen. Toen Lindroth in 1933 overleed, eindigde de strip abrupt, betreurd door duizenden lezers uit alle leeftijdsgroepen.

De Ballon

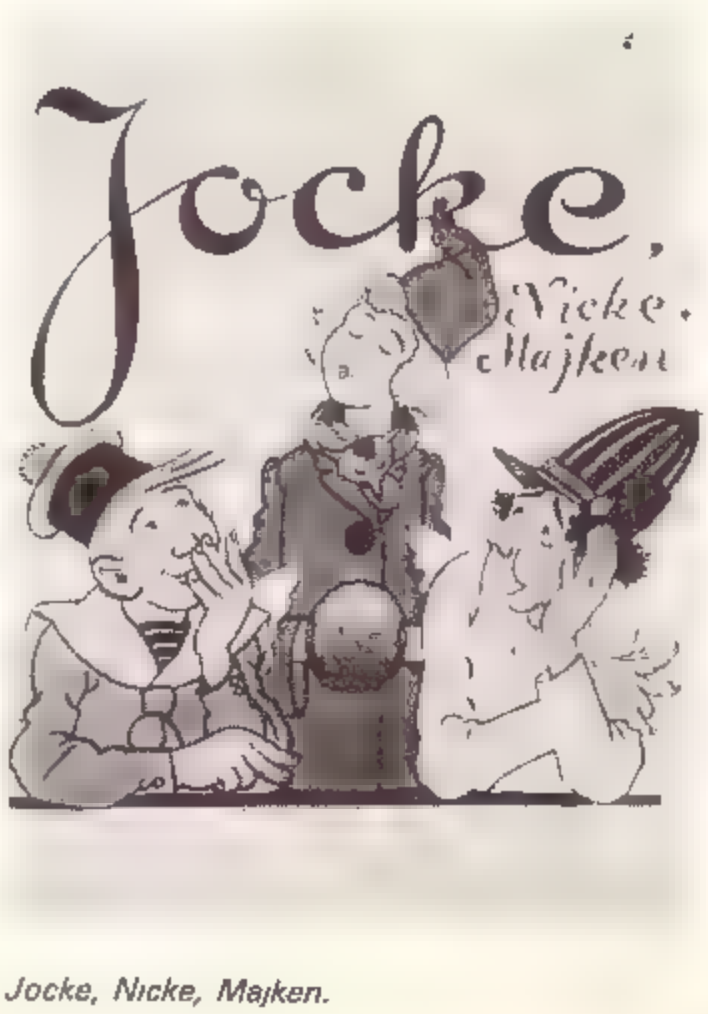

Jocke, Nicke, Majken.

Oscar Jacobsson (1889-1945)

regenentwintig

SVENSKARNA OCH DERAS SERIER

(DE ZWEDEN EN HUN STRIPS)

Er bestaat geen twijfel over: Oscar Jacobsson is de grootste Zweedse striptekenaar aller tijden.
Hij werd geboren in Göteborg in 1889 als zoon van een asfalteerder. Zijn moeder stierf jong en zijn vader ging er vandoor. Oscar en zijn vele broertjes en zusjes werden uitbesteed. Oscar groeide op in een landbouwersfamilie in Västra Götaland. Hij werd stoker op een stoomlocomotief, maar volgde 's avonds een schilder- en tekencursus in Göteborg.

de Strip Nobelprijs

In 1914 debuteerde hij als karikatuurtekenaar in Ny Tid (Nieuwe Tijd) en in 1920 begon hij, eerst in Söndags-Nisse en na 1924 in Söndags-Nisse-Strix, met zijn strip Adamson, die hem wereldberoemd maakte.
In Nederland werd Adamson in de dertiger jaren bekend door het blad De Humorist en verscheen hij later onder de naam Stanislaus Stompie in Elck wat Wils.
Het internationale succes berustte op het feit dat de menselijke figuur Adamson over de hele wereld zonder woorden kon worden begrepen.
Adamson was een misantroop, die zonder illusies door het leven ging. Blij was hij nooit, want de duivelse dingen van het dagelijkse leven waren absoluut tegen hem en sterker dan hijzelf. Zijn postzegels plakten uit principe niet; hij moest ze vastnaaien met een naaimachine of vastbranden met een strijkijzer. En de sigaren, die hij kreeg wilden niet branden.
Zijn allerergste vijand was toch wel een zwarte kraai, die hij nooit heeft kunnen doden, ondanks de meest duivelse vallen, die hij uitdacht.
Adamson lag voortdurend overhoop met zijn betere ik, die hem de drank en de sigaren wilde weigeren, die hij zo gaarne consumeerde.

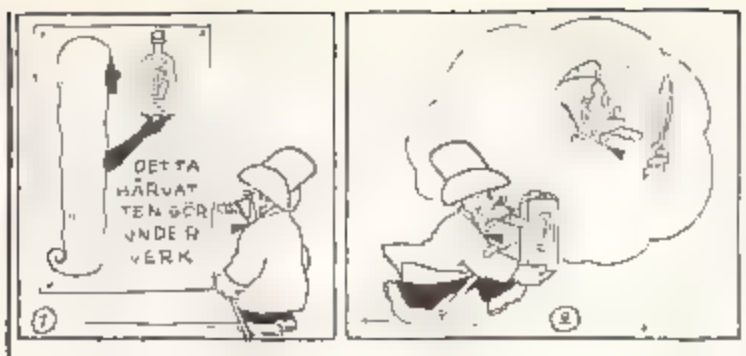

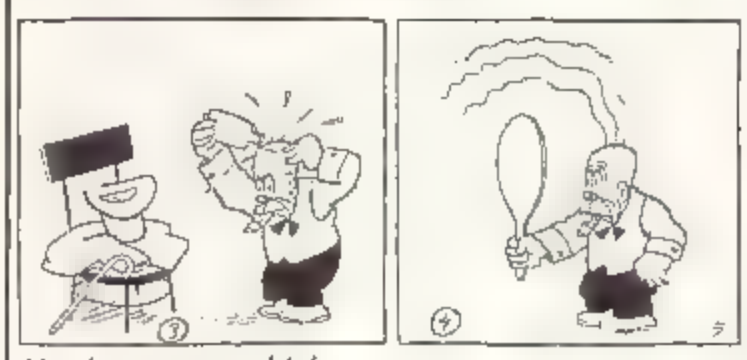

Het haargroeimiddel

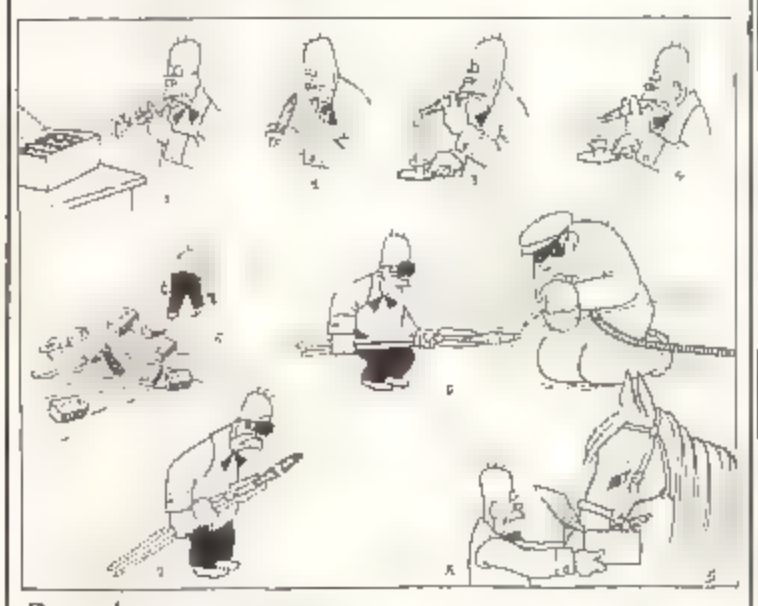

De gekregen sigaren

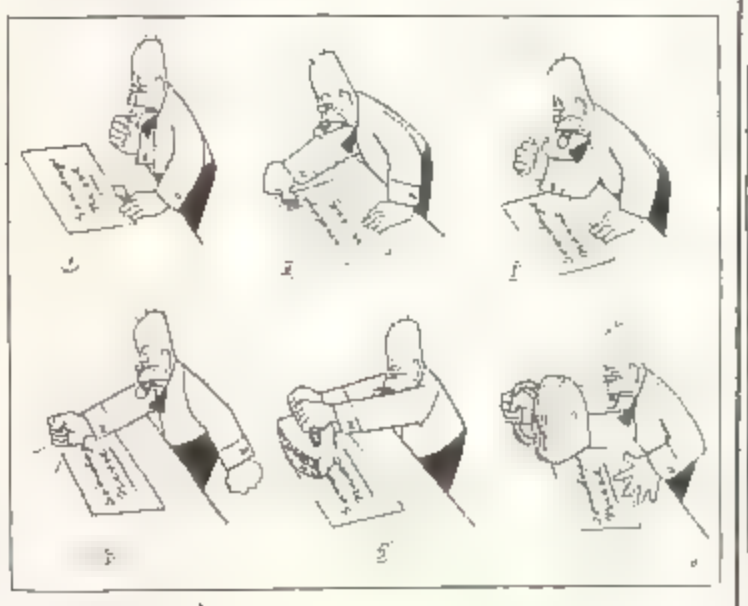

De postzegel

Adamson naait een knoop aan

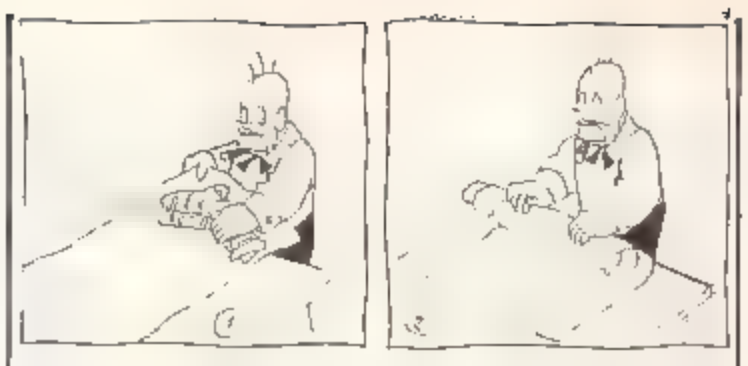

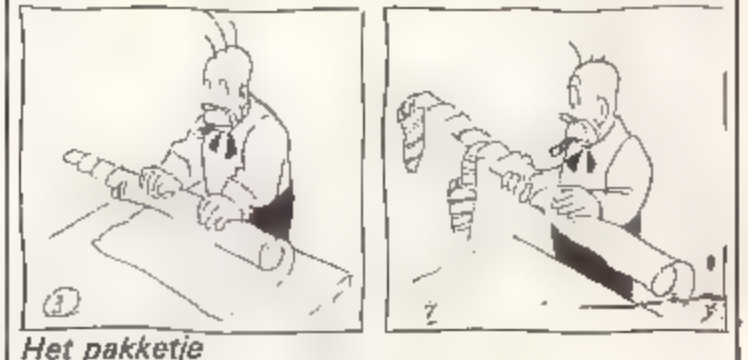

Het pakketje

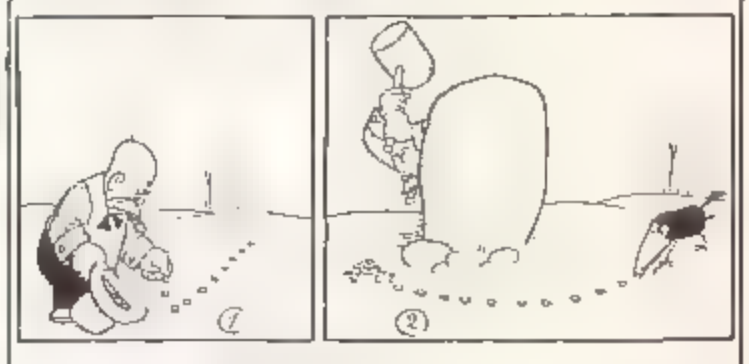

De Kraai, Adamsons doodsvijand

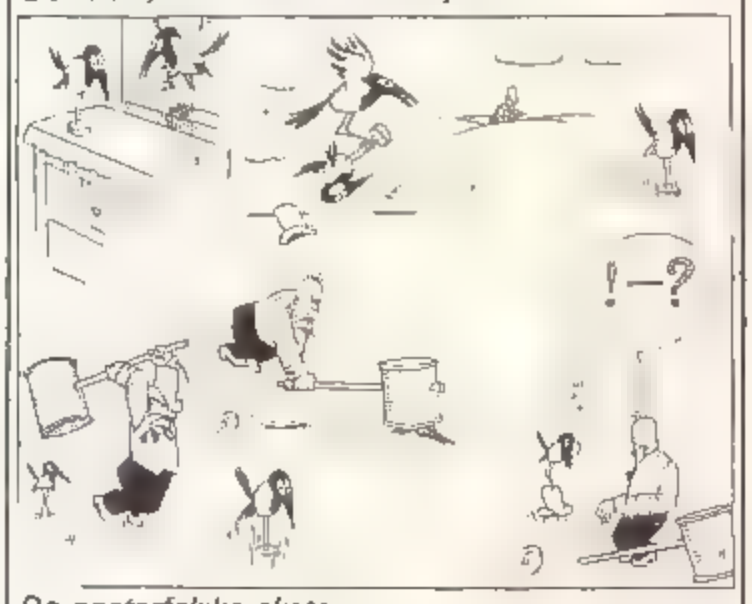

De onsterfelijke ekster

Adamson en zijn betere ik

Adamson is het symbool van de Zweedse Stripakademie. Een beeldje van de onsterfelijke figuur wordt jaarlijks uitgereikt aan een Zweedse en internationale striptekenaar. Een Strip-Nobelprijs dus.
Oscar Jacobsson gaf jaarlijks zijn beroemde Kerstboeken uit 'Lutfisken' (De Stokvis) genaamd. Daarin vond men een weelde van zijn tekeningen en karikaturen.
Na zijn overlijden in 1945 werd de beroemde strip Adamson voortgezet door de Deen Viggo Ludvigsen.

SVENSKARNA OCH DERAS SERIER

(DE ZWEDEN EN HUN STRIPS)

Rudolf Petersson (1896-1970)

Geen dienstplichtige soldaat uit het Zweedse leger is zo beroemd als de boerenjongen Mandel Karlsson, beter bekend onder zijn legernummer 91: an Karlsson of kortweg 91: an.

Nadat Petersson als reklametekenaar werkzaam was geweest in de Verenigde Staten, begon hij in 1932, terug in Zweden, voor het bekende blad Allt för Alla met zijn militaire strip 91: an Karlsson.

Na enkele jaren verhuisde de strip naar Levande Livet (Het Levende Leven), waar het 25 jaar met succes liep en kwam vervolgens terecht bij Året Runt (Het Jaar rond), waarmede de cirkel was gesloten, want Allt för Alla was inmiddels, samen met Vårt Hem, opgegaan in Året Runt.

91: an is een wat simpele jongen, die voortdurend in moeilijkheden raakt, niet in de laatste plaats veroorzaakt door de boosaardige 87: an Axelsson, zijn rivaal in het dingen naar de gunst

– HÄR ÄR DEN DÄR GAMLA SKÄMTTECKNINGEN MED SKIDSPÅR OMKRING ETT TRÄD!! – UPPREPAD TILL LEDA BÅDE I SVENSK OCH UTLÄNDSK PRESS!!
– LÅT MEJ SE –
– TECKNINGEN GJORDE I ALLA FALL NYTTA – DEN PÅMINDE MEJ OM, ATT DET ÄR ETT STRÅLANDE VINTERVÄDER I DAG! – LÅT OSS GÅ OCH PROMENERA ETT SLAG!
– EN GOD IDÉ, ÖVERSTE!
– EGENDOMLIGT SAMMANTRÄFFANDE, PÅ MIN ÄRA! – NÄR HAR VI SAMMA HISTORIA IGEN!
– VERKLIGEN KURIÖST, I SANNING! – MEN TITTA VILKET UNDERLIGT PAR, SOM KOMMER HÄR!
– OTUR ATT VI BARA ÄGER ETT PAR SKIDOR, MEN DE GÅR JU ATT ÅKA ÄNDÅ! – PASS PÅ TRÄDET, ELVIRA!
– SÅ SKILJAS VI ÅT OCH TRÄFFAS IGEN...
– HA-HA – SÅ ENKELT VA DE!
49.
R.P.

1. Hier is die oude mop met het skispoor om een boom! Tot vervelens toe herhaald in de Zweedse en buitenlandse pers.
   Laat es zien.
3. De tekening heeft in elk geval z'n nut. Hij herinnert mij eraan, dat het een stralende winterdag is. Laat ons een eindje gaan wandelen.
   Een goed idee, overste.
4. Een eigenaardige samenloop van omstandigheden, op mijn woord! Hier hebben we dezelfde geschiedenis weer! Waarlijk, curieus!
   Maar kijk eens wat een wonderbaarlijk stel daar aankomt.
5. Jammer dat we maar één paar ski's hebben, maar daar kunnen we toch op skiën.
   Pas op die boom, Elvira!
6. Zo scheiden wij en zien elkaar terug...
7. Ha, ha –Zo simpel was het!

van de lieftallige Elvira.

Rudolf Petersson maakte prachtige karikaturen van officieren, die hij zich uit zijn eigen diensttijd herinnerde, zoals van de dikke vraatzuchtige majoor Morgonkröök, de knorrige overste Gyllenskalp en niet te vergeten de generaal Rufvus von Bäävenhjälm.

Toen Rudolf Petersson in 1960 met pensioen ging werd de strip overgenomen door Nils Egerbrandt, die hem nog steeds voortzet.

91: an kreeg in 1956 zijn eigen stripblad en Petersson mocht in 1965 de eerste Adamson in ontvangst nemen. Vijf jaar later overleed Rudolf Petersson.

Elov Persson (1894-1970)

In de dertiger jaren vinden we in het eerder genoemde blad Vårt Hem, behalve de humoristische strip Klot-Johan van Thorvald Gahlin (geb. 1910), één van Zwedens populairste strips Kronblom, vanaf 1927 getekend door Elov Persson.

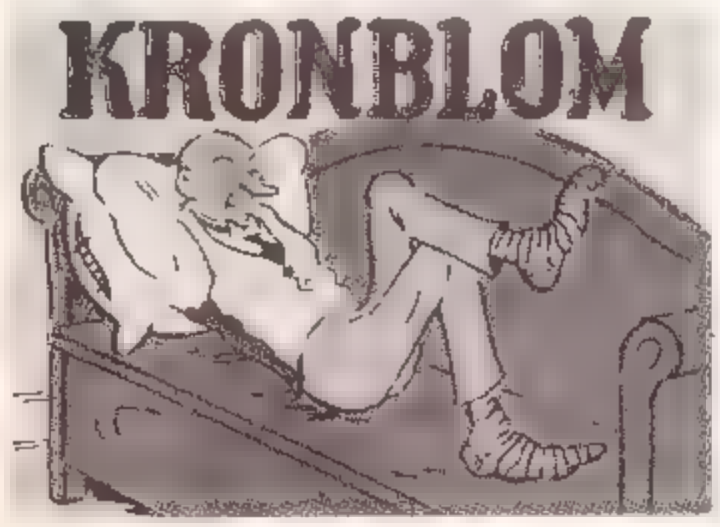

Kronblom is een plattelander, die met zijn eega en zijn schoonmoeder woont in een klein huisje in het landelijke dorpje Vinkelboda.
Kronblom is liever lui dan moe; hij stroopt en vist zonder vergunning en probeert zonder vaste werkkring in zijn levensonderhoud te voorzien. Het liefst ligt hij op de sofa, tenminste als hij niet bezig is zijn lastige schoonmoeder de stuipen op het lijf te jagen.
Elov Persson woonde in Torsåker, een dorpje in Gästrikland, dat herinnerde aan het Vinkelboda van Kronblom. Toen hij in 1970 stierf, zette zijn zoon Gunnar Persson de strip, die ze gedurende Elov Perssons laatste drie levens-

jaren al samen hadden gemaakt, voort.
Vader en andere zoon Ingvar Persson maakten samen ook een strip over het plattelandsleven: Agust och Lotta, over de kleine Agust en zijn dominerende vrouw Lotta.
Beide strips verschenen wekelijks met een gekleurde bladzijde en hoewel de teksten weinig direkte humor bevatten, werden ze door vele Zweden trouw, aflevering na aflevering, met een warme glimlach gelezen.
Tegen kersttijd verschenen er albums, waarin de belevenissen van Kronblom waren gebundeld.

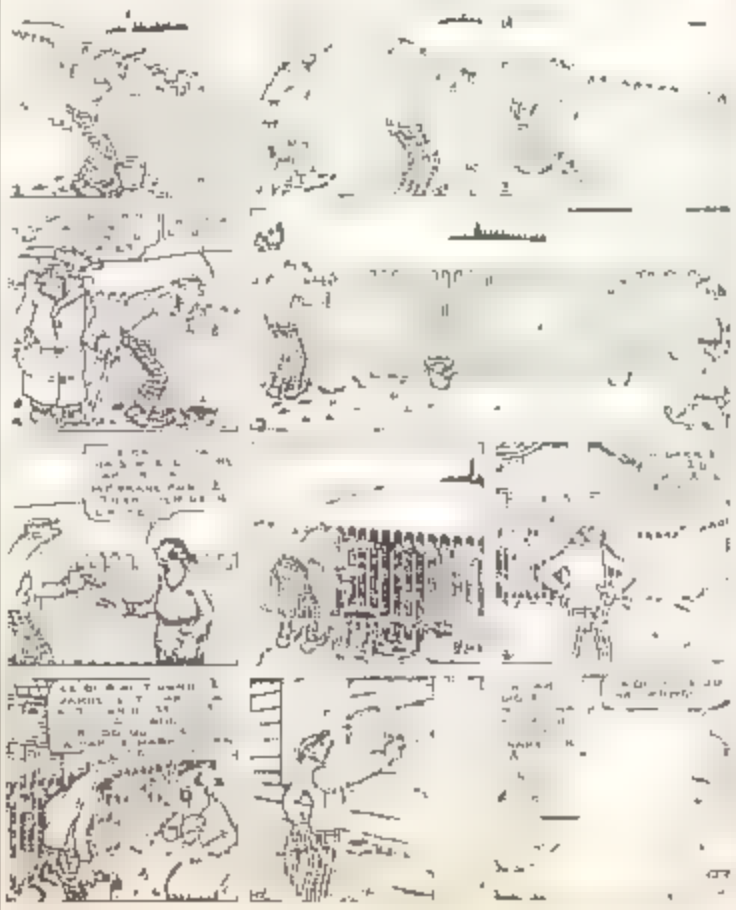

Eugen Semitjov (geb. 1923)

De Rus Vladimir Semitjov vluchtte in de twintiger jaren naar Zweden; hij werd bekend als science-fiction schrijver. Zijn zoon Eugen, geboren in 1923, volgde in zijn voetspoor en begon in 1942 met de strip Allan Kämpe, de vliegende avonturier, die in het tijdschrift Veckans Serier (De strips van de week) debuteerde.
Allan Kämpe was een vliegenier, die met zijn verloofde Eva Larsen op ontdekkingstocht naar de Noordpool ging en daar de mysterieuze superwetenschappelijke organisatie 'Hjärntrusten' (Brain Trust) ontdekte. Ze werden beide medewerker, waarbij de Hjärntrust zich tot een soort wereldpolitie ontwikkelde.
De strip werd meer en meer science-fiction. Streed Allan Kämpe aanvankelijk tegen Japanse oorlogsmisdadigers en internationale vliegtuigpiraten, later beleefde hij avonturen met amateur-maanreizigers, ruimtereuzen en ban-

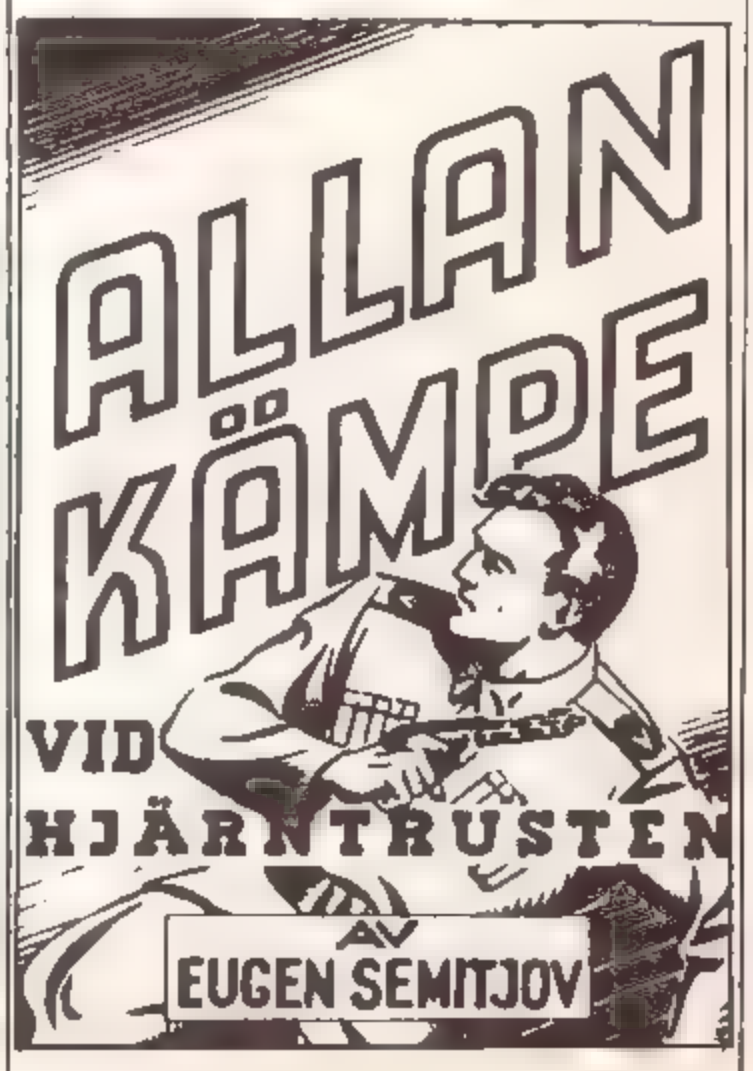

SVENSKARNA OCH DERAS SERIER

(DE ZWEDEN EN HUN STRIPS)

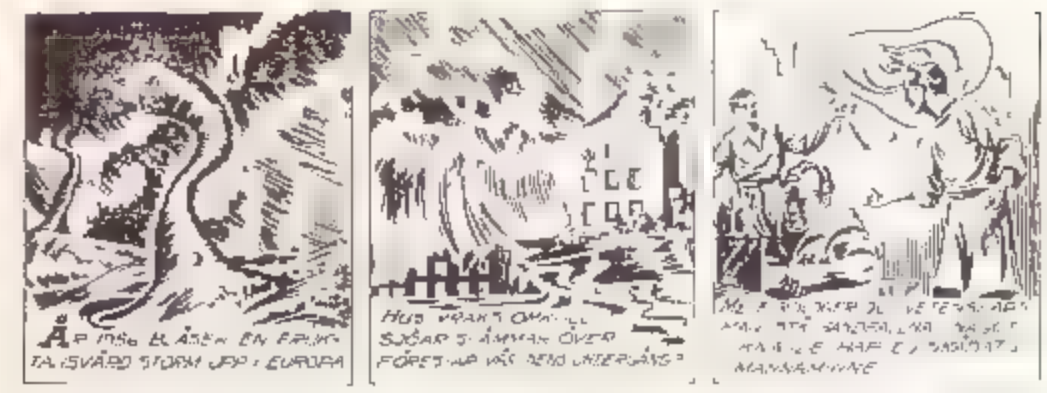

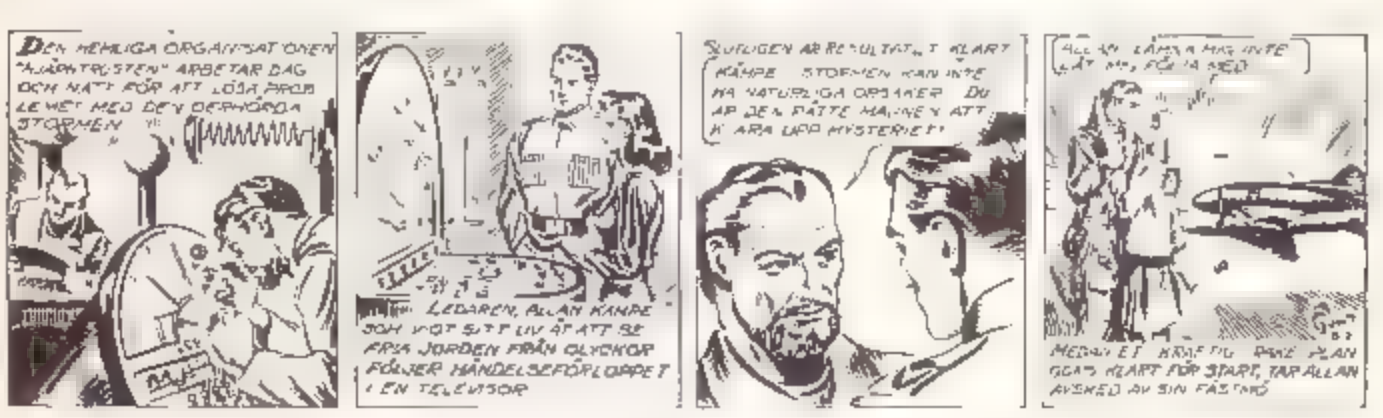

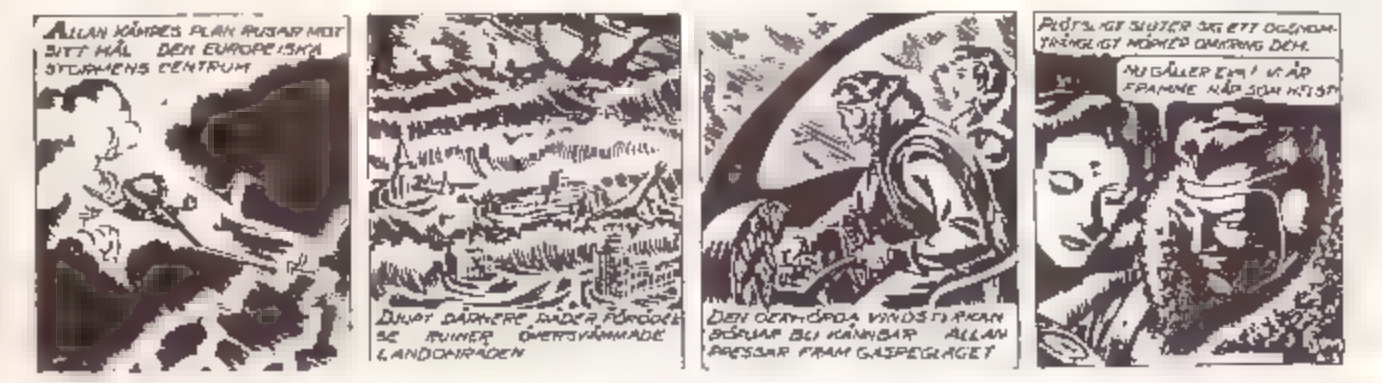

dieten op een ruimtestation, terwijl hij tenslotte nog met Eva Larsen en enkele geleerden een reis ondernam naar de asteroïdenwereld.
Allan Kampe lijkt een beetje op Flash Gordon, maar heeft toch een geheel eigen karakter. De strip is in een tiental landen verschenen en is de meest bekende en gelezen van alle Zweedse avonturenstrips.
Veertien jaar hebben de Zweden kunnen genieten van hun ruimteheld, want in 1957 hield Semitjov er mee op. De laatste jaren verschijnen er herdrukken van Allan Kämpes avonturen.

Rune Andréasson (geb. 1926)

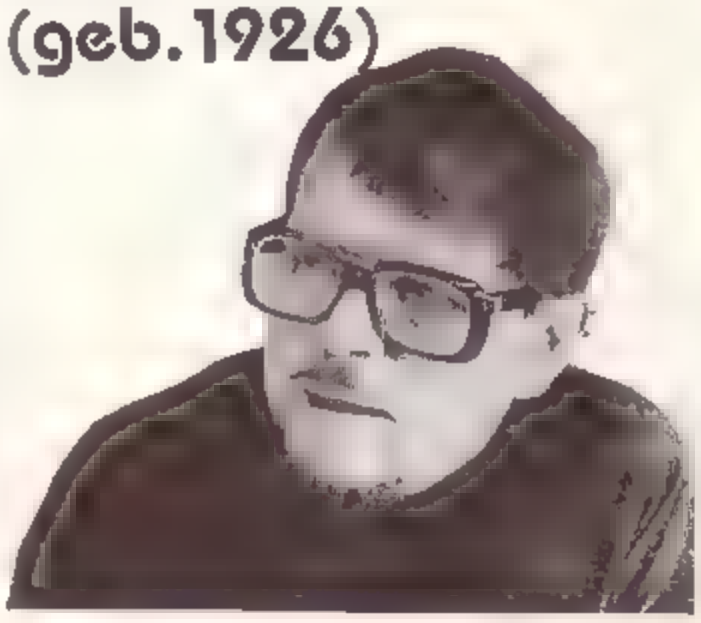

Pellefant

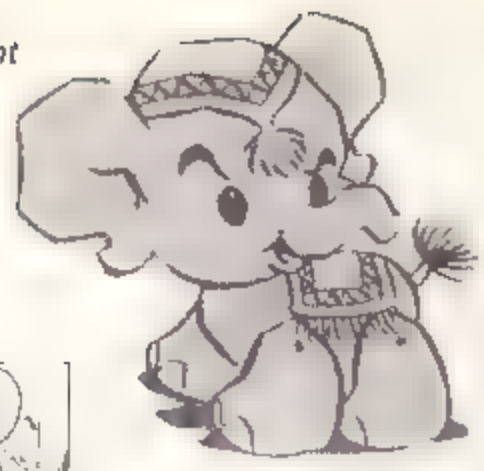

v.l.n.r. Skalman de schildpad, Janson de kat, Grootmoeder, Lille Skutt de haas en Bamse met ettelijke potten donderhoning.

Ook in Zweden is de mening wijdverbreid, dat stripverhalen gemaakt zijn voor kinderen.
Dat gaat in ieder geval op voor de strips gemaakt door Rune Andréasson.
Reeds als teener debuteerde hij met Brum, maar zijn eerste grote strip was de dagstrip Lille Rickard och hans Katt (Kleine Richard en zijn kat), die het 22 jaar volhield. Zijn bekendste schepping is Bamse, het sterkste (en leukste) beertje ter wereld. De oorzaak van Bamses kracht schuilt in de donderhoning, die zijn grootmoeder volgens strikt geheim recept bereid.
Bamse is razend populair bij de Zweedse jeugd en die der andere Skandinavische landen; hij heeft zelfs een eigen maandblad en verschijnt op de T.V.
Ook de Nederlandse kinderen hebben met Bamse kennis kunnen maken, dankzij de uitgaven van Classics en Junior Press. De verhalen, hoewel voor kinderen bedoeld, bevatten vaak, evenals b.v. onze Fabeltjeskrant, een dubbele bodem. Achter het kinderverhaal gaat dan de een of andere boodschap schuil, bijvoorbeeld over verdraagzaamheid of milieuzaken en zelfs heeft Andréasson zijn figuren meermalen aangewend voor een bepaalde politieke partij gedurende een verkiezingskampanje, hetgeen enkele jaren geleden heeft geleid tot censuur in één van zijn bladen.
Een andere erg populaire schepping van Rune Andréasson is Pellefant, een blauwe speelgoedolifant, die eveneens met een eigen stripblad op de markt komt.
In Nederland verscheen Pellefant onder de naam Trompie, eerst in de serie Sprookjes in Beeld, later met een eigen reeks bij Classics.
Grappig is dat de hele familie Andréasson, inclusief de kinderen, op de een of andere manier aan Bamse en Pellefant meewerkt.
Rune Andréasson is duidelijk beïnvloed door Walt Disney.

Rolf Gohs (geb. 1933)

Rolf Gohs heeft de belofte waargemaakt, die hij had gewekt, toen hij in de vijftiger jaren als teenager debuteerde als Kilroy-tekenaar in Seriemagasinet.
Hij is geboren in Estland in 1933 en kwam in 1946 met zijn familie naar Zweden, waar hij het medium strip ontdekte, dat hem zo boeide, dat hij besloot om striptekenaar te worden.
Eén van zijn eerste eigen scheppingen is de science-fiction-strip Mannen från Claa (De man van Claa), gevolgd door Bomben (De Bom) en Dödens Fågel (De Vogel des Doods). Rolf Gohs heeft zich ontwikkeld tot een der meest vooraanstaande Zweedse tekenaars in het realistische genre.
Zijn beroemde strip Mystiska 2:an (Het mysterieuze tweetal) is uitzonderlijk goed getekend en bevat goed doordachte intriges. Hoofdpersonen zijn twee onafscheidelijke vrienden, de

Sacho en Stefan (Mystiska 2.an)

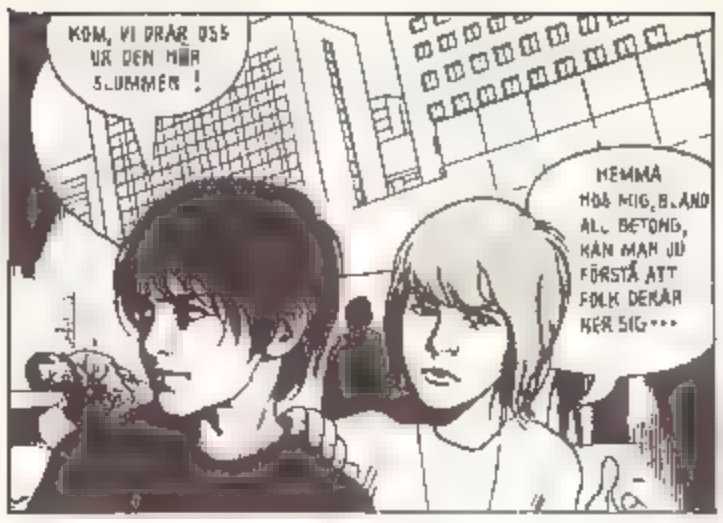

blonde, intelligente en logisch denkende Stefan en de donkere, naïeve en impulsieve Sacho. De avonturen van beide jongens spelen zich in en om Stockholm af en zoals de titel van de strip reeds zegt, gaat het daarbij in de meeste gevallen om mysterieuze geschiedenissen. Stefan en Sacho raken vaak hals over kop in gevaarlijke situaties verstrikt, die hen met gewetenloze, reactionaire of fascistische individuen confrontreren.

Voorbeeld Mystiska 2:an

De zwart-wit tekeningen werken erg realistisch en de scherpe kontrasten scheppen een voelbaar onheilspellende atmosfeer.
Gohs is sterk door de fotografie beïnvloed. Vaak lijken zijn tekeningen op foto's, die tot grafische prenten zijn omgewerkt.
Rolf Gohs zegt bewondering te hebben voor Alex Raymond, Harold Foster en Burne Hogarth.
Zijn excellente tekenstijl en de goede verteltrant maken Mystiska 2:an of Mystiska Tvåan aanbevelenswaardige lectuur.
Sedert 1977 verschenen sommige avonturen van Sacho en Stefan bij de uitgeverij Ed. Comixene in de Duitse taal.

Jan Lööf (geb. 1940)

In 1967 begon Jan Lööf met zijn strip Felix, die hem in vele delen van de wereld bekendheid bracht.
In Nederland verscheen deze strip als dagstrip in Het Vrije Volk onder de naam Alf en in boekvorm bij de uitgeverij Born onder de naam Kareltje.
Felix is een jong bleek ventje met een hoge hoed en een bril, dat fantastische avonturen beleeft in een hedendaagse omgeving.
Hij debuteerde in de Deense krant Politiken en kwam later natuurlijk ook in de Zweedse bladen, waar hij de Amerikaanse monotonie op de strippagina's doorbrak.
De anti-held Felix wordt wel eens de Zweedse Kuifje genoemd; zijn belevenissen zijn zowel voor kinderen als voor volwassenen bedoeld.
Jan Lööf, die aan de kunstakademie van Stockholm studeerde heeft behalve stripverhalen ook een serie zeer be-

Het Ville album van Jan Lööf

SVENSKARNA OCH DERAS SERIER

(DE ZWEDEN EN HUN STRIPS)

gaafde en bekroonde kinderboeken gemaakt. Zijn tekenstijl doet wat houterig en statisch aan, maar zijn tekeningen munten uit door duidelijkheid en fraaie kleuren.

In het begin van de zeventiger jaren deed Jan Lööf Felix over aan de Deen Werner Wejp-Olsen en ging zelf met T.V.-werk aan de gang.

In 1975 verscheen zijn meesterwerk Ville, een satyre op de Zweedse samenleving, in het weekblad Vi (Wij). Hoofdpersonen in deze hoogstvermakelijke strip zijn de werkloze akademikus Ville Karlsson, Koning Carl XVI Gustaf van Zweden en minister-president Olof Palme.

De koning en de eerste minister worden ontvoerd in een vliegende schotel en als gijzelaars vastgehouden in een onderzeeboot.

De toenmalige regeringsleider Palme toonde zich zeer verbolgen en zegde zijn abonnement op Vi direkt op. Van het Koninklijk hof in Stockholm werd nooit enig kommentaar vernomen.

In het bovenstaande overzicht van de Zweedse strips werden de belangrijkste Zweedse striptekenaars en hun voornaamste werk aan de lezers van Stripschrift voorgesteld.

Jammer genoeg moesten de auteurs zich daarbij de nodige beperkingen opleggen.

In Zweden is meer aan de hand op stripgebied, dan in dit artikel in beschreven. De bedoeling was om de Nederlandse en Belgische liefhebbers duidelijk te maken, dat strips niet alleen uit de USA, Frankrijk, België of Nederland komen, maar dat ook het Skandinavische land Zweden zijn steentje aan het internationale stripgebeuren bijdraagt.

Zuidlaren/Södertälje, voorjaar 1980

De Koning en Olof Palme ontvoerd. .

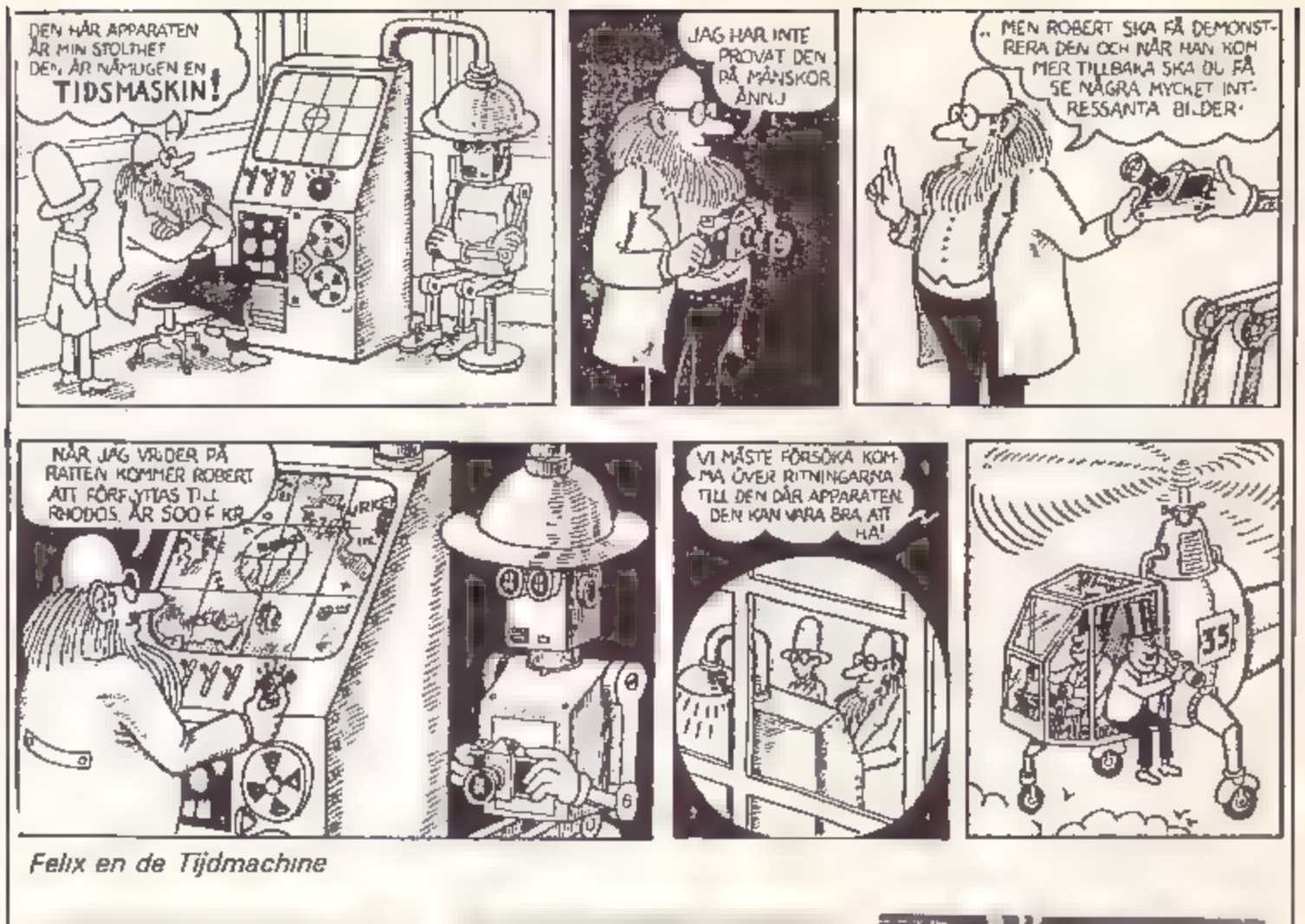
DEN HÄR APPARATEN ÄR MIN STOLTHET DEN ÄR NÄMLIGEN EN TIDSMASKIN!
JAG HAR INTE PRÖVAT DEN PÅ MÄNSKOR ÄNNU
.. MEN ROBERT SKA FÅ DEMONSTRERA DEN OCH NÄR HAN KOM MER TILLBAKA SKA DU FÅ SE NÅGRA MYCKET INTRESSANTA BILDER.
NÄR JAG VRIDER PÅ RATTEN KOMMER ROBERT ATT FÖRFLYTTAS TILL RHODOS. ÅR 500 F KR
VI MÅSTE FÖRSÖKA KOMMA ÖVER RITNINGARNA TILL DEN DÄR APPARATEN. DEN KAN VARA BRA ATT HA!
35

Felix en de Tijdmachine

De zes Felix albums

Geraadpleegde literatuur:

Sten Möllerström,
Alla våra skämttecknare
Bokförlaget Bra Böcker, 1976

Torsten Jungstedt,
Kapten Grogg och hans vänner
Sveriges Radio Förlag, 1973

Anonymus,
Albert Engström
10 delen
Albert Bonniers Förlag

P. Lindroth, E. Palm,
Jocke, Nicke, Majken
Bokförlaget PAN, 1969

K. Stangenberg,
Fridolf Celinder
Bokförlaget PAN, 1970

Helmer Lång,
O.A.:s bästa
Bernces Förlag, 1976

Svenska Seriemuseet Katalog
1976

En vele nummers van Thud, Bild och Bubbla, Serie Pressen, Serie Guide, Seriemagasinet en Svenska Serier.

Wie maalt er om Miep Muizenschrik en Dikkie Krakebeen?

afb. 1

Wat zijn dat voor do kere wezens en wat een rare geluiden maken ze daar. Eerst dacht ze aan een leeuw, waar ze wel eens van gehoord had. Maar dit leken wel menschen zonder kleeren! Ze voelde haar staart nu krampachtig in de hoogte. Verbeeld je, dat zoo' nbeest aan je staart begint te kabbelen. Alles leek wel een droom. Ze grijpt zich stevig aan den boom vast, om zich te overtuigen, dat alles werkelijkheid is. Ja, hoor, 't is zoo.

„Waar zou mijn vriend Dikkie zijn?" denkt ze nu plotseling. Ze kijkt de omgeving af en ja, hoor! Daar ziet ze haar vriend op de autoped wegrennen over den hoed, naar hun 't gezellig eiwitje in de verte. „Daar zit ik nu, hoog in den boom en zulke vreeselijke beesten onder mij...." Ze beklaagt zich niet lang. „Wacht" zegt ze bij zichzelf, „ik zal dat beest wel eens flink bang maken, en 'k ga weer eens extra met m'n staart zwaaien."

Met een plof laat ze haar staart daar beneden vallen op de plek waar die aan (want 't zijn apen) staat. Maar heel handig springt het beest opzij en grijpt den staart stevig vast. Miep weet zich nu heelemaal geen raad meer. Haar staart kriebelt vreeselijk en ze vraagt zich af, wat dat beest wel van plan zou zijn.

Verrassende gezichtshoeken, maar onduidelijk. Beneden proberen apen Mieps staart te pakken. Dik is eerst verbaasd (zie. ?), dan angstig (zie. !) en rydt vervolgens weg met de motor-autoped. Let op stofwolkjes en 'bewegingslijntjes'.

door Rob Møhlmann

Maandag 15 augustus 1932 ploft de *Oprechte Haarlemse Courant* bij mijn overgrootvader in de brievenbus. Zuchtend staat hij op. Sinds de gevolgen van Wallstreet ook aan zijn nering niet ongemerkt voorbij gingen, heeft hij weinig vertrouwen meer in de dagelijkse berichten. In ieder geval kan hij er de kachel mee voeden, want najaarsstormen steken hier en daar al snuivend de kop op.
Maar dan, per stom toeval, valt zijn blik op iets leuks. Op de krant heeft men gemeend deze sombere dagen wat te moeten opsieren door middel van een plaatjesverhaal, dat de veelbelovende titel: *De avontuurlijke lotgevallen van Miep Muizenschrik en Dikkie Krakebeen* draagt. Hij spiedt over de rand van zijn krant en als hij ziet dat hij werkelijk alleen is, leest hij *Onze dagelijksche kindervertelling.* En vanaf die dag knipt en plakt hij tot het avontuur ten einde is. Dan, een halve eeuw later, heb ik ze in handen.

Wie maalt daarom? Niemand waarschijnlijk, maar toch geeft de bespreking ervan een aardig beeld van het stripverhaal in het prille begin van de nederlandse striphistorie.
In de twintiger jaren beginnen de nederlandse kranten schoorvoetend stripverhalen op te nemen. Deze verschijnen niet altijd even regelmatig en en zijn strikt gericht op kinderen. Het belang van stripverhalen (oplage!) ziet men niet of nauwelijks, terwijl in Amerika al enkele decennia's terug ware veldslagen tussen de konkurrerende bladen worden geleverd met als inzet: het stripverhaal.
In ieder geval gaat in augustus 1932 de (waarschijnlijk) eerste strip van Henricus Kannegieter (geb. 1898, Amsterdam) lopen in de *Oprechte Haarlemse Courant.* Het verhaal eindigde donderdag 8 dec. 1932 om direkt te worden vervolgd door *De Avonturen van Rommelzak en Hobbeltje,* een heel ander (en al beter) verhaal van dezelfde Kannegieter.
De avontuurlijke lotgevallen van Miep en Dik beslaan honderd stroken van elk drie plaatjes met daaronder drie blokjes tekst.

De Tekst

Omdat waarschijnlijk niemand het verhaal er even bij kan pakken, ben ik genoodzaakt zo kort mogelijk het verhaal te vertellen om aan de hand daarvan enkele uitspraken te doen.
Inhoud: De poes Miep Muizenschrik (moeder van acht kinderen, wat haar te veel is) en de hond Dikkie Krakebeen (wordt door zijn baas slecht behandeld) besluiten op een mooie maannacht de wereld in te trekken. Ze kleden zich als mensen. Plotseling komt er een tovenaar langs, die Dik zijn oren en Miep haar staart ontzettend laat groeien 'waar ze op hun reis heel wat gemak en plezier van zouden beleven'. Omdat ze voor een garagehouder een dief vangen, bouwt deze een step met motor voor het tweetal, zodat Miep niet meer zo met die staart hoeft te zeulen. Doordat ze een stopteken van een agent negeren, belanden ze in de gevangenis, maar ze ontsnappen door de staart van

afb. 2

De tovenaar draagt zonder reden een zaag onder de arm. Vergelijk het uiterlijk van Miep en Dik met de andere afbeeldingen (3 en 4). En wat moet een tovenaar met sporen aan de veel te grote schoenen?

afb 3

Het plotseling verschijnen van een vogel in het mandje... en het totaal veranderen van de hondekop op het 2e en 3e plaatje. Let op de half doorzichtige tekstballoon; wolkje met woorden.

Mies op te blazen (!). Zo belanden ze in Zuid Afrika, maar moeten op dezelfde manier weer vluchten vanwege lastige apen. Nu landen ze op een pyramide, waar ze de lachende kameel Knobbeltje tegenkomen. Deze blijkt hen te kennen uit Grootestad, de plaats waar het tweetal vandaan komt (!). Een portier, die in het zand bij een telefoon zit (!!) bakken ze een poets en hop daar vluchten ze weer. Opeens is er het aapje Knipstaart, dat zich bij hen aansluit. Hij is namelijk uit angst voor een pak slaag weg gelopen, omdat hij zijn zusjes staart heeft afgeknipt (!!?). Vervolgens landen ze op een schip, dat ze van de ondergang redden door een kwade walvis met de lucht uit Mieps staart weg te blazen(!) Na nog een oponthoud in een gemeenteziekenhuis besluiten ze plotseling naar Toverland te gaan. Ze vliegen op Mieps staart van de aardbol naar de zon, omdat ze zo'volgens een kinderboek' in Toverland komen. En waarachtig, daar is plotseling een hoge paal, waarop staat: 'nog 5 minuten vliegen' De koning aldaar blijkt de tovenaar te zijn. Hij wil muziek horen, maar Dik kan niet zingen. Geen nood; via de staart van Miep binden ze een elektriciteitsdraad aan Diks oor en daar schalt plotseling radiomuziek(!) Het drietal besluit dan naar de Noordpool te vliegen. Ook daar beleven ze weer tal van onbegrijpelijke lotgevallen, maar het mooiste is wel het geen ze bedenken om wonderzaden te planten in de barre kou...'In (Ned) Indië hebben ze genoeg warme lucht. Je zet eenige hooge palen op, die je stevig plant en met ijzeren kabels vastzet. In je huisje maak je een schakebord en daarop en stopcontacty, Daarin kun je een stekker steken, waaraan je een lang snoer hebt, met aan het einde een warme-luchtsproeier.' Dat lukt en zo ontstaat aldaar een tropische tuin. Dan keren ze terug naar Grootestad en worden als helden verwelkomd.

Waarschijnlijk bent u uit het raam gesprongen, maar misschien hebben enkelen van u het kunnen verwerken. Het mag duidelijk zijn dat er in die tijd niet of nauwelijks sprake van een plot was. Kannegieter (en veel van zijn kollega's) bedacht kennelijk van dag tot dag wat hij zijn helden zou laten beleven. Zodoende zit er geen enkele lijn in het verhaal. Er wordt bewust onlogisch gedacht om maar weer wat afleveringen verder te komen (bijv. het ploseling in Afrika zijn, naar Tooverland gaan, naar de Noordpool gaan, enz.) Zelfs grove miskleunen worden niet aangepast of veranders. Zo vliegt het drietal van de aarde weg om naar Tooverland te gaan. Kannegieter zit nu in de knoei, want hoe nu verder? Hij zou voor het drietal

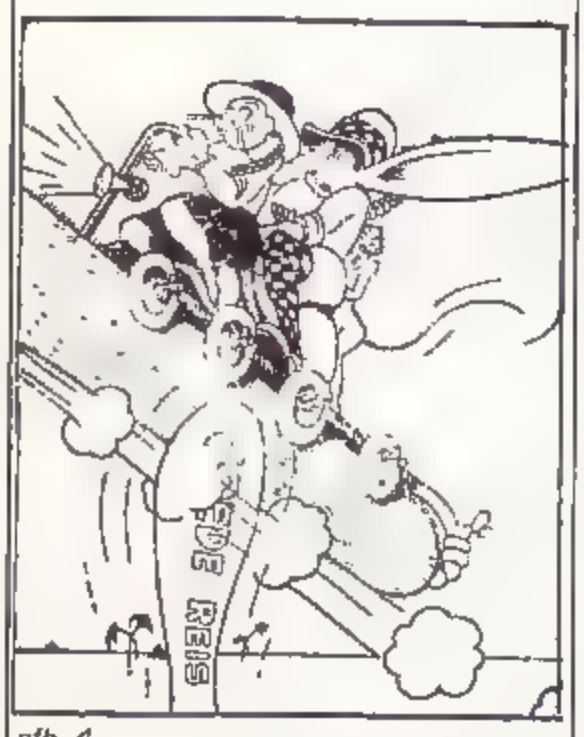

afb. 4

Toen ze goed en wel op weg waren, voelde Dik plotseling iets op zijn rug. Hij viel van schrik bijna naar beneden. Wat kroop daar toch steeds naar de hoogte? Het leeft! Het piept! O, Miep, kijk eens wat een snoezig klein aapje achter mijn staart!

een soort ruimtehelmen moeten scheppen of hij moet de passage laten vallen. Niks hoor, hij laat op het volgende plaatje meteen een bord verschijnen warop staat 'nog 5 minuten vliegen'.
Wat de hoofdfiguren betreft; van karakterontwikkeling, laat staan karakter is geen sprake. Het zijn totaal lege schepsels, die af en toe als kwajongens handelen. Het duo heeft geen enkele wisselwerking op elkaar, zoals bijv. Heer Bommel en Tom Poes. Ze dragen elkaar niets toe wat hun mobiliteit verhoogd. Hun mobiliteit is volledig afhankelijk van wat buiten hen gebeurd (dreigende walvis, koning die muziek wil horen) of door onverklaarbare opwellingen (Tooverland, Noordpool). Deze dierstrip is ook geen spiegel van de menselijke tekortkomingen of maatschappij. De figuranten zijn allen mensen en het ware veel aannemelijker geweest als Dik en Miep kinderen zouden zijn geweest. Waarschijnlijk heeft Kannegieter voor deze onlogische vorm gekozen, omdat in die tijd de kinderboeken vaak sprookjesachtige dierverhalen tot onderwerp hadden.
De tekstjes onder etk plaatje zijn gammel met elkaar verbonden en vaak kreupel geschreven. Bijv. als de matroos Buikje gekielhaald wordt: 'Een oogenblik verkeert Buikje nog in levenschgevaar, als er een grootte monstervisch vlug aankomt, juist als Buikje weer naar boven geheschen wordt. De visch bromt in zichzelf: zoo'n dikzak zou ik niet lusten hoor. Geen wonder, want hij kan er niet meer bij.'
De tekstjes zijn dan ook vaak meer een beschrijving van wat het plaatje toont; in dit geval: Buikje hangend boven de vissenkop.

De Tekeningen

Kannegieter heeft zo rond zijn twintigste leren tekenen en schilderen. Daarna was hij in dienst als bouwkundig tekenaar bij de Holland-Amerikalijn (in de strip tekent hij vaak bruggen en schepen). Hij was 34 jaar toen hij de lotgevallen van Miep en Dik tekende. (Hij tekende overigens meer dan 25 stripverhalen.)
Ondanks zijn opleiding zijn de tekeningen amateuristisch en vaak onduidelijk. Dit laatste komt waarschijnlijk doordat ze teveel informatie willen geven Soms tekent Kannegieter uit verrassende gezichtshoeken. Zo laat hij ons (weliswaar onduidelijk) vanuit de top van een palm naar beneden kijken, zoals te zien op afb.1
Onduidelijk zijn ook de plaatjes, waarin zaken worden toegevoegd, die nergens op slaan en niet verklaard worden. De tovenaar draagt bijvoorbeeld een zaag onder de arm afb. 2 en verderop in het verhaal duiken plotseling vogels op, die even spontaan weer verdwijnen (zie afb. 3.)
Een aantal striptekentechnische zaken blijken al opvallend vroeg te zijn gebruikt. Begrippen als verbazing e.d. worden al aangegeven door vraag- en uitroeptekens met de bekende

Ferste verschijning van Knipstaart (rechts).

afb. 5

Toen ze nog eens nagingen of alles in orde was, hoorden ze een zacht gebrom. Eerst zagen ze niets dan een klein stipje. „Dat kan het er wel in hebben" lachte Knipstaart, „wat denk jij er van, Dik?" Nou als 't mij vraagt," was het antwoord „ik geloof bosch van wee."

Knipstaart enkele afleveringen later (links)

spettertjes rond het hoofd. Beweging door gebogen lijntjes me vaak stofwokjes. Tekstballoons, zij het halfdoorzichtig en staan meestal scheef in het plaatje. De figuren lijken de woorden letterlijk in een wolkje uit te blazen, zoals wellicht, ondanks de slechte afdrukkwaliteit, op afb. 3 en 4 te zien is. Een ander opmerkelijk verschijnsel is het langzaam van uiterlijk veranderen van de hoofdfiguren naarmate het verhaal vordert. Het aapje Knipstaart verandert zelfs van een onooglijk klein ding (zie afb.4) binnen enkele afleveringen in een bijna even groot dier als Miep en Dik (zie afb.5) Andere stripfiguren (bijv. Tom Poes) veranderen ook wel, maar over een veel grotere tijdspanne.

Ondanks het feit dat de Nederlandse strip nog maar net geboren is, blijft het merkwaardig dat een redaktie de stripmaker niet op deze duidelijk tekortkomingen wijst, dat de stripmaker geen zelfkritiek aan de dag legt en voort modderd, en dat de lezer niet reageert. Men stond totaal kritiekloos tegen over dit nieuwe fenomeen. Waarom - als men er geen raad mee wist - werden ze dan dagelijks afgedrukt? En waarom zou deze houding min of meer tot de 50-er jaren voortduren? Misschien is 'hm' het beste antwoord.

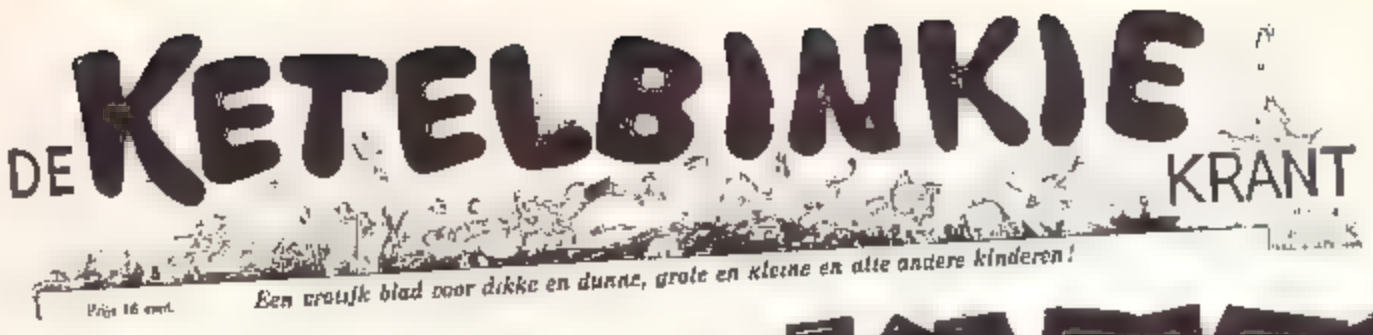

door Lex Ritman (met dank aan Hans Matla)

De vier namen boven dit artikel doen vermoeden dat het om vier verschillende tijdschriften gaat. In werkelijkheid betreft het hier echter één jeugdblad onder vier verschillende namen, zodat er grote verwarring is geschapen.
Er zijn diverse pogingen gedaan om duidelijkheid te scheppen over *Ketelbinkie Krant* c.s. in *Strip voor Strip* (Kees Kousemaker & Marie Willems), *Wordt Vervolgd* (samenstelling Evelien & Kees Kousemaker) en *Strips* (Kees de Bree, Rob van Eijck, Martin Wassington), maar in geen van deze boeken is de informatie volledig.

Vast staat dat *Ketelbinkie Krant* in januari 1948 in Rotterdam gestart is, als een voortzetting van het blad *Sneeuwvlok.*[1] *Wim Meuldijk, de tekenaar van Sneeuwvlok* en *Ketelbinkie*, redigeerde de *Krant*. De verschijningsfrequentie was tot '52 nogal aan veranderingen onderhevig: van januari '48 t/m november '50 tweemaal per maand, van december '50 t/m september '51 eenmaal per twee weken, van oktober '51 t/m februari '52 eenmaal per maand en in maart '52 voor de afwisseling opnieuw eenmaal per twee weken. In aflevering 96 verscheen een sensationele mededeling: met enig enthousiasme werd aangekondigd dat de naam van het blad voortaan *Robs Vrienden* zou luiden en dat het een weekblad zou worden. Het eerstvolgende nummer verscheen op 28 maart met een fraaie tekening van de 'Vrijheid' op de omslag.
Het blad maakte zijn nieuwe naam waar door vanaf het begin tot het einde (8 februari '57) de *Kapitein Rob*-strip tot een gewichtig onderdeel van zijn inhoud te maken. In het laatste nummer(10e jaargang nr. 6 werd de lezer aangeraden zich voortaan het weekblad *Arend* aan te schaffen.
Wanneer iemand nu denkt dat het probleem van de naamsverwisselingen hiermee is opgehelderd, slaat hij de plank behoorlijk mis. Voorzover is na te gaan, zijn nog drie naamsveranderingen het vermelden waard.

Kapitein Rob's Vrienden

Vanaf 1949 verscheen het blad in Amsterdam onder de naam *Kapitein Rob's Vrienden.* De eerste aflevering viel samen met de verschijning van *Ketelbinkie Krant* nr 30 elders in het land. Het zal niet geheel toevallig geweest zijn dat de start van KRV samenviel met het begin van de door Pieter Kuhn geïllustreerde serie verhalen 'Kapitein Rob vertelt' in beide bladen. De inhoud van KK en KRV was volledig indentiek, alleen de titels verschilden. Naar alle waarschijnlijkheid heeft KRV bestaan tot het eerste nummer van *Robs Vrienden* (maart '52).

Nog steeds Ketelbinkie Krant

Ondanks de in maart '52 in *Ketelbinkie Krant* aangekondigde naamsverandering blijkt er naast *Robs Vrienden* ook na deze datum een blad te hebben bestaan dat hard-nekkig vasthield aan de naam *Ketelbinkie Krant* (in Rotterdam en omgeving?). Dit tijdschrift verscheen in ieder geval nog tot in 1954 en heeft het mogelijk zelfs tot februari '57 volgehouden, evenals *Robs Vrienden.* Hoe dan ook, de inhoud was identiek aan *Robs Vrienden,* op de titel na.

Naast RV en KK verschenen er gedurende enige tijd (in ieder geval in 1954) nog een derde uitgave van het blad onder de naam *Remia Post.* Ook toen al sloeg de commercie dus toe, niet alleen op de omslag, maar ook in het binnenwerk. In het mij als enige exemplaar bekende nr.8 (=RV, 7e jaargang nr 21, 28 mei '54) stond vermeld dat het blad bestemd was voor gebruikers van *Remia*-producten. De omslag toont een dame met een pet, waarop de naam *Remia* staat. De helft van bladzijde 15 wordt ingenomen door een advertentie voor hetzelfde merk. Als postadres staat vermeld: Remia Post, Oudegracht 172, Utrecht. Verdere gevgevens over dit tijdschrift ontbreken helaas.

ROBS VRIENDEN

'Kapitein Rob vertelt'

De serie *Kapitein Rob vertelt* (zie boven) vormt een aantal los van elkaar staande geïllustreerde verhalen geschreven door Evert Werkman. Zoals de titel aangeeft, worden zij door Kapitein Rob persoonlijk aan de lezer voorgeschoteld, maar uit bescheidenheid speelt hij er zelf slechts sporadisch een rol in.
Aan deze reeks boeiende avonturen is tot nu toe slechts weinig aandacht besteed. In 'Het stormachtige leven van Kapitein Rob' (uitgegeven door *Panda* en geschreven door ondergetekende, zijn vijf van deze Rob-avonturen gepubliceerd, maar de overige achtentwintig verhalen waren voor de Rob-liefhebbers tot nu toe vrijwel onbereikbaar. Slechts de schaarse bezitter van KK of KRV kon deze avonturen tot zich nemen. Thans is dit euvel echter verholpen zijn, want in september van dit jaar zijn bij uitgeverij *Panda* alle 33 *Kapitein Rob vertelt*-verhalen in een paperback verschenen.

1. Sneeuwvlok
Sneeuwvlok was een jeugdblad in oblongformaat, dat 10 (?) nummers omvatte en van 13 december 1945 t/m 14 februari 1946 (?) verscheen. Het werd uitgegeven door Wim Meuldijk, die zelf de strips *Pirandello, Plukkie Buksjek* (een dapper negerjongetje uit Afrika) en *Sneeuwvlok* (een Eskimo) tekende, onder het pseudoniem Wimm. *Popeye* van Tom Sims (tekst) en Bill Zaboly (Tekeningen) en *Micky Mouse* van Walt Disney vormden de buitenlandse aanvulling. De gebruikelijke brievenbus en puzzles vulden de rest van het blad. In *Ketelbinkie Krant* werden de verhalen van *Sneeuwvlok* en *Plukkie Buksjek* voortgezet, niet alleen als strip, maar ook als geïllustreerd verhaal

Ketelbinkie Krant

Nummer:	*Datum:*	*Titel:*	*Opmerkingen:*
30	april'49	Hoe het kwam	Inleiding
31	april '49	Hoe ik aan Skip kom	Rob komt bij Narvik in het bezit van Skip
32	mei'49	De schipbreuk van de 'Halmaheira'	Met Taaie Toon
33	mei '49	Larry en de parelvissers	Cigaret-Larry bedriegt argeloze vissers
34	juni '49	Lupardi en de 'Dodende Straal'	De jeugd van de hooggeleerde heer eindelijk ontsluierd
35	juni '49	De avonturen van Willy en Marga	Tijdens de Tweede Wereldoorlog in het Verre Oosten op avontuur
36	juli '49	Peer de Schuymer	Peer als brave schipper op een Oostinjevaarder
37	juli '49	Het monster uit de Indische Oceaan	Vele schepen verdwenen in de diepte
38	augustus '49	Het historisch oog!	Met professor Prudan, die o.a. het leven van Marie-Antoinette projecteert:
39	augustus '49	Leeft professor Lupardi?	Geheimzinnige aanwijzingen:
40	september '49	Hoe ik Jacob Claeszoon vond	Potvissen sluiten schepen in De vice-admiraal van Olivier van Noort lag 3½ eeuw in vulkanische as
41	september '49	Over spionage en contraspionage	Uit de Tweede Wereldoorlog
42	oktober '49	Op de bodem van de zee!	De onderzeese aardkorst bevat troggen; toegang tot kanalen dwars door de aarde?
43	oktober '49	Machines der toekomst	Het atoomschip van de toekomst
44	oktober '49	Het spookschip 'Aberdeen'	Een soort 'Vliegende Hollander'
45	november '49	Ontmoeting op een vulkanisch eiland	Monsters op een vulkaaneiland in de Pacific
46	november '49	Avontuur in het Hoge Noorden	Rob gaat in de 'Vrijheid' op zoek naar de noordelijke doorvaart
47	december '49	Anastasia de koningin	Avontuur in het Hoge Noorden
48	december '49	De rest van de Zilvervloot	Uit 1628
50	januari '50	De zeemeermin	Aan boord van de 'Vrijheid'
51	februari '50	Hoe een pinguin de 'Fram' redde	Hoe een pinguin belangrijk kan worden voor een schip in nood
52	februari '50	Redding met de Davislong	Met een onderzeeboot in de Ierse Zee
53	maart '50	Zeiltocht rond de aarde	Door kapitein Slocum
54	maart '50	De vergeten vallei	In de binnenlanden van Brazilie
55	april '50	De ondergang van de 'Swordfish'	Walvissen vernietigen een walvisvaarder
56	april '50	Vreemde avonturen in de ijstijd	Met de bekende mammoets
57	april '50	Nijlpaarden in Donker Afrika	Een neger kan dieren oproepen en beheersen
59	mei '50	Per raket naar Mars	Met Kapitein Rob zelf
60	juni '50	Dieren aan boord	Skip is echt geen uitzondering
62	juli '50	Orang oetan aan boord!	Apen nemen de macht over op een schip
63	juli '50	Het geheimzinnige Zuidland	Een soort Atlantis
64	augustus '50	Een moderne Robinson Crusoe	Rob ontmoet hem in de Pacific
66	september '50	Atlantis!	Rob duikt naar een stad in het legendarische Atlantis

P.S.
Rectificaties en aanvullingen op 'Het stormachtige leven van Kapitein Rob', door de schrijver.
1. Blz. 38 'Sampang' (22) ligt niet in Japan, maar op de Philippijnen (staat elders correct in de tekst)
2. Blz. 62: Salvador is geen eiland in West-Indië, maar een stad in Brazilië (betere interpretatie van de tekst in het desbetreffende Rob-boekje)
3. Blz. 67: de volledige titel van een Duitse Rob-pocket luidt: Kapitän Rob und das Erdölgeheimnis
4. Blz. 69: album 1 (Franstalige Belgische Rob) moet zijn: album 2 (het enige mij bekende album van Kapitein Rob in deze uitgave; verschenen in december '57; album 1 in deze serie is waarschijnlijk niet aan Kapitein Rob gewijd).
5. Blz. 67: Band 1: Kampf um Uran; Band 2: Das Rätsel der Venus; Band 3: Kapitän Rob und das Erdölgeheimnis (alle: 1952-1953)
6. Blz. 69: als rolfilmpje is ook verschenen: De onderwereld van professor Lupardi (delen I, II en III)
7. Blz. 71: naast ***Robs Vrienden*** *bleef ook* ***Ketelbinkie Krant*** *bestaan;* ***Robs Vrienden*** *verscheen ook gedurende een bepaalde periode als* ***Remia Post.***

Uitslag Strip schrift enquête

Wie bent U, lezer of lezeres van Stripschrift? Wat doet U, wat koopt U en vooral, wat vindt U van Stripschrift? Daar probeerden we met de enquête in Stripschrift nr. 132 achter te komen. Alle inzendingen zijn inmiddels verwerkt (de gelukkigen hebben hun flesje toverdrank al in huis), zodat we U nu wat meer kunnen vertellen over Uzelf.

Hans van den Boom

Leeftijd

Het leek ons zo aardig: Uit alle antwoorden die ene Stripschriftlezer te selecteren die model kan staan voor de rest. Al uit de antwoorden op de eerste vraag bleek echter dat de lezers van Stripschrift een zeer gemengd groepje vormen,met sterk uiteenlopende opleiding, beroepen en leeftijden. Er is maar één kenmerk dat ze gemeenschappelijk hebben: Het zijn praktisch allemaal mannen (98%!)

Vrij veel inzenders zijn student of hebben gestudeerd, dat kunnen we wel vaststellen. Qua beroepen zijn de vormgevers/grafici meer dan gemiddeld vertegenwoordigd, terwijl we ook nogal wat leraren tegenkomen. Qua leeftijden zien we geen duidelijke uitschieters. De leeftijd die het meeste voorkomt is 28, maar de verschillen in aantal zijn gering. Lezers jonger dan 14 en ouder dan 36 zijn er niet zoveel; daar tussenin zijn de aantallen vrij gelijk verdeeld. De gemiddelde leeftijd ligt dan ook op zo'n 25, 26 jaar. Aardig is het om te zien dat bij de vorige enquête (van 1976) het aantal lezers boven de 33 gering was, terwijl deze grens nu 36 ligt. Als die lijn zich doorzet ziet de toekomst voor de volwassenen-strips er gunstig uit!

Abonnement

Driekwart van de inzenders kreeg Stripschrift via de post in huis. Van deze groep was ongeveer 60% alleen abonnee, de rest was gecombineerd abonnee/Stripschaplid. Het kwart niet-abonnees bestond uit losse nummerkopers (op enkelen na die het blad van iemand anders kregen). Het opvallende bij de losse-kopers is, dat bijna iedereen trouw alle nummers koopt. Stripschrift wordt zowel in speciaalzaken gekocht als in boekhandels en kiosken.

Inhoud

Wat vindt U het belangrijkste in Stripschrift? Dat zijn de artikelen, zo blijkt uit Uw antwoorden. Op de tweede plaats komt het nieuws, op korte afstand gevolgd door de strips (herdrukken) en de intervieuws. De advertenties en de Stripschapspagina worden duidelijk minder belangrijk geacht. Apart genoemd worden vooral **Boeken in het kort** (de recensies dus) en de **brievenrubriek.)**

De inhoud van het blad: Over het algemeen (70%) bent U tevreden over de diepgang van de teksten. Een klein deel van U (20%) vindt de teksten nog te oppervlakkig, de overblijvende 10% vindt ze juist te diepgaand. Enkele inzenders klagen erover dat ze de teksten te persoonlijk en niet neutraal genoeg vinden; ongeveer evenveel mensen wilten juist méér persoonlijke betrokkenheid en eigen meningen in de stukken.

De verhouding tekst-stripverhalen: Hierover heeft U een duidelijke mening. Hoewel 44% de verhouding goed vindt wil 40% meer strips en maar 16% meer tekst. Dat moeten dan wel vooral wisselende strips zijn, want 57% van U wil minder **vaste** strips, tegen 17% die daarvan méér wil. U weet, als regelmatig terugkerende strip hadden we in 1978-1979 Pogo en op het ogenblik Romeo Brown.

Wij vroegen U ook of U de artikelen vol-

voertig

ACH JA DE STAMELENDE ARTIEST, DIE ZICH IN HET DIEPSTE VAN HET BINNENSTE VAN ELKE LEZER STORT, ZOEKT GULZIG NAAR DE UITGESTREKTE HAND D'E ZIJN VOET IN DE STIJGBEUGEL VAN ZIJN TEKENTAFEL ZET, EN... VINDT HEM NIET.
NOODLOTTIGERWIJZE, DAAR DEZE HAND ZICH VERKRAMPT OM DE DAGELIJKSE PENSEEL, WELKE ER GRIJZE HAREN VAN KRIJGT
GEVOLG RAMP
WELNU, ER ZIJN OP AARDE SLECHTS TWEE CATEGOR EEN VAN INGEWIJDEN DIE N STAAT ZIJN OM VOOR UW VAN SPANNING UITBOLLENDE OGEN ALLE GEHE MEN TE ONTHULLEN VAN WAT MEN HEDEN TEN DAGE DE GRAFICOÏDE LITERATUUR VAN DE EMOTIONEEL TOEGEPASTE PSYCHOLYTISCH-VERHALENDE UITSTROMING NOEMT.
ZONDER DUCK NIET VEEL GELUK.
DEZE TWEE CATEGORIEEN ZIJN PRIMO, DE SCHRIJVERS DIE WEL WAT ANDERS TE DOEN HEBBEN DAN EEN ROEPING TE VOLGEN EN NOOIT ECHT ZULLEN ONTLUIKEN OF CONCURREREND WORDEN SECUNDO, DE VEDETTES, ZOALS IKZELF, DIE ER SLECHTS VOOR HOEVEN TE ZORGEN DAT ZIJ HUN TEKENAAR OVERLEVEN. BOF. IK STA DUS GEHEEL TOT UW BESCHIKKING.
DAAR GARN WE
AHA AHA AHA

Meer tekst of meer strip? Allebei kan ook...

doende geïllustreerd vond. Daarop kwam het antwoord dat 9% van de inzenders liever meer tekst per pagina wil zien, 28% meer illustraties afgedrukt wil zien en de rest, 63% dus, tevreden is
Vrijwel dezelfde percentages zien we bij de vraag: **Hoe vindt U de verhouding vaste rubrieken-artikelen.** 63% is tevreden, 10% wil minder en 27% wil meer vaste rubrieken. In rapportcijfers waardeert U de rubrieken als volgt:

– In de Zoeker	7,7
– Stripschapspagina	6,3
– Nieuwsrubriek	7,6
– Ruiladvertenties	5,8
– Uit de bladen	7,3
– Boeken in het kort	6,6

Apart door meerdere lezers genoemd waren : Bibliografieën en Brievenrubriek.

Tekenfilm en kartoen

Zo af en toe staan er in Stripschrift artikelen over tekenfilm en kartoens. Hierover zijn de meningen enigszins verdeeld·

Meer tekenfilm:	33%
Juist goed:	44%
Minder tekenfim:	23%
Meer kartoen:	35%
Juist goed:	46%
Minder kartoen:	19%

Gaan we even door over de samenstelling van het blad dan zien we dat een derde van de lezers liever meer aandacht ziet voor nieuwe strips, iets minder dan een derde meer over oude strips, en de rest tevreden is. Themanummers vallen over het algemeen goed in de smaak: 40% van U wil meer themanummers, nog eens 35% is tevreden met het huidige aantal, de overblijvende 25% wil minder themanummers.
Ongeveer 40% van de lezers is tevreden met de lay-out van het blad, zo'n 25% is ontevreden en (opvallend) 35% geeft geen mening. Ontevreden inzenders leveren vaak nog extra commentaar op vormgeving. Dit komt waarschijnlijk mede doordat bijna een op de zes inzenders op een of andere manier werkzaam is in een nauw betrokken sectoren (beeldend kunstenaar, ontwerpers, tijdschrift-layouter, kunstacademie-studenten ect.) dan wel in opleiding is daarvoor.

Verzamelband

Van de inzenders heeft 60% belangstelling voor een verzamelband, 40% niet. We zullen de uitgever van Stripschrift vragen of hij een dergelijke band wil laten maken. Lukt dat, dan ziet U vanzelf de aankondiging wel in dit blad.

Stripbladen en albums

Welke fanzines en striptijdschriften leest U? Een groot aantal bladen wordt hier genoemd, maar als we kijken welke tijdschriften door meer dan een of twee inzenders gelezen worden, blijft maar een klein groepje over en wel (in rangorde):

Weekbladen:
1. Eppo

Diverse keren gevraagd: Vaak worden zeldzame strips herdrukt zonder de originele omslagen. Kunt U die niet drukken?

2. Kuifje
3. Robbedoes
4. Wham (nu opgeheven)
5. Donald Duck

Maandbladen en overige bladen (Nederlandstalig):
1. Striprofiel
2. Vrije Balloen
3. Gummi (nu opgeheven)
4. D.Z.Z. (Zaak Zonnebloem)
5. Stripgids

Buitenlandse Bladen:
1. Métal Hurlant
2. Heavy Metal
3. A Suivre

Op één na alle inzenders kopen wel eens stripalbums! We hebben ook gevraagd hoeveel per maand U er koopt, en daar zien we een heel interessante verdeling. Meer dan de helft (60%) van de inzenders koopt minimaal één en maximaal 5 albums per maand. Nog eens 15% koopt 6 á 10 albums en 5% tussen de 11 en 15 albums. De overblijvende 20% koopt meer dan 15 albums, waarbij we zien dat daar nogal wat mensen bij zijn die 50 of 60 albums per maand kopen (dat moet in de albumsector zo ongeveer alles wat verschijnt zijn). De gekochte albums zitten voor 60% in de prijsklasse *f* 5,-- tot *f* 6,--. Maar 5% zit daaronder (Suske en Wiske, tweedehands albums), 10% in de klasse *f* 6,-- tot *f* 10,--, ook 10% in de klasse *f* 10,-- tot *f* 15,-- en nog 5% daarboven (dure albums en antikwarische strips).

Suggesties

Dank, voor al Uw suggesties voor wat betreft artikelen, interviews en strips die U in Stripschrift graag behandeld wilt zien. Een aantal daarvan zult U zeker t.z.t. in dit blad zien verschijnen. Merkwaardig vonden wij wel dat er ook zo vaak onderwerpen genoemd werden die in vroegere nummers allang behandeld zijn. (b.v. Tardi, Hubinon, Henk Kuijpers). Of bedoelt U misschien dat U daarover nog meer wilt lezen?
Een paar suggesties die meermalen werden genoemd zijn:
– meer bibliografieën
– jaarlijkse index
– meer korte zeldzame strips
– meer pagina's
– meer kleur
– betere datering (niet zo laat verschijnen)
– aktueler nieuws
enzovoorts,

Hobbies

Alle inzenders hebben als een van hun hobbies uiteraard het lezen van strips. Afgezien daarvan kan je het zo gek niet verzinnen of er is wel een liefhebber van. De top tien van meest voorkomende hobbies is als volgt·

1. Muziek (allerlei soorten).
2. Diverse sporten
3. Tekenen en/of schilderen
4. Lezen (w.o. literatuur).
5. Fotografie
6. Film (w.o. tekenfilm).
7. Science Fiction
8. Modelbouw
9. Postzegels.
10. Auto's

Opmerkingen, verlangens

Een aantal gerichte vragen die door de inzenders bij vraag 28 worden gesteld zijn inmiddels schriftelijk beantwoord, dan wel doorgegeven aan de juiste personen. Bij het lezen van de opmerkingen bleek, dat één hardnekkig misverstand nog steeds niet uitgeroeid is. Daarom herhalen we het nog maar eens: Het verband tussen Stripschrift en Het Stripschap beperkt zich tot de titel van het blad en de Stripschapspagina. Afgezien van die pagina heeft Het Stripschap geen bemoeienis met de inhoud van Stripschrift, net zomin als de redaktie van Stripschrift bemoeienis heeft met de aktiviteiten van Het Stripschap. Met opmerkingen over de Oberon/Stripschap zwartwitreeks, over de organisatie van Stripdagen en over verenigingsverslagen zult U zich toch echt tot het secretariaat van Het Stripschap moeten richten.

Uw opmerkingen over het te laat en onvolledig zijn van het nieuws delen wij. Hoe graag wij het ook anders zouden willen, wat de actualiteit betreft zit de produktietijd van het blad ons dwars. (Een voorbeeld: de tekst voor dit nummer van Stripschrift is ingeleverd op 29 augustus). Uw klachten over de vormgeving van het enquêteformulier kunnen wij ook begrijpen; iedere inzender had moeite de antwoorden in de microscopische ruimtes te krijgen: Tenzij men het systeem van J. De Hollander volgde: zie zijn hierbij afgedrukte formulier!

N.B.: vragen waarop u geen antwoord wilt of kunt geven mogen opengelaten worden.
Graag invullen en opsturen naar Stripschriftenquête, postbus 15268, 1001 MG Amsterdam

1 Naam en voornaam DE HOLLA
Adres: GROENHOVEN 249
Postcode + Plaats: 1103 LG AM
Leeftijd en geslacht: 28 JAAR/
Opleiding: GRAFISCH VORM
Beroep/Bezigheid: ONTWERP

2 Hoe kreeg u dit nummer in han den?

5

6 Hoe teks
☐ A
X
☐

7. H

Het invulprobleem in beeld gebracht.

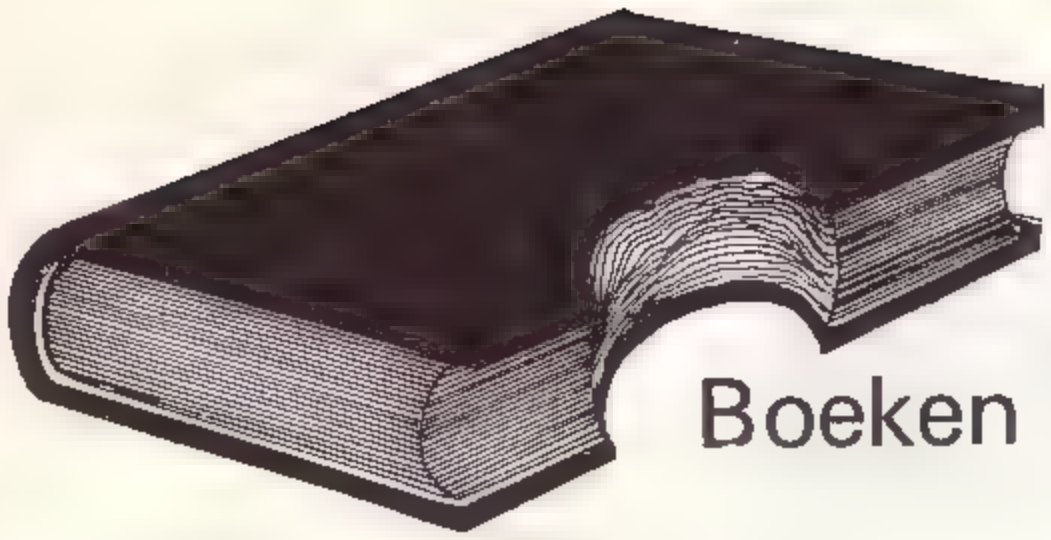

Boeken in 't kort

Frank Robbins. Johnny Hazard: Mammouth marches on. Uitg. Pacific Comic Publications, Tahiti. Imp. R.F.P. Formaat 24 × 34 cm. 68 pag. Prijs *f* 42,50
In dit album zijn enkele avonturen opgenomen van de vliegenier-avonturier Johnny Hazard, zoals die verschenen in de zondagskranten van 27 januari 1952 tot 12 april 1953 en dat is in Amerika zo'n beetje de tijd dat de laatste avonturenstrips werden gefabriceerd. Hazard biedt het hoofd aan de intriges van een filmploeg die filmt op lokatie in de jungle van India, probeert tegen de achtergrond van het broeierige en mysterieuze Tokyo een wrede, op macht beluste, Japanse baron die de Amerikaanse vloot wil bestoken met een A-bom onschadelijk te maken en zoekt en vindt de plunderaars van de op raadselachtige wijze verdwenen transportvliegtuigen in de buurt van Saigon. In alle drie verhalen wordt de cast gevormd door onverschrokken helden, sensuele heldinnen met rood geverfde lippen en geraffineerde oogopslag en onbetrouwbare, sluwe oosterlingen. Het zijn stuk voor stuk strips in de best avonturentraditie die, afgezien van de voor die tijd normale vooroordelen, de tand des tijds glansrijk hebben doorstaan.

(K. de. B.)

Larry Niven/Mark Vanoppen: De vlucht van het paard.
New Comic Album Project. *f* 11,90.
Recent verscheen het eerste deel van een nieuwe stripserie onder de naam *New Comic Album Project,* een coproductie van Kees van Toorn en Mark Vanoppen. Of deze namen staan voor een hele serie of alleen voor dit eerste deel zal de toekomst leren. Dit album bevat de stripversie van vier Svetz-verhalen van de beroemde amerikaanse SF-auteur Larry Niven. Centraal thema is reizen in de tijd, waarvan Larry zelf in een voorwoord uitlegt, dat dat wetenschappelijk onmogelijk is. Gelukkig is zijn argumentatie niet overtuigend, zodat men daarna nog best geneigd is het stripgedeelte van het boek te lezen. De vier verhalen zijn opgedeeld in in elkaar overlopende episodes van 9 tot 13 platen. Verteltechnisch is de langste episode: *Er zit een wolf in mijn tijdmachine,* het moeilijkst te volgen, wat met de oorspronkelijke verhaallengte kan samenhangen. De boodschap van de verhalen is dezelfde als van het voorwoord: reizen door de tijd kan niet, maar is leuk om mee te stoeien.
De tekeningen van de binnenhuisarchitekt/vrijetijdsstriptekenaar Mark Vanoppen zijn wisselend van kwaliteit, maar hier en daar veelbelovend. Meer aandacht trekt nog de paginacompositie: het steeds buiten beeld houden van het ontknopende detail in het eerste verhaal, het gebruik van ingekorte stroken en de accentuering in het verhaal door middel van Jugendstil-kaders.
Ook in de verwerking van de verhaaltekst zijn nieuwe wegen ingeslagen. Leuk is de speurtocht naar de Vaughbode (plaat 10). Als brenger van een nieuwe stripvorm doet het New Comic Album Project zijn veelbelovende naam dan ook wel eer aan.

(J.D.)

Albert Weinberg. De Aquanauten 1: Gasalarm. Uitg. Oberon. *f* 5,75.
Voor de kust van Noorwegen worden vissersboten aangetroffen waarvan de bemanning om het leven is gekomen door een onbekend giftgas. Het werk van gevaarlijke schurken of een ongeluk met lekkende containers chemisch afval? De aquanauten, drie avonturiers die op een oude schuit wonen, te weten Olaf Lordahl, zijn zuster Anemone en hun vriend Vik Nobels, gaan op onderzoek uit.
In de 2 andere verhalen in dit album: 'De gevederde slang' en 'Het spook van Tassili' krijgen de aquanauten respectievelijk te maken met een Mexicaanse schat en een geheimzinnige woestijnbeschouwer. Ongeloofwaardige reddingen op totaal uitzichtloze momenten doen de redelijke gegevens waar de verhalen aan zijn opgehangen teniet. Weinberg maakt op schrijnende wijze duidelijk dat hij niet in staat is om zijn, oorspronkelijk als dagstrip verschenen verhalen enigszins redelijk uit te werken. Zijn tekentechnische kwaliteiten zijn gelijk aan zijn verhaaltechniek: slecht!

(K. de B.)

Adriaan Labadie. De grens der moogelijkheid. Uitg. Espee. *f* 15,90.
Visuele wartaal van een debutant die gepresenteerd wordt als de ontdekking van de jaren tachtig. Pagina's lang grote tekstloze illustraties die moeizaam een verward verhaal proberen te suggereren van een meisje dat op zoek is naar de grens der mogelijkheid. Daartoe doolt zij rond in een fantasiewereld die is opgebouwd uit kruisingen tussen Mexicaanse tempels en Egyptische bouwwerken. Temidden van palmen en puinhopen lopen mensen met motorkapjes en brillen, rijdt een ouderwetse Amsterdamse tram en vaart een soort atoomonderzeeër. Het is de gekunstelde waanzin van iemand die een perfect illustrator is maar die zonodig modern striptekenaar wil zijn en die driftig gebruik makend van allerlei elementen, die Franse tekenaars als Jean Claude Gal en Bilal regelmatig gebruiken, wanhopig en tevergeefs heeft geprobeerd iets 'eigens' te scheppen. Er staan prachtige tekeningen in dit groot formaat boek, maar dat maakt nog geen stripverhaal.

(K. de B.)

STRIPWINKEL

JEROM

Dwarsweg 13 — Zeist

Geopend:
ma 1- 6 uur
di 12-6 uur
wo 12-6 uur
do 12-6 uur
vr 12-6, 7-9 uur
za 12-5 uur

IN-VERKOOP

OOK ANTIQUARIATISCH

Nieuwsredaktie Har Brok en Hans van den Boom

Bijdragen voor deze rubriek in de vorm van knipsels, recensie-eksemplaren, ruilabonnementen, fondslijsten, huisorganen, aankondigingen, brieven en zichtzendingen gaarne naar het redaktiesekretariaat. De bijdragen in de Nieuwsrubriek zijn, voor zover niet ondertekend door anderen, samengesteld door de nieuwsredaktie.

In Memoriam Ger Sligte

Op 18 juli overleed op 65-jarige leeftijd de illustrator Ger Sligte. Van zijn hand verschenen gedurende de jaren 1934 tot en met 1959, met een onderbreking tijdens de Tweede Wereldoorlog, in *De Wiekslag, De Snelwiek* en *Jan Klaassen,* maandbladen van de Arbeiders Jeugd Centrale (A.J.C.), de gagstrips *Mieke Meijer* en *Bartje Branie.* In *De Spiegel* publiceerde hij van 1949 tot 1053 de strip *Ali Kruuk.*

Oberon

Door deadlines en de nauwelijks te verwerken albumstroom van Oberon gedwongen beperken we onze signalering noodgedwongen tot de Nederlandse produkten uit dit omvangrijke fonds. Oorspronkelik werk valt in die zin te melden in

de reeks Tina Topstrip. Als nr. 19 verscheen *Patty: Het lied van de angst* door Gideon Brugman en Lo Hartog van Banda, dat eerder onder de titel *Patty: The sound of the brain* in *Tina* verscheen (dat rijmt). Nr. 21 is getiteld *De twee van Oldenhoek* en bevat tekenwerk van Thé Tjong Khing op scenario van genoemde Banda. Gebundeld is nu ook *De laatste doge* van Henk 't Jong en Adrie van Middelkoop (Willem Peper nr. 2), met zeer uit eenlopende gags *De Generaal vliegt er uit* van Peter de Smet (De generaal nr. 6) en *Archie als ridder* en *De gepantserde struikrover* gebundeld als deel 1 van 'Archie als ridder' door Bert Bus. Het betreft hier de herdruk v an de 1ste en 3de episode uit *Sjors* 1971 (nr. 41-51) en (nr. 17-26). Eveneens herdruk is natuurlijk *Tom Poes en het geheim van het Nevelmoeras* uit *Donald Duck*. Nieuw is tenslotte op het moment dat we deze rubriek afsluiten ook Agent 327's *Dossier Nachtwacht* door Martin Lodewijk dat op 14 aug. in het Stripantikwariaat Lambiek feestelijk gevierd werd. Een aardige tentoonstelling van strips die zich afspelen in Amsterdam vormde het dekor van dit gezellige samenzijn. Meer daarover in een van de komende nummers.

Ciso

Als deel 29 verscheen in de CISO-reeks *Kari Lente* door Bob Mau, dat wil zeggen het eerste Kari Lenteverhaal *De kidnappers* uit 1962 en het recente verhaal *De glazen panfluit.* Deel 30 bestaat uit twee Sam D. Howardverhalen van Karel Verschuere *(Rodeo in New York* en *Cowboy in New York).* Prijs per album *f* 7,- (64 blazz.). De CISO-reeks is een uitgave van Brabantia Nostra, Vogelenzanglaan 3 te Breda.

Bédérama

Bij Bédérama schijnt verschenen te zijn *La Mémoire d'Alix* door Jacques Martin, dat geheel bestaat uit door Martin getekende voorplaten van *Kuifje*-weekblad met betrekking tot Alex met nadruk op de oudste periode. Nadere gegevens ontbreken momenteel, maar inlichtingen zijn te verkrijgen op het adres 15 Rue Rougemont, 75009 Paris.

Breysse

In Amsterdam aangetroffen *De strijd tegen de Maandraken* van Oscar en Isidoor en getekend door F.A. Breysse. Prijs ca. *f* 7,50 (zwart wit). Het gaat hier om een eerste bundeling van het indertijd is *Taptoe* verschenen vervolgverhaal, dat gedeeltelijk in het inmiddels opgeheven blad *Swempoel* afgedrukt werd. Nadere gegevens ontbreken.

Oktaaf Keunink

Bij Brabantia Nostra verscheen in een beperkte oplage en fraai uitgevoerd een *Oktaaf Keunink* bundel door Marc Slen·met een inleiding van Martin Lodewijk. Prijs *f* 35,- (harde kaft). Een eerbetoon dat Sleen van harte toekomt.

Bazooka Joe

Strips zijn leuk maar als er één stripfiguur deerlijk miskend is dan is het wel Bazooka Joe, het Pietje Bell-achtige manneke dat met zijn anarchistische kwajongensstreken het lijden van de Bazooka-kauwgumeters enigszins verlichtte. In Frankrijk probeert men al geruime tijd Bazooka Joe's ster zo te laten fonkelen dat Brigitte Bardot bij hem vergeleken slechts een nietig stipje aan het heelal is. De aparte magazines en bijeenkomsten die aan Joe gewijd zijn hebben weliswaar nog niet tot het gewenste resultaat geleid, maar men hoopt dat daar spoedig verandering in komt. In Nederland is het de Gymnasiast, graffiti-schrijver en Galerie Ozon-stamgast Vendex die zich het lot van Joe heeft aangetrokken. In het door hun uitgebrachte piepkleine blaadje *Bazooka,* dat in fotokopie verschijnt, vermeldt hij allerlei wetenswaardigheden over Joe, terwijl hij de rest van het tijdschriftje in dienst geest volschrijft. Zo zegt Vendex in het onlangs verschenen 5e nummer van *Bazooka* ('Rots your teeth') dat Bazooka is 'tegen het apathische rondhangen van hen die iets aan het opzetten zouden moeten zijn'. Enige manieren om bezig te zijn is het kopen van de Sid Vicious plaat 'Sid Sings' of het laten aangroeien van een weelderige haardos. Geheel in de geest van Bazooka Joe waarschuwt Vendex tegen de te grote hang naar uniformiteit van de jeugd. Voor hen die alles doen om, op de rest te lijken de opmerking: 'Bisschop Gijsen ziet er met bondage en stekelhaar ook heel punk uit'. In dit nummer verder de strip 'Brusco de Plusquo' en recensies van andere fanzines. Het 'drukwerk' is uiteraard niet om aan te zien maar het idee om Bazooka Joe meer bekendheid te geven spreekt ons zeer aan. Prijs van *Bazooka, f* 0,25. Inlichtingen bij Vendex. Plantage Muidergracht 5, Amsterdam.

(K.de B.)

Zack R.I.P.

Het lijkt wel het verhaal van de tien kleine negertjes. Ruim een maand na het verdwijnen van *Wham!* is begin augustus ook een eind gekomen aan het verschijnen van *Zack,* de Duitse 'moeder' van Wham!. Zack, van Springerdochter uitgeverij Korallo, heeft ruim acht jaar bestaan. Het blad ging van start op 13 april 1972, haalde beging 1973 nog een verkoop van 166.000 exemplaren, maar dat peil is sindsdien nooit meer bereikt. De laatste maanden werden er met pijn en moeite 85.000 verkocht, veel te weinig om ook maar de kosten te dekken.

In Duitsland verkopen maar een paar bladen echt goed: *Micky Maus* (de Duitse *Donald Duck*) is er een van (oplage in 1980

rond de 450.000), terwijl ook *Yps* dankzij iedere week een gratis 'gadget' (speelgoedje, meestal van plastic, het idee is overgenomen van het Franse blad *Pif*) naar eigen zeggen nog zo'n 240.000 stuks verkoopt.
Zack verscheen aanvankelijk wekelijks,toen tweewekelijks (vanaf oktober 1974), later weer wekelijks (van af begin dit jaar), onder redaktie van Ralf Kläsener en – de laatste tijd – Gisela Prüfer.
De Franse versie van *Zack Super-As* en *Super J* zouden volgens de laatste berichten nog voortgezet worden, terwijl in alle landen zeker ook de albums zullen blijven verschijnen. Er is nog sprake van een opnieuw verschijnen van de Nederlandse *Wham!* in een afgestankte vorm, maar of dat project van de grond komt, is twijfelachtig.
Met het opheffen van het weekblad *Zack* is die naam overigens niet helemaal verdwenen. In Denemarken brengt Interpresse sinds kort een zwart-wit (maand)blad uit met *Zack*-materiaal onder de oorspronkelijke naam, daarnaast zal Koralle doorgaan met het publiceren van een aantal strips, maar dan in pocketboekformaat, zoals ze ook nu al doen (*Zack-Parade*). In die vorm, met een langere periode van verkrijgbaarheid in de winkel, schijnt het publiceren van strips nog wel de moeite waard te zijn.

Comanche Moon

Bij Editions Artefact is verschenen het boek *Comanche Moon*, 'the true story of Cynthia Ann Parker, her son Quanah, and the wild Comanches of Texas!' Dit boek beschrijft in stripvorm de werkelijk gebeurde geschiedenis van een blank meisje, dat in 1836 door een bende Comanches ontvoerd werd, in hun gemeenschap werd opgenomen, er opgroeide en een van hen werd. Haar zoon Quanah Parker zou later de laatste gevechten tegen de blanken leiden. Dit verhaal, dat door de Comanches van vader op zoon werd overgedragen, werd door Jack Jackson in beeld gebracht, soms amateuristisch, soms professioneel. Het verhaal is in dit boek echter het belangrijkste! Een en ander is geïllustreerd met veel oud fotomateriaal.

Tijl Uilenspiegel

Bij Becker und Knigge, de uitgevers van het Duitse strip-informatieblad *Comixene*, verscheen het Vandersteen-verhaal Tijl Uilenspiegel, *De Opstand der Geuzen*, in het Duits (9,80 mark). Deel twee, *Fort Amsterdam*, zal begin '81 verschijnen. Ook verscheen *Jimmy, das Gummipferd*, deel 1 en 2, een van de weinige oorspronkelijk Duitse strips, door tekenaar Roland Kohlsaat. Prijs 12 mark. Ed. Becker und Knigge, Pablo Neruda-Haus, Am Taubelfelde 30, 3000 Hannover 1 Duitsland

Robbedoes

Voor verzamelaars die hun stripcollectie graag zo compleet mogelijk willen hebben, is het interessant om te weten, dat veel van de Dupuis-albums in Denemarken en de rest van Scandinavië verschijnen met gewijzigde of nieuwe voorplaten, en met strippagina's die in de originele versie ontbreken. Ze hebben bijvoorbeeld bijna alle Robbedoes-albums gewijzigde voorkanten (meestal veel mooier dan de oude) of zijn details toegevoegd, die in de eerste versie weggelaten zijn. Binnenkort verschijnt bovendien een herdruk van *Q in Bretzelburg* met een stuk of vier in vroeger tijd weggelaten strippagina's

Planning voor 1981

De grote uitgeverijen hebben hun plannen voor het komende jaar al aardig rond. Enkele grepen uit het Oberon-programma voor 1981 laten we hier volgen, waarbij aangetekend moet worden, dat nog niet alles definitief vaststaat.
Zo te zien worden ook in 1981 weer net zoveel albums uitgebracht als dit jaar. Voor januari staat een Roodbaard op het programma (*De jonge Kapitein* + korte verhalen), een Claire Brétecher-album (*Baratine en Molgaga*), een nieuwe 'Generaal', en deel 1 van Harry Chase, een nieuwe Dagaud-serie. In februari staan o.a. MacCoy en Steven Severijn geplanned, en deel 2 van Oscar en Isidoor. Ook verschijnt Olivier Blunder 16 en de nieuwe 'Voorbijganger' van Christin en Bilal, getiteld *De Kermis der onsterfelijken* (eind maart). Een nieuwe Ravian, Storm, Oscar en Isidoor, Friese Asterix, Flash Gordon, Tangy en Laverdure, (het eerste *Mururoa*-album), Partners, Lucky Luke, Agent 327 zouden in het tweede kwartaal moeten verschijnen, terwijl ook Crumb's *Big Yum Yum* op het programma staat. In juli zou verschijnen MacCoy 5, Scarlet Dream 2, Blunder 17, in augustus Stef Ardoba 6, Franka 5, Scarlet Dream 3. In september Prof. Palmboom deel 1, plus weer een Tangy. De voorlopige planning voor de laatste drie maanden van '81 noemt Flash Gordon 3, Steven Severijn 4, Oscar en Isidoor 4, Lucky Luke 20 en Storm 7. Als dit alles doorgaat, belooft het weer een interessant jaartje te worden. We zullen zien...

Lombard

Ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van Rik Ringers brengt Lombard het Luxe-album *KO. in 9 rounds* (80 bladzijden, gekartonneerd, prijs *f* 13,50) met 9 nooit gebundelde korte Rik Ringersverhalen. Andere nieuwe albums van Lombard zijn: *Sheriff te koop!* (Chick Bill nr 45), *Ver van Tirol* (Robin Hoed nr 4) *De helse corrida* (De Brokkenmakers nr 5), *Dounlachia, lang geleden....* (Jonathan nr 6), *Operatie Wolf* (Bob Morane nr 33) en *De eerste jachten* (Buddy Longway nr. 9). Het herdrukprogramma tot het eind van dit jaar omvat de volgende albums: De Brokkenmakers nrs. 1 en 2, Luc Oriënt nr 10, Bernard Prince nr 12, Michel Vaillant nr 17, Dan Cooper nrs. 3, 13, 18, 21 en 22, Rik Ringers nr. 27, Chlorophyl nrs. 1 en 2, Maarten Milaan nrs. 1 en 2, Chick Bill nrs. 12, 14, 18, 19, en 32, Clifton nrs. 1 en 2, Toenga nrs. 3, 5, 10 en tenslotte Roze Bottel nrs. 1, 2, 4 en 8. Prijs per album nog steeds *f* 5,75.

Yendor/Visions

Nieuw bij Yendor *Rhâã Lovely* deel 3 van Gotlib, de afsluiting van deze reeks. Op half A-4 formaat verscheen intussen ook *Visions* nr. 6, met interessant tekenwerk van Bart (van Erkel), Dominique Hé (binnenkort te verschijnen bij Rijperman) en aandacht voor Eisner. Op de Stripdag verschijnt *Visions* in kleuromslag, ruim een maand geleden dus, terwijl we anno nu 29 augustus noteren: een gepast stilzwijgen is dus op zijn plaats.

Gemengd Vlaams

Gezien voorafgaande in kort bestek: Verschenen bij Kritak *Het boeiende leven der sukkels* *f* 9,90 van Kamagurka, bij Hoste *De zwarte Zonnekoningin van* Merho in de reeks Kiekeboe (nr. 9) en bij Manteau *De uitbeelding van de macht*, analyse van strips door Luk de Vos en Bilbert van Hoeydonck in de serie Cursorisch lezen (*f* 7,90), waarover u binnenkort meer kunt vinden in *Stripschrift*.

Stripschapprijs

Op 21 september jl. werd de Stripschapprijs 1980 te Breda uitgereikt aan JAN KRUIS voor zijn gehele oeuvre, maar in het bijzonder voor de strip *Jan, Jans en de kinderen*. Jan Kruis is hiermee de éérste Stripschapprijswinnaar die zowel middelpunt van de Stripdag als winnaar van de Stripschapprijs op die dag is. In een vlaag van profetie besloot de redaktie van *Stripschrift* in het op diezelfde dag verschijnende nummer ruim aandacht te besteden aan Jan Kruis en we verwijzen voor nadere gegevens dan ook naar ons vorige nummer.

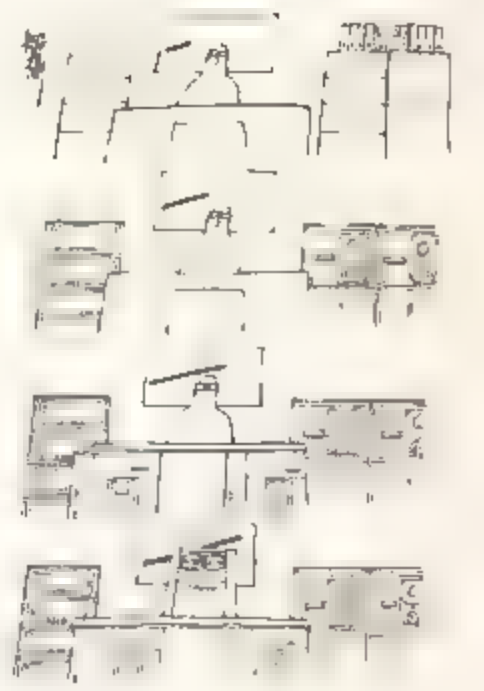

Arend van Dam bekroond

Op 27 juli 1980 werd Arend van Dam bekroond met een vierde prijs in de kategorie *comic strip* van de 17th International Salon of Cartoons in Montreal, die gewijd was aan automatisering. Nieuw internationaal sukses dus voor deze aktieve en kritische landgenoot. De bekroonde kartoenstrip (nr. C 2315) vindt u elders op deze pagina.

Jubileum Panda

Op 28 augustus vierde Hans Matla en met hem alles wat naam mag hebben in de stripwereld het tienjarig bestaan van zijn stripantikwariaat Panda in Den Haag. Van blijvend belang is de uitbreiding en verbouwing van het antikwariaat met een stripgalerie, waar orginele tekeningen en prenten tentoongesteld worden en te koop zijn. Op het adres Frederikstraat 955-959 in 2514 LJ 's Gravenhage werd tijdens genoemde receptie een bibliofiel Guusther-druk uitgereikt met een oplage van 500 stuks, waarin oblong de eerste Guustgags gebundeld zijn. Ook vanaf deze plaats, Hans en Franny, onze welgemeende gelukwensen

Van Gennep

In het najaarsfonds van Van Gennep valt op stripgebied te signaleren de uitgave *Nooit meer lijden,* een keuze uit de *Haagse Post*-strips van Willem van Malsen (80 blzz., *f* 13,50). In de begi nersreeks verschijnen *Einstein voor beginners* van Joseph Schwarts en Michael McGuinness en *Freud voor beginners* van Richard Appignanesi en Oscar Zarate (beide 176 blzz., *f* 14,50). Prijzen en omvang voorlopig onder voorbehoud. Inmiddels verscheen het *Vader en Zoon Lustrumboek* van Peter van Straaten; dubbeldik en kamerbreed en toch *f* 18,50.

Dupuis

Nieuw bij Dupuis: *Geld, smiechten en smokkel* deel 2 door Fournier (Robbedoes nr. 29), *De Bronco's van Montana* door Jijé (Jerry Spring nr. 4), *Donald Mac Donald* door Jidéhem (Sophie nr. 15), *Op zee gevangen* door Charlier en Mitacq (Beverpatroelje nr. 22), *Metamorfosa* door Desberg en Will (Baard en Kale nr. 28) en *Arme Lampil* door Cauvin en Lambil (Lampil nr. 3). Interessant zijn zeker ook een aantal Dupuisherdrukken: *Het ei van Karapolie* en *De bel der stilte* door Jidéhem (Sophie nrs 1 en 2), *In de nieuwe wereld* en *De geheimen van de Koraal zee* door Charlier en Paape (Flip Flink nrs. 3 en 4), *Kamiliola* door Jijé (Blondie en Blinkie, reeks Jeugdzonden nr. 9) en het *Lucky Luke Speciaal Album nr. 2,* een luxebundeling van de verhalen 'Joe Kruitdamp', 'De lasso knalt', 'Harde knoesten', 'Schoonmaak in Red City', 'Alarm in Tumbleweed', 'Vogel vrij' en 'De gebroeders Dalton komen terug'.

Kees Willemen

Verschenen bij Pegasus de bundel *Politieke tekeningen* door de kartoenist Kees Willemen. Hoewel de uitgave 128 bladzijden telt, is deze bundel maar een bescheiden selektie van zijn omvangrijke oeuvre. Een uitvoerig overzicht van publikaties waarin Willemen tekende geeft echter de mogelijkheid ook zijn andere werk te

achterhalen. De prijs bedraagt *f* 21,—. In het kader van deze uitgave is een eksposítie van het werk van Willemen samengesteld, die vanaf 21 september op verschillende plaatsen in Nederland cirkuleert. Van 7 tot 18 oktober is deze eksposítie nog te zien in de Vrije Boekhandel, Heuvelstraat 139 te Tilburg, van 27 oktober tot 15 november in boekhandel De Rooie Rat, Oude Gracht 65 te Utrecht, van 1 tot 15 november in boekhandel De Mol, Jan van Lieshoutstraat 12 te Eindhoven, terwijl een eksposítie in Groningen nog in voorbereiding is. Gedurende deze periode signeert de tekenaar op 18 oktober in de Vrije Boekhandel te Tilburg, op 25 oktober in boekhandel Pegasus, Hoogstraat 143 te Rotterdam, op 1 november in De Mol te Eindhoven, op 8 november in De Rooie Rat te Utrecht en op 15 november in boekhandel De Tribune, Brusselsestraat 78 te Maastricht.

Hop!

Hop! nummer 23 bestaat voor een groot gedeelte uit de integrale herdruk van *Hop!* nr. 3, dat in 1975 in een beperkte oplage verscheen. In dit nummer verder aandacht voor *Wrill* door Dany de Laet, zeer veel nieuws en besprekingen en een bijdrage over de reeks *Aventures film* met bibliografie. Voor een vrijwel kompleet overzicht van de Franse stripmarkt is een abonnement op dit blad eigenlijk onontbeerlijk. Inlichtingen: HOP! (AEMEGBD), 13 Rue E Duclaux, 150000 Aurillac.

Friese Suske en Wiske

In *De Pompebléden* jg. 51 (1980) nr. 5 fulmineert Wim van der Schaaf heftig tegen het eerste Friese Suske en Wiskealbum *De Pompesetters*. Na de lovende bespreking in hetzelfde blad van S.T. Hiemstra, waarin met name de vertaling en spelling bekeken werden, dus toch weer stampij in de Friese stripwereld. De titel van Van der Schaafs kritiek 'Wy frette alles, as it mar Frysk is' verklaart het waarom. Hij vindt het album een slecht stripalbum voor het onderwijs ondanks de goede vertaling en spelling. Nu is het huidige seriewerk van Vandersteen natuurlijk ook niet veel bijzonders, maar Van der Schaaf vindt eigenlijk de meeste strips maar niks. Ook dat is in veel gevallen waar (en dat geldt onverminderd voor boeken zonder plaatjes). Als Van der Schaaf echter in dit verband stelt dat Friezen zelfs rattengif eten als de gebruiksaanwijzing maar in goed Fries gesteld is, dan zitten we toch weer in het spoor van Werthams *Seduction of the innocent*.

Brillantinepot

Onder de dop van het brillantinepotje nr. 8 is een wel zeer omvangrijke bundeling in fotokopievorm van 157 bladen met drukomslag inhoudende (ruw) materiaal inzake Kuifje. Op de omslag prijken namen als W. F. Hermans, Maarten 't Hart, Th. Sontrop, Mieke Bal, Du Perron, Swarte en onder meer zelfs Brok, maar in feite handelt deze *Brillantinepot* over de samensteller Anton Hermus. Wat men erin vindt zijn aanzetten, ideeën en associaties, die meer zeggen over de maker dan over Kuifje. De vraag is natuurlijk wie van beiden interessanter is. Voorlopig lijkt me dat eerstgenoemde, maar het zal hem toch wel opbreken dat hij niet schuwt privékorrespondentie te verveelvuldigen. Als een donkere wolk boven dit nummer hangt evenwel de onvermijdelijke konklusie dat Hermus zijn toch al associatieve, om niet te zegggen chaotische (maar bij tijd en wijle verrassende en verfrissende) artikelen, laat vallen voor deze wanhopige blik in aantekeningen en korrespondentie, kortom in wat normaal de basis zou kunnen vormen voor artkelen. De prijs van dit bijzondere nummer bedraagt *f* 45,—. (Giro 3928715 t.n.v. H. H. J. Tonus te Utrecht). Dat lijkt duur, maar het is precies het bedrag dat men aan kopieerkosten kwijt is. Verzending en bindkosten niet inbegrepen.

Brillantinepotje

Als het ware om bovenstaande te staven brengt Hermus in *Onder de dop van het brillantinepotje* nr. 9 een studie over handschriften in de Kuifjealbums met als konklusie dat het betoogde eigenlijk niet klopt: 'En eerlijk gezegd komt me dat hele Kuifje zo zoetjesaan de strot uit' (blz. 10). Tsja, inlichtingen op Postbus 19017, 3501 DA Utrecht.

Rijperman

Eerdaags verschijnen voor zover bekend bij Uitgeverij Paul Rijperman in de reeks Zilveren Vlam (Cuvelier) *Zilveren vlam, Kruisridder zonder naam* en *Het stralende schild,* in de reeks Michael Logan (Beautemps) *De poort naar de andere kant* en *De woeste mus,* in de reeks De Koene Ridder (Craenhals) *De toren van Sarrasine* en *Het Spookterp,* in de reeks Pom en Teddy (Creanhals) *De avonturen van Pom en Teddy* en *De Tijdbom,* in de reeks De Witte Ruiter (Funcken) *De Witte Ridder tegen de Tartaren* en *De schaduw van het zwaard* en tenslotte in de reeks Harald de Viking (Funcken) het album *De erfenis van Sigurd*. Het wachten is daarnaast natuurlijk op Van den Boogaards Van Oekelstrip uit de Nieuwe Revue.

Panda

Verschenen bij Panda de eerste 2 delen van de reeks Corto Maltese (in kleur) van Hugo Pratt met de verhalen *Het geheim van Tristan Bantam* en *Rendezvous in Bahia* (deel 1), *Snelvuur samba* en *De adelaar van Brazilië* (deel 2). Prijs per deel *f* 5,95. in een gebonden editie *f* 16,95.

Oberon in november

1. Stripalbums.

Week van 7 november: *Tom Poes en de toverparaplu* door Toonder Studio's. Dit 60 pagina's tellende verhaal verscheen eerder in *Donald Duck*. Het album is deel 17 van de Tom

poes-albumreeks. *De berg der verschrikking* door F. A. Breysse. (Oscar en Isidoor deel 1). Deze haast legendarische strip stamt uit de tijd dat *Okki* en *Taptoe* nog uitgegeven werden door Uitgeverij NV Drukkerij De Spaarnestad. In de jaren 1959-1964 verschenen zes albums van deze strip; een zevende verhaal van 26 bladzijden werd onlangs illegaal in de handel gebracht. De oorspronkelijke uitgever (Fleurus, Frankrijk) bracht het afgelopen jaar enkele herdrukken van deze strip uit; Oberon heeft nu dat initiatief overgenomen. De herdrukis niet helemaal gelijk aan de eerste uitgave, want hoewel het typische formaat (27 × 28 cm) gehandhaafd werd is het album niet meer gekarton

neerd. *De berg der verschrikking* was in de oorspronkelijke reeks deel 4 en verscheen in 1962 in boekvorm. De prijs van deze herdruk is erg laag: *f* 6,95. Conan deel 5, *De duivelsbomen van Gamburu,* op tekst van Roy Thomas en met tekenwerk van John Buscema en Tony Dezuniga. De voorplaat werd getekend door Bon Larkin.

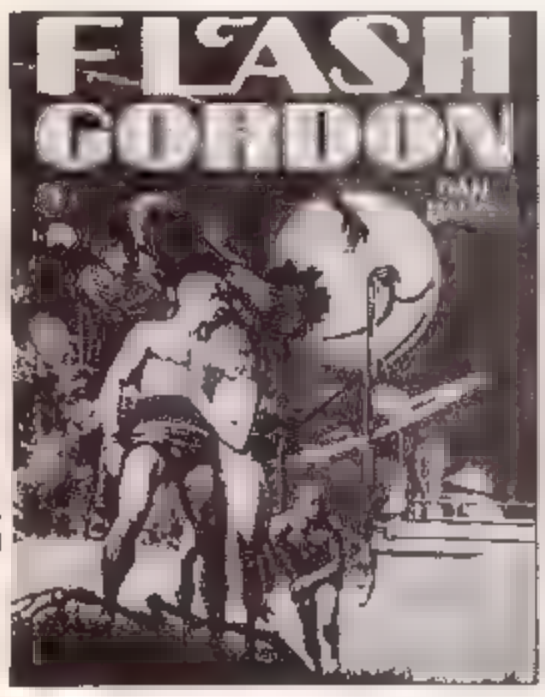

Week van 14 november: Flash Gordon deel 1. Stripalbum op normaal formaat met Flash Gordon strips van Dan Barry. (Weekendafleveringen) In 1981 staan nog twee van dergelijke albums op het programma. Opa deel 3, *Meer hommeles in Huize Roest Rust* door Eddy Ryssack. De strips in dit album werden eerder gepubliceerd in het weekblad *Eppo.*

Week van 21 november: Tina topstrip deel 23, *Prinses in de Top 40.* Een qua inhoud nogal stupide verhaal, dat bij de lezeressen van *Tina* destijds evenwe zeer in de smaak viel

Week van 28 november: Bob Morane deel 8, *De archipel van de angst* door Henri Vernes (tekst) en William Vance (tekeningen). Een redelijk album uit een reeks van zeer wisselende kwaliteit, gebaseerd op de zo onderhand honderden delen tellende *tekst*boekenreeks met dezelfde naam van dezelfde schrijver. Zowel Dargaud/Oberon als Lombard brengen momenteel albums van deze serie uit. De eersten kunnen putten uit een voorraad oudere Franse Dargaudalbums, de laatste brengt de nieuwe verhalen op de markt. (Sinds kort overigens getekend door de exassistent van Vance, Coria). Alle bovenstaande albums kosten — tenzij anders vermeld — *f* 5,95.

2. Boelboeken

Week van 28 november: *Donald Duck Groot Winterboek.* Inhoud: puzzels, stripverhalen, spelletjes. Omvang 192 blzz., prijs *f* 7,50.

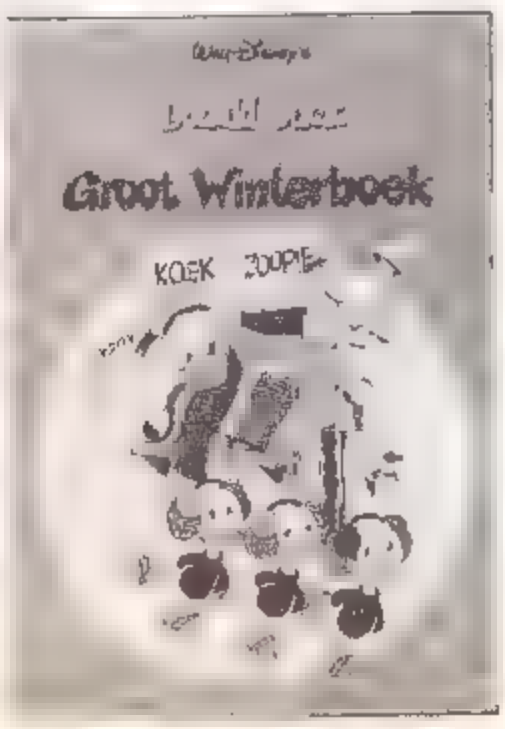

3. Luxe boeken

Week van 21 november: De kinderen van de wind deel 1, *Het meisje in het want.* Tekst en tekeningen F. Bourgeon. Oorspronkelijke uitgever is Glénat, het verhaal werd voorgepubliceerd in *Circus.* Prijs *f* 16,95 (gekartonneerd).

4. Kinderboeken

Week van 14 november: *De Aristocats*, gebaseerd op de gelijknamige tekenfilm die met de kerstdagen weer in roulatie komt. Dit is een zgn. 'storybook', een gebonden boek met het filmverhaal en met illustraties die aan de film ontleend zijn. Uitvoering: 80 bladzijden, gekartonneerd, formaat 25 bij 32,5 cm, prijs *f* 16,50.

Marvel

Van Marvel verschijnen in december de volgende comics:

Marvel Two In One	73
Moon Knight	5
Spider-Woman	36
Star Trek	12
Spidey Super Stories (50 ¢)	51*
Daredevil	169*
King Conan (75 ¢)	5**
Marvel Superheroes	95***
Amazing Spiderman	214
Capt. America	255
Thor	305
Micronauts	27
Ghost Rider	54
Savage She Hulk	14
Incredible Hulk	257
Avengers	205
Conan	120
Marvel Tales	125
Marvel Greatest	98
X-Men	143
Tales to Astonish	16
ROM	16
Fantasy Masterpieces (75¢)	16
Man Thing	9*
Fantastic Four	228
Marvel Team Up	103
Iron Man	144
Peter Parker	52
Defenders	93
Marvel Super Action	29
Amazing Adventure	16
Star Wars	45
Master of Kung Fu	98
Marvel Spotlight	11*
Battlestar Galactica	25

N B : * = tweemaandelijks, ** = 4 keer per jaar en *** = 8 keer per jaar

Plaatjes - Boekjes in de Dapperstraat importeert sinds kort Marvel- en DC-comics rechtstreeks uit Amerika. Daardoor zijn de comics eerder in Nederland, en ook is het totale pakket completer.

Yu-strip

Ook in Joegoslavië worden veel strips getekend. Bewijs hiervoor is onder andere het blad *Yu-strips,* dat vol staat met werk van Joegoslavische tekenaars (68 bladzijden in zwart-wit). De meest uiteenlopende stijlen vinden we erin terug. Zo heeft Paja Stanković zich sterk door Uderzo, en Zoran Kavacević zich door Mort Walker laten inspireren. Oorspronkelijker werk wordt geleverd door o.a. Kerac. Het peil van de in ons land uit *Eppo* bekende Joegoslaaf Jules halen ze weliswaar niet, maar enig talent is toch zeker wel aanwezig. Voor wie het ook wil zien: Het adres is: Decjih novina, Kolarceva 9/II, 1100 Beograd (za Yu strip), Joegoslavië.

De Weekbladen

Wat stond er de laatste maanden in de stripweekbladen! Bent u zelf abonnee dan melden we u geen nieuws, is dat niet zo dan kunt u hier lezen wat u gemist heeft.

Donald Duck: Dit blad handhaaft heel goed de balans tussen oud en nieuw werk. In nr. 18 zien we weer eens een verhaal met Tom en Pieter, in nr. 19 een strip van Goofy en Kareltje. Het lange *Donald Duck en de spookstadspoorweg* wordt afgedrukt in de nummers 23, 24 en 25, in 24 staat ook een aflevering van de galerij der Groten (Duckfried van Bouillon). Een ministripboekje is opgenomen in nrs. 25, 26 en 27.

In nummer 26 begint een nieuw Smurfenverhaal. *De Olympische Smurfen*, in nummer 30 begint als opvolger van Douwe Dabbert de strip *101 Dalmatiners* is rond 1970 al eens in boekvorm verschenen bij Amsterdam Boek. In *Donald Duck* 34 komt Tom Poes terug, na een afwezigheid van bijna 12 jaar! Het afgedrukte verhaal is getiteld *Het betoverde Schaakspel* (bewerking van een verhaal uit *De Wereldkroniek*). *Donald Duck* 36 bevat een zeer zonderling Plutoverhaal (Nederlands), nr. 38 het Barksverhaal waarin Donald met z'n radar de neefjes overal in de gaten kan houden, nr. 39 en 40 een detectiveverhaal van Anton Quintana met bijbehorende wedstrijd.

Eppo: *Eppo* heeft de laatste tijd nogal wat korte humoristische verhalen: De Generaal, Leonardo, Stampede, Rokus, De Leukebroeders, Olivier Blunder, enzovoorts. Daarnaast regelmatig nieuwe vervolgstrips als Rud Hart (25), Storm 627) met een nieuwe schrijver t.w. Kelvin Gosnell, Partizanen (28), Stef Ardoba (29), Agent 326 (*De Gesel van Rotterdam*, in nr. 32) en De Generaal! (in 33). In 20 vinden we verder nog een Lucky Luke poster, in 23 een poster + interview van Don Lawrence, in 26 en 27 extra stripetiketten, in diverse nummers microboekjes, in 36 een compleet Lucky Luke verhaal. *Eppo* 28 is nummer 250 van het blad en dat wordt gevierd met een bijzondere omslagillustratie en een wedstrijd. Nummer 40 is eveneens een feestnummer, omdat het vijfjarig bestaan van *Eppo* gevierd wordt met maar liefst 32 bladzijden extra voor dezelfde prijs. Dit nummer is men name voor stripverzamelaars interessant omdat (bijvoorbeeld) Toon voor één keer Storm tekent en Don Lawrence F.C. Knudde, omdat Greg een exclusieve Olivier Blunder-aflevering tekent, omdat een blik achter de schermen van de redaktie gegeven wordt, enzovoorts. Let ook op het zeer bijzondere omslag van Henk Kuijpers.

Tina: Peggy is met een nieuw verhaal terug in *Tina* 19. In 23 begint een nieuwe aflevering van De Doebidoes, in 27 is nieuw *Tina en de zeemeermin*, in 34 *Maartje in de Biesbos* (door Rudy Jansen en Piet Wijn). In de nummers 24, 27 en 35 zitten miniboekjes, terwijl in de nrs. 28 t/m 31 stripstickers als extra in het blad meegehecht zijn. In *Tina* 37 staat verder een vier pagina-aflevering van Eduard en Emily (Otto Veenhoven en Redondo), in *Tina* 40 zit een lange aflevering van pension Woefmiauw. De nummers 40 en 41 hebben ter gelegenheid van dierendag als extra een giraf-poster.

Wham!: In nummer 18 vinden we een kort verhaal van Dan Cooper, in 19 Brammetje Bram en Turi & Tolk, in 20 Farao (nieuw van Duchateau en Hulet) en een Dan Cooper-spel, in 21 Big Joe (nieuw, van Malik), in 22 weer Farao en nieuwe vervolgverhalen van Ronnie Hansen en Jeremiah. In 23 start Blueberry *De lange mars*, in 25 Silas Finn. Nummer 26 is het laatste nummer van dit blad; Jeremiah, Blueberry, Dan Cooper en Ronnie Hansen worden abrupt afgebroken, maar de redaktie kondigt aan dat eind van het jaar vier albums van deze strips zullen verschijnen.

Kuifje: Bekendste nieuwe strips in *Kuifje* zijn Yakari (Derib), Rik Ringers (Tibet), Bob Morane (door Coria en Vernes), Clifton (Turk en De Groot) en Comanche (Hermann). Het vermelden waard zijn daarnaast een speciaal drakennummer (*Kuifje* 27) met o.a. een goed getekende strip van Weyland, het verhaal *De dwazen van Kaboel* (Franz), Kapitein Sabel (Gine, die probeert iets van de Pratt-sfeer op te roepen, in *Kuifje* 29), Ouwe Lotje (Servais), Hans (Rosinski en Duchâteau, in 32). Een nieuwe strip is Vasco van Chaillet in de stijl van Jacques Martin en de terugkeer van Jonathan (in 34). Speciale thema's zijn o.a. Björn Borg, Star Wars, Jachtluipaarden (nr. 38)

Robbedoes: *Robebdoes* gaat door met vrij lange afleveringen van vervolgstrips. Natasja, De Smurfen, Baard en Kate zijn bekende namen. Minder bekend zijn Tonnie, Mick Mac Adam, Badminton. Nick, van Hermann, is een Little Nemo-achtige strip die in Robbedoes nogal opvalt. Naar aanleiding van de dood van Jijé brengt *Robbedoes* (28) een extra dossier Jijé van 8 bladzijden. Nieuw is Zagazik (van Azara, speelt in Japan), heel oud juist is Felix van Tillieux). In 36 komt Dr. Zwitser terug (Wasterlain), in 37 Jess Long, nu ook door Piroton *geschreven* (vroeger door Tillieux).

Minitoe: In deze wekelijkse stripbijlage van *De Courant -Nieuws van de Dag* vinden we vanaf nummer 1 Natasja, Bollie en Billie, Agar en Zarra (van Gi-gi en Mofiterni), De Blauwbloezen (in *Bronco Benny*), Redeye

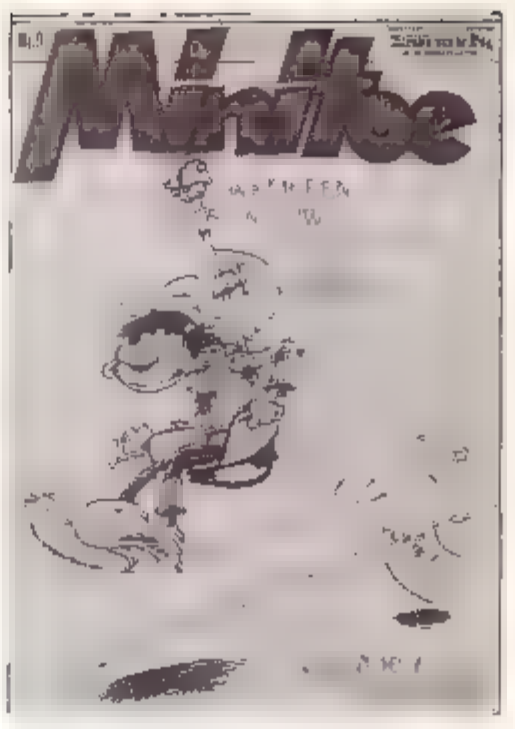

(Roodoog) en Guust. In nummer 13 start Ramtamtam en Kierikieli (door Mazel en Cauvin) met *De Grote Safari*, terwijl in nummer 16 Buck Danny erin komt als opvolger van Natasja.

Signalement

De avonturen van Spencer Spacy in *de Volkskrant* behoren inmiddels alweer tot het verleden. Vanaf 27 augustus heeft Woody Allen zijn plaats ingenomen /–/ Kartoens van Willy Lohmann verschijnen wekelijks in *Folia Civitatis* /–/ Na vele jaren als komputerprogrammeur op kamer C 227 van de Hydraulica / Modelbouw van Rijkswaterstaat in Rijswijk verbonden te zijn geweest heeft Evert Geradts zich sinds kort geheel op het (strip)tekenwerk gestort /–/ Ook Drukwerks Har van Fulpen, jarenlang part-time aan de universiteit verbonden, wijdt zich alweer enige tijd full-time aan de aktiviteiten van zijn établissementen.

Centripress in November

Uitgeverij Centripress heeft van Tijdschriftenhandel Noord de reeks *Een man, een avontuur* overgenomen en noemt die nu Avonturier-reeks. De nummering begint gewoon weer bij één, de uitvoering is ook veranderd (gewijzigde voorkanten en alleen nog hard cover-versies). In de eerste week van november verschijnt *Het Geheim van de Agartha-monniken* van Milo Manara, verkoopprijs *f* 12,90.

Ton en Tinneke van Attanasio blijft eveneens verschijnen. Deel 4 komt half november uit en kost *f* 5,95. Een week daarna verschijnt De Hulk deel 12 (Kerngevaar) en deel 2 van de nieuwe serie Tonius, getiteld *De Asturiërs*. Van deze serie, die afkomstig is uit Portugal verscheen het eerste deel in de eerste week van oktober. De strip is een getrouwe kopie van Asterix, maar dan nogal matig getekend (*f* 5,95).

Tot slot verschijnt in november dan nog *Opstand in Peking* door Renato Polese (Avonturier-reeks deel 2), evenals deel 1 *f* 12,90.

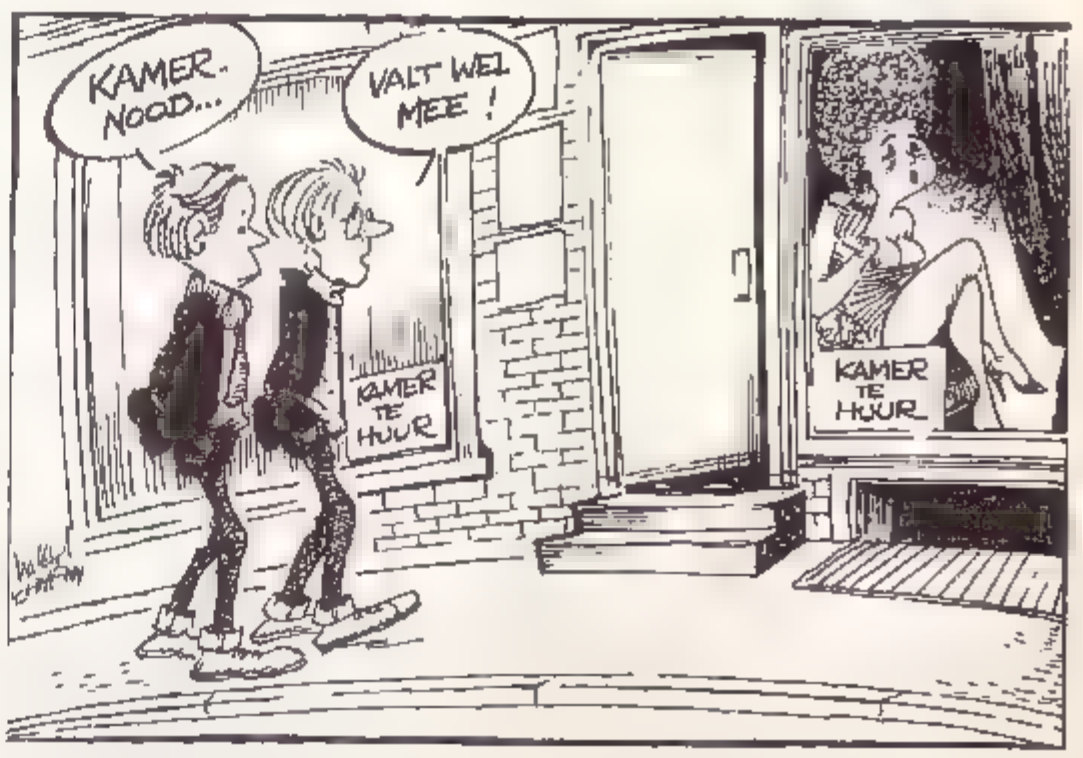

Willy Lohman (Kraaienhove). Cartoonist voor Het studentenblad **Folid civitatis** *(23-8-1980) geeft* **zijn** *visie op de woningnood.*

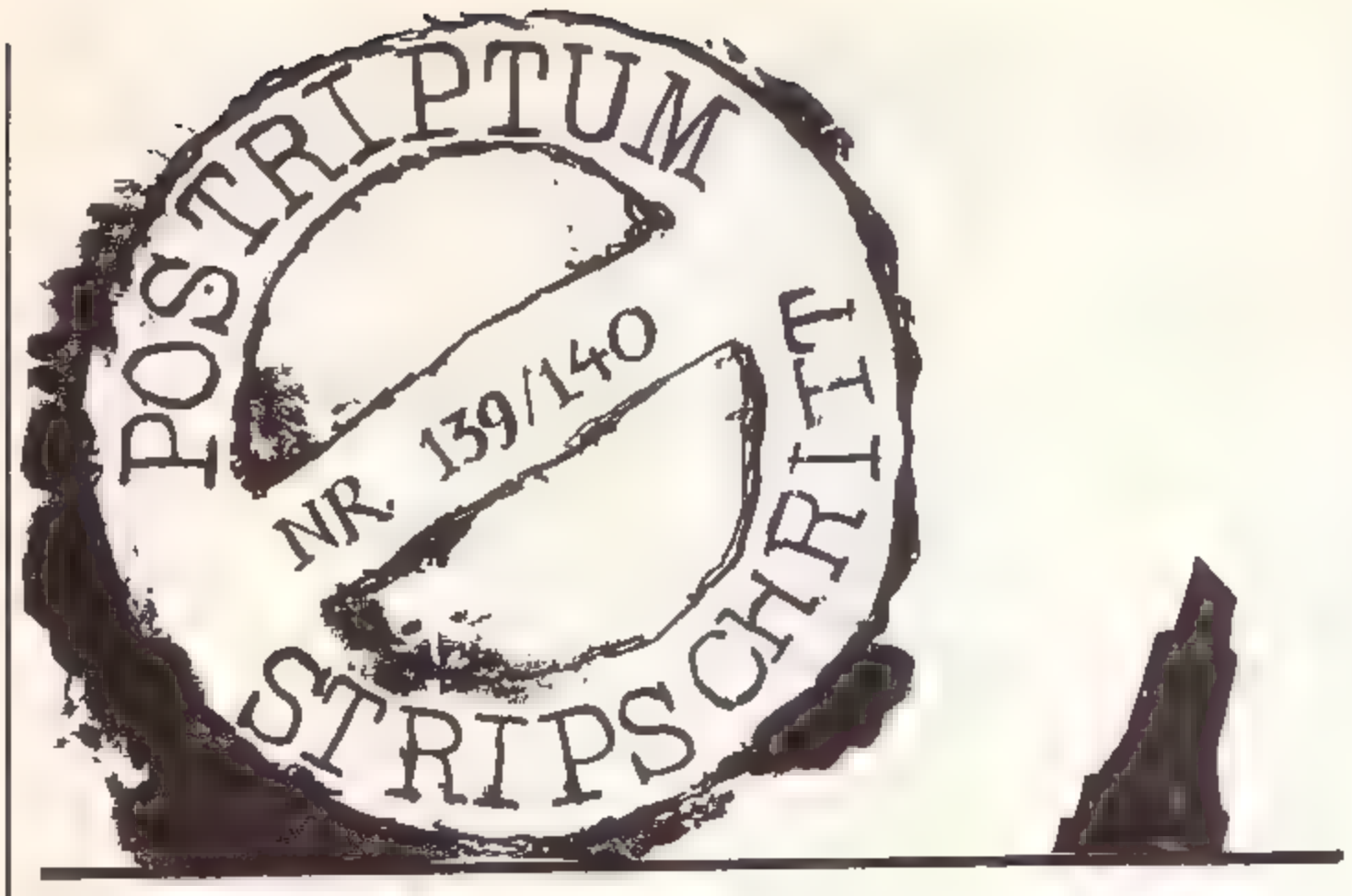

Geachte redaktie,

In de rubrieken Boeken in 't Kort las ik 'n stukje over mijn recent verschenen album **Amen.** *Naar aanleiding daarvan 'n paar opmerkingen:*
– Er bestaat geen 'kernverhaal'.
– Er bestaat geen thema als 'het leven na de bom'. Amen bevat 'n serie afzonderlijke, op zich zelf staande verhalen.
– De vervanging van de 'afzuigingsscène' is 'n artistieke correctie. Na publikatie en herlezing van het verhaal in **Gummi** *vond ik, dat die scène het geheel verzwakte. De suggestie van 'n verhouding tussen vader en dochter leek me sterker dan het tónen van die verhouding. Yendor noch* **Heavy Metal** *hebben iets met die wijziging te maken gehad. De rest van* **Heavy Metal's** *censuur, het bedekken dus van des figuren naaktheid door middel van schoon gewassen en fris gestreken broeken gebeurde helaas wel zonder voorkennis van de auteur. Had hij van die ingreep geweten dan had hij zonder meer publikatie van het verhaal in die vorm voorkomen.*
– De opsomming van perversiteiten, waarmee **Amen** *volgens J.D. volgestouwd is, deed me veel genoegen. Ik zal m'n uiterste best doen die lijst langer te maken.*
– De opmerking aan 't adres van Carter heb ik doorgegeven: hij was inderdaad erg tevreden.
– Mijn voorliefde voor Gillon (én Moebius, én Kresse) is nimmer door mij onder stoelen of banken gestoken. Verwijzingen daarnaar vat ik uitsluitend op als 'n compliment voor mijn goede smaak. Behalve wanneer er plagiaat gesuggereerd wordt, zoals J.D. doet met zijn opmerking over **Valèrie.** *Inderdaad, beide dames zijn vrouwen en beide hebben ze krullen. En beide zijn ze getekend, door twee verschillende tekenaars, wat iedereen kan zien, die geen stront in zijn ogen heeft.*
– Het afgehapte eikelverhaal paste niet in Amen, om de doodeenvoudige reden, dat ik het te slecht vond.
– Wat betreft de prijs: er zou in Stripschrift eens een interview moeten komen met kleine uitgevers zoals Yendor, die aan de hand van kostenberekeningen kunnen laten zien, waarom zo'n boekje f 19,90 moet kosten. Dan zijn we in één klap van dat gezeur over die prijs af. Dan nog, wat is vandaag de dag nou helemaal twintig gulden? Als ik 'n avond stap, drink ik wel twee **Amen's** *op. En wie dàt niet doet, die verzuipt het wel in een week aan melk. (zie inmiddels* **Stripschrift** *137, Red.). Helemaal eens ben ik het met J.D. als hij schrijft, dat* **Amen** *'n 'gruwelijk mooi' boek is. Inderdaad, gruwelijk en mooi. Dat heeft hij goed gezien. Alleen: waarom dat 'al met al'? Heeft hij het in de regen gehouden, er 'n wipje op gemaakt, geprobeerd de pagina's er met de tanden uit te rukken? En was het boek toen, tegen iedere verwachting in, nog heel? Kom kom, J.D., geen gezeur. Gewoon flink, in één keer, zonder stotteren: een gruwelijk mooi boek!*

Dick Matena

Nachrift: **Beste Dick,**
Bedankt voor je aanvullingen en verbeteringen op mijn bespreking van je nieuwe boek. Het is voor de eenvoudige striplezer niet altijd even duidelijk waarom een schrijver/tekenaar zijn boeken zo opzet en indeelt als hij doet. Vooral wijzigingen ten aanzien van de oorspronkelijke tijdschriftpublikatie wekken nieuwsgierigheid. Misschien kan een korte verklaring in de boekuitgave daarbij dienstig zijn. Wat betreft je verzoek, daar heb ik geen moeite mee. Even de stront uit mijn ogen vegen en een laatste vlekje wegwerken en daar gaat ie dan: *Amen* is een gruwelijk mooi boek.

Jac Drewes

Kleine Uitgevers (1)
Mijn heren,
Bedankt voor het alleszins informatieve **Stripschrift***nummer waarin eindelijk de kleine man, in dit geval de kleine drukker, eens centraal stond. In het interview met Ger van Wulften (Espee) miste ik een vraag. Graag zou ik willen weten hoe het zat met de samenwerking tussen deze uitgever en uitgeverij Van Gennep die in een boekenbulletin dat zij verspreidde alleen de naam Van Gennep noemde met betrekking tot de boeken van Claire Bretècher. Uit het interview met Van Wulften lijkt het echter of hij de enige is die Bretècher uitgeeft terwijl in de albums de namen van beide uitgevers voorkomt. Hoe zit dat nu precies?*

B. Benton, Maassluis

Naschrift: Wij hebben exact dezelfde vraag aan Van Wulften gesteld. Het antwoord is door ruimtegebrek weggevallen. Op onze vraag waarom de naam Espee niet in de van Gennep-folder vermeld werd antwoordde hij: 'Ja, ja, ja! Dat was een klein foutje, daar zijn inderdaad wat boze telefoontjes over gepleegd. Het zijn gewoon uitgaven van Espee. Wij betalen de copyrights en produceren het. Voor Van Gennep, waar ik wel fondslijsten enzo in elkaar heb gedraaid, was het wel aardig om een bekende naam in het fonds erbij te hebben, een soort prestige-object, een leuke strip om de boekhandel aan te bieden. Maar het is een boek van Espee.'

Kleine Uitgevers (2)
In **Het Parool** *van zaterdag 16 augustus 1980 was de volgende kontaktadvertentie te lezen, waaruit nog duidelijk blijkt met welke noden de kleine uitgever allemaal heeft te kampen.*

Amsterdam *Bob J. Miller*

Als UITGEVER (25 jr.) ga ik veel met mensen om. Toch ben ik die goedogende vrouw die ook geint, is in muziek, lit., theater etc. en die warmte kan geven en ontvangen, kan liefhebben en kameraad kan zijn, nog niet tegengekomen. Ik woon in een grote flat in Utrecht en ben ongebonden. Br. met foto o.e.r. o. nr. 56-13118 bur. v.d. blad.

Claeys
Mijn heren,
In uw blad trof ik ooit een lovend artikeltje aan over de foto-art van J.C. Claeys. In Spanje, waar ik enige tijd zonnebadend doorbracht, trof ik enkele ansichtkaarten aan die bewijzen dat er nog meer vormen va foto-art zijn. Niet alleen wat Guy Peellaert deed met zijn **Rock Dreams,** *John Hartfield met*

STRIPTUM
NR. 139/140
STRIPTIJDSCHRIFT

zijn fotomontages, Claeys met zijn foto-art strips maar ook dat wat iemand als Eduard Llorens doet met bekende filmsterren en zangeressen. Hij brengt een aantal klassiek geworden poses van de bekende sterren onder op één tekening als ging het om een filmaffiche. Van zijn werk, oorspronkelijk formaat 50×70 cm, zijn na de posters nu ook kaarten verschenen. Ik stuur u hierbij Marilyn Monroe in de stellige overtuiging dat zij een plaatsje in uw blad meer dan waard is en dat u er vele lezers een enorm plezier mee doet.
Vriendelijke groeten,

Amsterdam *Jean Desprez*

Kleine Uitgevers (3)

Geachte redaktie,
Naar aanleiding van het intervieuw met Ger van Wulften het volgende:
In een korte schets voor één heer bespreekt Van Wulften zijn avonturen met Dick Matena en Amerika. Die schets behoeft enige uitwerking. Hier volgt de hele Amerika-sage chronologisch: In augustus '78 belt Van Wulften mij om te vertellen, dat Corben, die in **Gummi** *publiceerde, evenals ik en het blad daarom opgestuurd kreeg, zijn Europese (lees: Spaande) agent gemeld had, dat hij mijn verhaal* **Amen** *er leuk uit vond zien en dat hij zou proberen het in* **Heavy Metal** *te krijgen.*
Vreugde alom, Amerika, dat is tenslotte niet niets. Maanden gingen voorbij, de zaak werd vergeten, er werd niets meer vernomen van Corben, noch van zijn agent.
In de winter van datzelfde jaar '78 belt Van Wulften mij opnieuw op om mij mede te delen, dat het Amerikaanse tijdschrift **1984** *een verhaaltje van 2 pagina's van mij gekocht had voor de verbluffende som van 20 (!) dollar per pagina. Of ik met die prijs akkoord ging? Natuurlijk, Amerika, daarvoor wilde ik desnoods geld toegeven. Enkele weken later bleek dat niet het Amerikaanse, maar het Spaanse* **1984** *die twee pagina's gekocht had. Ger had zich vergist.*
In een aanval van woede en razernij besloot ik toen het heft zelf in handen te nemen. Ik kleurde met de hand het verhaal **9 AM** *in op pagina's, die ik uit* **Gummi** *gescheurd had, liet de hele rest vertalen door een redatrice van* **Eppo,** *Renée van Breukelen genaamd, die Engels studeerde en zich voortreffelijk (en gratis) van deze omvangrijke taak kweet, ik letterde* **alles zelf,** *stopte alles in een envellop tezamen met een brief, waarin ik de hele handel te koop aanbood en ging vervolgens afwachten.*
Dit alles gebeurde in februari '79.
In september '79 kreeg ik 'n brief van Ted White, toen de nieuwe hoofdredakteur van **Heavy Metal,** *waarin hij schreef, dat hij een aantal verhalen van mij wilde kopen en ook, dat hij geïnteresseerd was in nieuw materiaal.*
Waanzinnige vreugde in huize Matena. Ik schreef White, dat ik naar New York kwam en voegde de daad bij het woord. Ik nam **Lazarus Stone** *mee, dat ik toen net beëindigd had en hij kocht ook dat ter plekke. Op de laatste dag van mijn verblijf in New York gaf hij mij 'n mapje en vroeg of ik enig idee had, waar dat vandaan kwam. In het mapje zat het verhaal* **Amen,** *gescheurd uit* **Gummi.** *Dat was alles, alleen het Nederlandse verhaal* **Amen,** *onvertaald. Op het mapje stond een mij onbekende Spaanse naam. White had het tussen de stapel met nieuw materiaal gevonden, waartussen hij ook mijn eigen envellop gevonden had.*
Dit, zo bleek later, was het werk van de Spaanse agent van Corben, die dacht op die manier mijn verhalen te kunnen slijten.
Dit was al het materiaal, waar Van Wulften op doelt, dat 'al lang door zijn toedoen' bij **Heavy Metal** *terechtgekomen was.*
Ammehoela, zo lust ik er nog wel één. Ik vertel dit zo uitgebreid, omdat de hele Amerika-zaak mij teveel bloed, zweet en tranen (en ook vreugde natuurlijk) gekost heeft, om Van Wulften ook maar één procent van een eer te gunnen, waar hij part noch deel aan heeft. Ik, en ik alleen heb mijn spullen naar de States verkocht. De, niet te onderschatten bijdrage van Van Wulften is geweest, dat hij een magazine heeft uitgegeven, **Gummi,** *waarvoor die verhalen gemaakt konden worden. Ik ben ook niet van 'n trein gesprongen. Van Wulften en ik werden het niet eens over sommige punten in het contract, dat we samen opmaakten. Hij wilde met alle geweld delen in de royalties, die uit Amerika kwamen, alsof hij inderdaad mijn agent in die zaak geweest was. Dat was voor mij onaanvaardbaar. Yendor stelde die absurde eis niet. Daarom kon zij* **Amen** *wel uitgeven.*
Dat Van Wulften geen contract met mij had op het moment, dat ik mijn werk naar Amerika verkocht, is juist en getuigt van zijn laksheid of desinteresse jegens mij over de jaren. Twee of driemaal heb ik hem in de tijd, dat ik voor **Gummi** *werkte gevraagd een paar dingen zwart op wit te zetten. Nimmer vond hij daarvoor de tijd. Toen ik terug kwam uit New York vond ik 'n week later 'n contract, met 'n briefje erbij of ik maar even wilde tekenen. Dat wilde ik dus niet, omdat de voorwaarden niet aangepast waren bij de veranderde omstandigheden. Een veranderd contract wilde Van Wulften niet tekenen. Zo scheidden zich onze wegen.*
Een uitgebreid commentaar, ik weet het. Toch zou ik graag willen, dat u het publiceert. Het soort half ware verhalen, dat Van Wulften vertelt brengt veel leed in de wereld. **Privé** *staat er vol van. Bovendien gebeurt het niet elke dag, dat 'n tekenaar zijn werk naar de States verkoopt. Als dit gebeurt, mag op zijn minst de WAARHEID over die verkoop bekend worden.*
Vriendelijke groeten en bij voorbaat dank voor uw medewerking,

Den Haag *Dick Matena*

P.S.: *De verkoop naar Frankrijk, Italië en Spanje was 'n zaak van Van Wulften. Op de Frankfurter Buchmesse verkocht hij zijn werk aan* ***Métal Hurlant,*** *dat toen bezig was met een Spaanse en Italiaanse versie van dat blad. Mijn werk zou voor één prijs meelopen in drie bladen. Door het faillissement van de Franse* ***Métal*** *en de overname van dat blad door 'n Spaanse drukker is de publicatie van mijn werk (oorspronkelijk gepland voor maart 1979) voorlopig uitgesteld of gaat helemaal niet door. Dat is nog niet helemaal duidelijk. Ik heb die zaak van Van Wulften overgenomen, omdat ik vond, dat hij te traag werkte. Dat was 'n misrekening van mij, want ik wist toen nog niet, dat Fransen zaken doen met Franse slag. Een gruwelijke ervaring. Van Wulften mag blij zijn, dat ik wat die zaak betreft 'van een trein gesprongen ben', want dat heeft hem veel ellende bespaard!*

Dick Matena

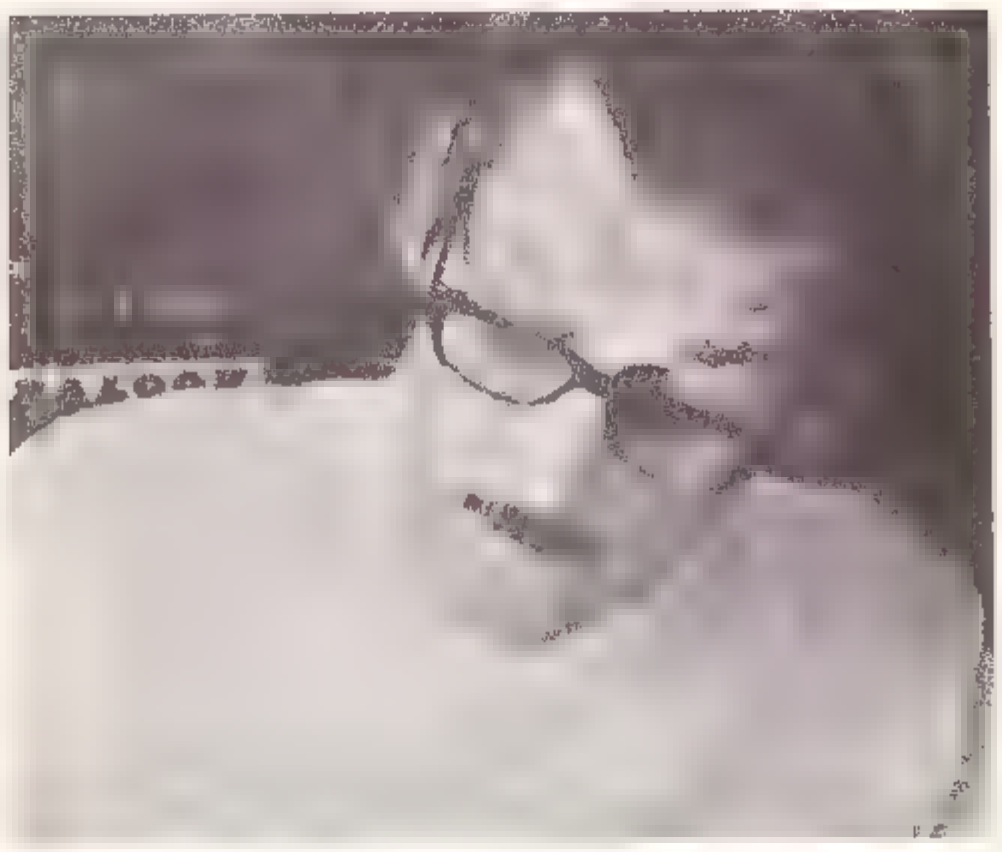

In memoriam Karel Verschuere

In Ekeren overleed op 10 augustus j.l. na een tragisch ziekbed op 55-jarige leeftijd de Vlaamse striptekenaar en illustrator Karel Verschuere. Na Karel Boumans en Eduard de Rop was hij vanaf 1952 de eerste belangrijke medewerker van Willy Vandersteen, die hem in korte tijd van tekenaar tot striptekenaar opleidde. Sinds zijn debuut **Boeren Voorwaarts** in **Ons Volkske** (1952) is zijn tekenkarrière steeds verweven geweest met Vandersteen; oorspronkelijk in goede samenwerking in De avonturen van Judi en wel zeer uitvoerig in de reeks Bessy (men herinnere zich de dubbelpseudoniemen Wirel en Karly), later zeer moeizaam tot ze ontaardde in een reeks niet meer te stuiten verwijten over en weer. Desondanks is zijn aandeel in de Studioreeksen als Biggles, De Rode Ridder, Karl May, zelf Suske en Wiske en vooral natuurlijk Bessy onmiskenbaar en door Vandersteen ook nooit aangevochten. Verschuere heeft jarenlang de leiding gehad over bepaalde onderdelen van de studio Vandersteen, terwijl hij verschillende tekenaars het vak bijbracht. Hij was daarbij een technisch bekwaam, maar vooral visueel tekenaar die het veelvuldig moest hebben van beelddokumentatie, wat meer dan eens resulteerde in de verwerking van ideeën die hem in het werk van anderen troffen. Daarbij moet zeker ook het omvangrijke en sterk door deadlines bepaalde seriewerk voor de studio een rol gespeeld hebben. Verschuere's werk heeft zich daardoor bewogen op de grens van massaprodukten en individuele artistieke inbreng. Door moeilijkheden van verschillende aard kwam hij daarbij tussen wal en schip terecht tot hij uiteindelijk, na hernieuwde samenwerking met Vandersteen en verschillende pogingen eigen stripprodukties op te zetten, in de zeventiger jaren het vak definitief verliet. Zijn meest recente werk is nog de uit 3 verhalen bestaande reeks **Sam. D. Howard** in **Het Laatste Nieuws**, die kortgeleden in de CISO-reeks grotendeels gebundeld werd.

Waarom Verschuere buiten zijn werk voor Vandersteen eigenlijk nooit de hoogte heeft kunnen bereiken die menigeen in hem zag, heeft hij wellicht zelf het beste verwoord in een interview uit 1975 met J. Smet: 'Kijk, strips tekenen', zei hij toen, 'is wel prettig, maar de artisticiteit speelt slechts een kleine rol en komt er meestal helemaal niet bij kijken. Tenzij men een artistieke strip WIL maken natuurlijk en werkelijk alles tot in de puntjes wil uitwerken'. Dat laatste wilde én kon hij kennelijk niet, getuige het vervolg: 'Voor mij is strips tekenen meestal een rush tegen de tijd geweest en ik heb er niet te veel aan kunnen denken om kunstzinnig te zijn (...) Ge weet toch hoe het gaat? 's Morgens heeft men een wit papier voor zich liggen en om 11 uur staat er natuurlijk nog niets op. De tijd gaat snel. Maar om 3 uur moet de strip binnen zijn op de krant, waarin hij dagelijks gepubliceerd wordt. En zo MOET ge wel iets maken: klinkt het niet, dan botst het maar. Iedereen weet dan wel dat het niet goed is, een beetje schots en scheef, maar de tijd om te verbeteren schiet er meestal toch niet meer over. Striptekenen is doodgewoon routinewerk' (**Stripgids** nr. 8, blz. 2-3). De desillusie die hieruit spreekt gekombineerd met de misverstanden, problemen en toch ook wel gemakzucht die via de Stripgidsen nrs. 8 en 11 bekend geworden zijn vormen een pijnlijke verklaring van goede wil én onmacht. De karrière van Karel Verschuere is eksemplarisch voor miskend talent én voor talentvolle destruktiviteit. De kombinatie van beide is gelukkig maar weinigen beschoren.

Har Brok

DE STRIPSCHAPPAGINA

MEDEDELINGEN, BERICHTEN & AANBIEDINGEN

Bestuur

Onderstaand geven wij u nog maals de huidige samenstelling van uw bestuur. Voor specifieke vragen op stripgebied kunt u zich tot de daarvoor in aanmerking komende bestuurder wenden
Ter voorkoming van roodgloeiende telefoonlijnen gaarne uw verzoeken zoveel mogelijk via onze postbus 11335, 1001 GH Amsterdam.

Voorzitter: Wil Soyer 020-166113
Secretaris: Marja Overdijk 02990-28639
Penninmeester: Theo van Anraad 020-115025
Ledenservice. Tonn Schuringa --
Evenementen: Hennie Wesseling 0020-823301

Even geduld

He-he, de strip2daagse 1980 zit er weer op. Uw bestuur gaat nu zo spoedig mogelijk een evaluatie van dit weekend maken. Wij roepen uw clementie in, indien wij op korte termijn niet geheel aanspeekbaar mochten zijn. In november hopen wij weer op volle toeren te draaien.

Lidmaatschap

Indien u verzuimd mocht hebben zich op de Strip2daagse als lid aan te melden kunt u dit alsnog goed maken door storting van *f* 17,50 op giro 5.000.000. U bent er dan van verzekerd de opnieuw unieke stripschapkalender 1981 te ontvangen, die zoals gebruikelijk samengesteld is uit 12 speciaal voor het Stripschap vervaardigde tekeningen en niet via de gebruikelijke kanalen verkrijgbaar is.

Ledenvergadering

Op 14 december zal in de Meervaart te Amsterdam alweer de 24e algemene ledenvergadering gehouden worden, voorafgegaan door een ruilbeurs en gevolgd door de eindejaarsveiling Zie voor dit laatste ook elders op deze pagina. Overigens is het gezien de op tafel liggende plannen mogelijk dat er rond 14 december nog veel meer op stripgebied rond de meervaart gaat geschieden. Te denken valt hierbij aan een strip3daagse. Hangende de onderhanden besprekingen is het thans niet mogelijk hiervoor op dit ogenblik nadere mededelingen te doen. Via dit blad zullen wij u uiteraard op de hoogte houden.

Ledenservice

Van onze Ledenserviceman ontvingen wij het verheugende bericht dat in de Oberon zwart-wit reeks opnieuw twee delen verschenen zijn. Voor *f* 5,75 per deel (leden 10% korting) via giro 3291121 kunt u zich deze uw eigendom noemen. Afzonderlijke bestellingen zijn helaas niet mogelijk
Deel 39: Huon de Neveling, bevatttende de nog niet eerder in druk verschenen delen 1 en 2 t.w Het zwaard van Rijnoud en Ilses erfdeel, omvang 40 pagina's, tekenaar uiteraard Gerrit Stapel.
Deel 40: Sjors en Sjimmie, uniek werk van Wilbert Piijnaar en Jan van Die, omvang 32 pagina's ± 120 gags.

Oproep

In verband met de drukke werkzaamheden is het o.i. niet verantwoord met het bestuur in zijn huidige omvang door te gaan. Gaarne kwamen wij daarom incontact met leden, woonachtig in de omgeving van Amsterdam, die in staat en bereid zijn een gedeelte van hun vrije tijd aan het Stripschap te besteden, het zij als bestuurder, het zijn als bestuursfunctionaris. Het spreekt vanzelf dat u in de beginperiode uitgebreid begeleid wordt
Uw reactie kunt u richten aan ons antwoordnummer 1019, 1000 PB Amsterdam Wij zullen u dan op een door u te bepalen tijdstip uitnodigen uw ideeën en capacit/eiten persoolijk toe te lichten

Veiling

Voor de op 14 december te houden najaarsveiling kunt u miv heden uw kavels weer verzenden aan Albert Tol, K.S. Hasselaarstraat nr. 11 te Amsterdam. Albert is telefonisch bereikbaar onder nr. 020-134128 voor het geval u nog vragen mocht hebben. Daar er nog een kavellijst gemaakt dient te worden gelieve u uw kavels voor 31 oktober verzonden te hebben. Kavels, ontvangen na deze periode, behoeven niet noodzakelijk in deze veiling medegenomen te worden. Voor de goede orde geven wij u onderstaand nogmaals de veilingregels.

1. Alleen gaaf materiaal van strips en cartoons komt in aanmerking om geveild te worden.
2. Geillustreerde boeken worden slechts dan opgenomen indien de illustraties van tekenaars zijn die hoofdzakelijk strips maken.
3. Alles dient goed verpakt te worden verzonden of aangeleverd
4. Bij uw zending dient altijd bijgesloten te zijn een lijst met uw naam en adres, bank- of girorelatie alsmede een complete omschrijving van de ingesloten kavels.
5. Risico's ontstaan door onjuiste vermelding op uw kavellijst zijn uitdrukkelijk voor rekening van de inzender.
6. De organisatoren van de veiling behouden zich het recht voor, het aantal kavels te beperken en inzendingen zonder nadere toelichtung van de veiling uit te sluiten.
7. Illegale uitgaven kunnen niet worden geveild.
8. Voor uitgaven met een hogere waarde dan *f* 10,— kan men desgewenst een bodemprijs. Wordt deze minimumprijs niet gehaald, dan ontvangt de inzender na betaling van 10% van deze prijs retour.
9. Teneinde het Stripschap voor veilingkosten en porti schadeloos te stellen, betalen de kopers een toeslag van 10% boven het door hun geboden bedrag, en staan verkopers (inzenders) 10% van hun opbrengst af.
10. Dagelijk na de toewijzing dient het verworvene contant te worden afgerekend. Met inachtneming van punt 8 en 9 worden niet verkochte kavels geretourneerd en zullen de opbrengsten worden uitbetaald.

HET STRIPSCHAP
Postbus 11335,
1001 GH
Amsterdam

éénenwijftig

DE STRIPSCHAPPAGINA

De advertentie van M.H v. Oostrum, Ln. v. Vollenhove 2829 te Zeist, was in verband met het weglaten van spaties en leestekens niet te lezen!

Te koop gevraagd: Bob Morane: De Groene Terreur, Zone Z Mysterie, Het Geheim van de Zeven Tempels. Tel.: 02968-2476.

Gevraagd: Robbedoes weekblad 1950 t/m 1953 liefst los Hagens, Socratesstraat 61, Amsterdam, tel. 020-110006.

Gevraagd: Quaker Tom Poes plaatjes no's: 12, 19, 42, 45, 59, 61, 76 en 83. Tel.: 01807-20652 na 19.00 u.

STRIP2DAAGSE

Op 20 en 21 september vond in het Turfschip in Breda het eerste tweedaagse stripfestijn van Nederland plaats, onder de naam 'Strip-2-daagse'. Het ging hierbij om een verdubbelde versie van de jaarlijkse stripdag, zoals die nu voor de twaalfde keer door 'Het Stripschap' werd georganiseerd. De geweldige opkomst bij de stripdag van 1979 in Dronten (7500 bezoekers), had de sprong naar een meerdaagse manifestatie ingeluid.
Evenals bij de stripdag van 1979 (Kuifje), was een algemeen populaire strip als trekpleister gekozen: 'Jan, Jans en de kinderen' van Jan Kruis. Eén miljoen verkochte albums stonden garant voor een daverende opkomst, ook van de minder fanatieke stripliefhebbers.
De opkomst was er naar. Het Stripschap meldt voorlopig 10.000 bezoekers, plaatselijke kranten spreken zelfs over 17.000 belangstellenden. In ieder geval een overweldigende belangstelling, die tot grote tevredenheid leidde bij de organisatoren (Het Stripschap), de gastheren (Gemeente Breda), de uitgevers en stripwinkeliers (op een enkele uitzondering na, zoals de plaatselijke uitgever Cees Coenders), en de geduldige ruilers op de ruilbeurs. De veilingprijzen liepen hoog op: *f* 310,— voor een Guustalbum in spijkerbroek met fabrieksfont, en een kleine honderd gulden voor twee linker bokshandschoenen van Guust Flater.
De grootse ruimtes van het Turfschip bleken voldoende sfeerrijk voor vele gezellige ontmoetingen en ook het speciale stripfeest bracht met een mengeling van Oude Jazz en Disco onvermoede kombinaties op de dansvloer.
Een volledig verslag is bij de veelheid aan gebeurtenissen niet goed mogelijk, maar bijgaande beelden spreken voor zich.

Jac Drewes

Geamuseerde aandacht voor de schitterende Guust-dia-projektie op zaterdag.

Het Stripschap en Jan, Jans en de kinderen vereend boven de drukbezochte boekenmarkt.

De rijtoer door Breda.

Jan Kruis trots op zijn Stripschapsprijs.

Een ingetogen moment bij de stand van de Stripschriftuitgever.

Popeye, Obelix en de 'Drummer Boys'.

In de werkelijkheid zijn ondenkbare kombinaties van stripfiguren mogelijk.

'Jan, Jans en de kinderen' als broodjes over de toonbank.

Aandachtig luisteren naar de Meester.

'Afbraakruilen'.

Zo'n gratis strip gaat er wel in.

Ontmoeting op de video.

Voor tekeningen en signeren stond men in de rij.

Frans veilt steeds beter.

De Stripschapsprijs voor Jan Kruis.

Vonk Uitgevers tijdens de strip-2-daagse

GEBONDEN JAARGANGEN 1979
f 40,—
INCLUSIEF
PORTOKOSTEN

Zojuist verschenen!

f 15,—
+ f 2,50 verzendkosten

een speciale uitgave gewijd aan Asterix.
Naast aangevulde en herziene artikelen uit Stripschrift nr. 84 (reeds lang uitverkocht) vindt u in deze special vele nieuwe bijdragen en unieke stripverhalen.

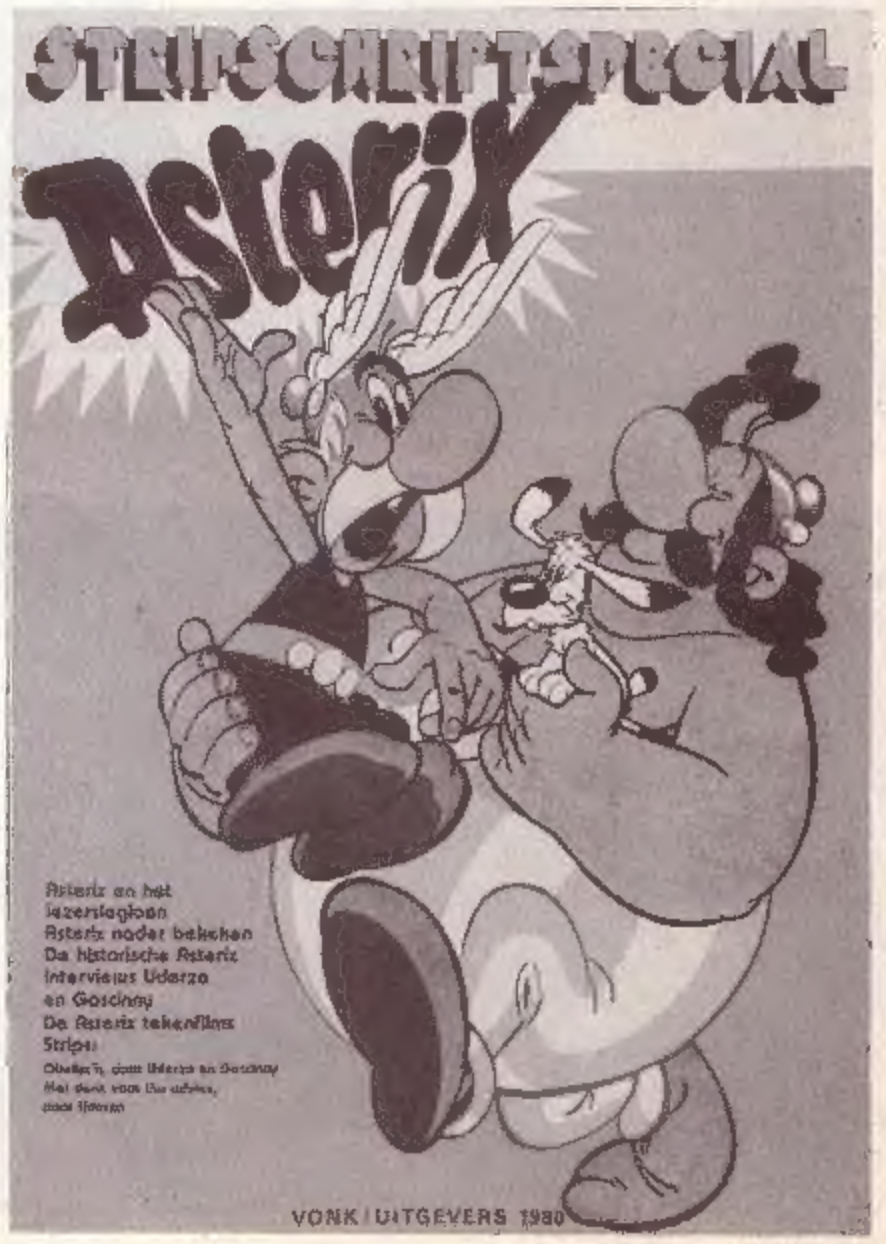

over te maken op gironr. 4415956 Vonk Uitgevers of per bank: NMB te Zeist, rek. nr. 690814429 t.n.v. Stripschrift

STRIPWINKELS

'PLATENBAR-STRIPWINKEL LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13194

STRIP- EN LECTUURSHOP/ SHOPPINGCENTER

Oudegracht 136, hoek Vinkenburgstraat
Utrecht, telefoon 030-334357

De grootste in Utrecht

STRIP ANTIQUARIAAT + STRIPGALERIE PANDA

Frederikstraat 955-959
2514 LJ 's-Gravenhage,
telefoon 070-635950*
geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag van 11 tot 5 uur

DE ZAAK ZONNEBLOEM

Haarlemmerstraat 27, Amsterdam,
telefoon 020-247294

- de hoogste prijs voor uw 2e hands-strips!

de Jacobijn

JACOBIJNESTRAAT 10
HAARLEM
TEL. 023-320782

ÉÉRSTE HAARLEMSE STRIPWINKEL!

Antiquariaat

Liendertseweg 66A
Amersfoort
tel. 033-726975

"Bommel"

STRIPS - BOEKEN
MUNTEN - POSTZEGELS

STRIPSPECIAALZAAK

FANTASTIC VISIONS

Slaak 18, Rotterdam, telefoon 010-331710

DE LEKTUURHAL

Nauwe Burgstraat 3, Sneek,
telefoon 05150-15510

030-311461 's maandags gesloten

LAMBIEK

Kerkstraat 104, Amsterdam,
telefoon 020-267543

OLD COMIC HOUSE KRALINGEN

Frits Ruysstraat 28a
3061 ME Rotterdam
tel. 010-523171

Werd uw zaak niet vermeld? En stelt u daar wel prijs op? Belt u even:

030-791496

De Oude Post
Burg. de Withstraat 10-12
De Bilt, 030-763050
Nieuwe en oude strips.
Ver- en inkoop.

fono-strips-posters

WASDA ANTWERPEN

fono – strips – posters
provinciestraat 152
(achter centraal station)
2000 antwerpen
tel. 031/327007

Nu ook een
STRIPSPECIAALZAAK
in Vlissingen
met de meest uitgebreide kollektie strips, ook Frans-Engelstalige.

GRAMM. STRIPS 76
DE STRIPWINKEL
Paul Krugerstraat 146-148
4381 WK Vlissingen, 01184-17054

SPECIAALZAAK IN STRIPBOEKEN

WOUTS STRIP- EN SF SPECIAALZAKEN

van Woustraat 126, Amsterdam en
Oostenburgerstraat 69, Amsterdam,
tel. 020-792116 en 020-224680
Organisatoren van stripbeurzen. Gaarne informeren wij u onze enorme kollektie strips en SF en over bedoelde beurzen.

Broerenstraat 4,
Arnhem. tel. 085 - 431398

P.O. Hermans

RICHARD

Rombout-Hogerbeetsstraat 78,
Amsterdam, tel. 020-842923.

Boektiek 37

Zeestraat 37, Beverwijk, telefoon 02510-23113

Openingstijden maandag tot vrijdag 10 tot 6 uur, zaterdag 10 tot 5 uur.

STRIPWINKEL STORS

SCHEFFERSPLEIN DORDRECHT
078-142012
DAGELIJKS GEOPEND VAN 11.00 UUR TM 17.30 UUR
ZATERDAGS DE GEHELE DAG
IN & VERKOOP VAN STRIPVERHALEN TEVENS ANTIQUARIAAT.

DE LEKTUURHAL

Over de Kelders 10, Leeuwarden,
telefoon 05100-30756
Dracht 100, Heerenveen

MIJN ONTZETTENDSTE JEUGD ERVARING

DOOR THEO VAN DEN BOOGAARD

CASTRICUM, 1959
JONGELUI, DOE DE REKENBOEKJES MAAR WEG...
... WE GAAN VANDAAG DE VRIJE NATUUR IN..
HOI HOI HOI HOI
... OM NAAR DE NATUUR TE LEREN TEKENEN.
HÈ, BÂH...
WIE ZEI DAT ?!!
FIETS JE STRAKS NAAST MIJ ?

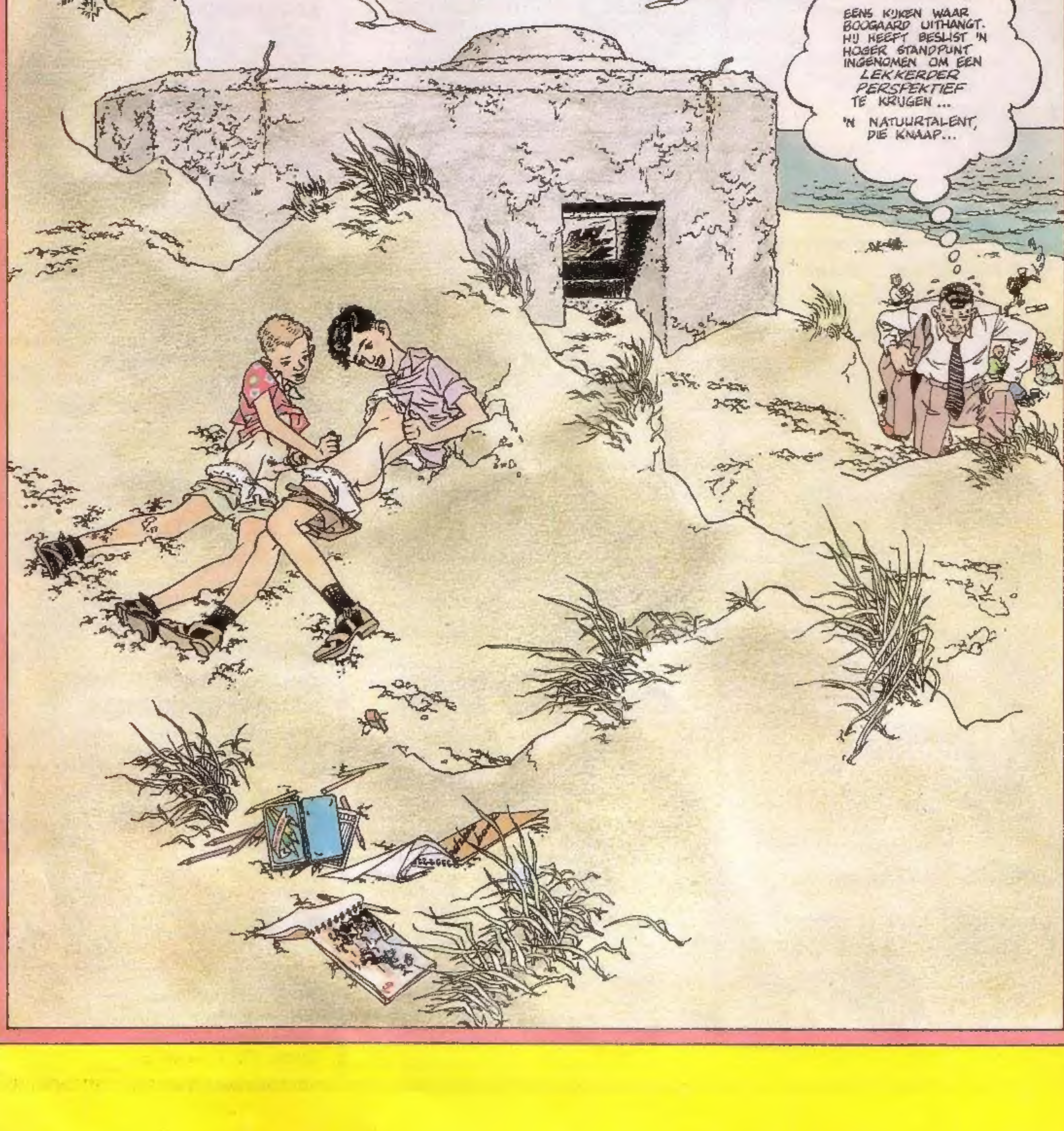
EENS KIJKEN WAAR BOOGAARD UITHANGT. HIJ HEEFT BESLIST 'N HOGER STANDPUNT INGENOMEN OM EEN LEKKERDER PERSPEKTIEF TE KRIJGEN ...
'N NATUURTALENT, DIE KNAAP...